

BURSA'NIN MANEVİ DEĞERLERİ

GEZİ REHBERİ

Bursa Büyükşehir Kitaplığı
Bursa'nın Manevi Değerleri
Gezi Rehberi

www.bursa.bel.tr

Proje Koordinatörü
Aziz Elbas

Proje Yürütücüleri

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

www.bursaarastirmalarimerkezi.org

Işık Demir - Sibel Gök - Aysun Dönmez
Serap Yurteser - Cengiz Bütün - Cemil Menteşe

Yazar
Aziz Elbas

Metin Tashihi ve Fotoğraf Seçimi
Aysun Dönmez

Fotoğraf
Bursa Büyükşehir Belediyesi Belgeligi, Hakan Aydın,
Sabit Bucinca Bölükemini, Nilay İlçebay, Aysun Dönmez

Tasarım

www.decworld.net

Basım Yılı ve Yeri
1. Baskı - Aralık 2012 - Bursa

ISBN
978-605-5382-43-8

© 2012 Bursa Kültür A.Ş. Bu kitabın tüm yayın hakları Bursa Kültür A.Ş.'ye aittir.
Yazılı izin olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz.

Dağıtım
Bursa Kültür A.Ş.
Merinos Parkı Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi B Kapısı Osmangazi/Bursa
Tel: +90 224 253 26 46 Faks: +90 224 253 14 85
info@bursakultur.com / www.bursakultur.com

İÇİNDEKİLER

Sunuş - Recep Altepe	04
Önsöz - Aziz Elbas	06
Abdal Mehmed Camii ve Türbesi	08
Abdal Murad Mezarı	10
Abdal Musa (Musa Baba) Camii ve Kabri	12
Abdüllatif Kutsi Türbesi	14
Ahmetbey Köyü Şehitliği	16
Ahmet Paşa Medrese ve Türbesi	18
Akbıyık (Şemseddün Ahmed) Türbesi	20
Aksu Köyü Şehitliği	22
Ay Dede Mezarı	23
Alâaddin Bey Camii	24
Azeb Bey Camii ve Türbesi	26
Baba Zakir Mezarı	27
Barak Fakih Mezarı	28
Başçı İbrahim Camii ve Mezarı	29
Bekir Dede Türbesi ve Zagefranklık Mescidi	30
Bursa Mevlevihanesi	31
Çağlayan Köyü Şehitliği	32
Çobanbey Türbesi	32
Darülkurra Muallimhânesi	33
Daye Hatun (Taya Kadın) Camii Haziresi	34
Devlet Hatun Türbesi	35
Doğan Bey Mezarı	36
Doğlu Baba	36
Elmas Dede (Ali Mest-İ Edhemi Kabri)	37
Emirsultan Külliyesi	38
Ertuğrul Camii & Türbesi	44
Esiri Mehmed Efendi Türbesi	45
Eskici Mehmed Dede Türbesi	46
Gazi Timurtaş Paşa (Sarı) Türbesi	47
Geyikli Baba (Baba Sultan)	48
Gözetici (Gözlüce) Dede	50
Gülçiçek Hatun Türbesi	50
Hacı İvaz Paşa ve Ahi Çelebi Türbesi	51
Hamza Bey Külliyesi	54
Haraççioğlu Medresesi	56
Hatice Sultan Türbesi	57
Hızır Dede (Muk'ad Hızır Dede)	57
Hüsamettin Bursevi Tekke Mescidi ve Türbesi	58
İsmail Hakkı Bursevi Camii (Camii Muhammed) ve Kabri	60
Kabil-İ Vücut Ali Efendi	64
Kara Abdürrezzak Camii Haziresi (Âşık Yunus Kabri)	64
Kara Davut (Davut Kadı) Kabri	65
Karabaş-İ Veli Dergâhı	66
Karagöz Anıtmezarı	67
Köpüklü Medrese	68
Molla Arab Mezarı	68
Molla Fenâri Camii Ve Kabri	70
Molla Gûranlı Türbesi	72
Molla Hayali Mezarı	72
Molla Hüsrev	74
Molla İlyas	76

Molla Zeyrek	76
Murad (I) Hüdâvendigâr Külliyesi	77
Muradiye Külliyesi	82
Nakkaş Ali Mescidi – Lâmiî Çelebi Kabri	97
Numaniye Dergâhı	98
Okçu Baba Türbesi	99
Osman Gazi ve Türbesi	100
Orhan Gazi ve Türbesi	102
Oruç Bey Türbesi	104
Pars Bey (Şehreküstü) Camii ve Türbesi	105
Pehlivan Dede Mezarı	106
Selimzade Camii	106
Pir Emir Sultan Mehmed Türbesi	107
Selami Efendi Dergâhı	108
Seyyid Nâsır Türbesi	109
Seyyid Usûl Tekkesi (Kültür Merkezi)	110
Sinan Dede Mezarı	111
Somuncu Baba Evi Ve Fırınları	112
Süleyman Çelebi Türbesi	114
Şabaniye Hacı Şevki Efendi Tekkesi Geleneksel Sanatlar Merkezi	115
Şeker Hoca Mezarı	116
Şimşirli Dede Mezarı	116
Tahtalı Köyü Şehitliği	117
Timurtaş Paşa (Kara) Külliyesi	118
Tophane Şehitliği	120
Ulucami (Camii Kebir)	122
Umur (Omur) Bey Türbesi	124
Üç Hanım Kızlar Türbesi	126
Üç Kozlar Dergâhı ve Üç Kuzular Mezarı	127
Üftade Camii ve Türbesi	128
Üftade Tekke ve Camii	130
Vani Mehmed Efendi Kabri	132
Veled-i Habib Camii ve Kabri	134
Veysel Karani Türbesi	136
Yahşi Bey Türbesi	137
Yeşil Külliyesi	138
Yıldırım Külliyesi	144
Zeyniler Camii ve Haziresi	147
Alfabetik Fihrist	151
Ek - Manevi Değerler Haritası	----

SUNUŞ

Bursa'mız 8500 yıllık tarihiyle, ÷lkemizin tarihi miras yoğunluğu en fazla olan Őehirlerinden biridir.

Medeniyetlerin keŐiŐme noktalarından biri olan Bursa aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşuna ev sahipliği yapması dolayısıyla birçok ilkin yaşandığı Őehirlerden biri olmuştur.

Bursa; tarihi, fiziki, ekonomik, kültürel ve edebi değerlerin filizlenip boy vermesinde tartıŐmasız önemli bir Şehir olarak özgünlük kazanmış ve bugün de bu özelliğini sürdürmektedir.

Osmanlı'nın ilk başkenti olma rolünü üstlenen Bursa, kuruluşundan itibaren, coğrafi doğallığı ve bu doğallıkla bütünleşen estetik mimari değerleri, kültürel ve siyasal altyapısı ile Őairlere, yazarlara edebiyatçı ve seyyahlara esin kaynağı olmuştur. Türk Edebiyatı'nın hakkında en çok eser verilen Őehirlerinden biri olması bu gerçeği doğrulamaktadır.

Ancak Bursa'mızın tarihi yapısı sadece camiler, türbeler, hanlar ve hamamlardan ibaret değildir. Bursa'yı gerçek anlamda bir medeniyet merkezi yapan kişiler ve onların geride bıraktıkları öğretiler ve eserler de tarihi mirasımızın bir parçasıdır.

Bizler Büyükşehir Belediyesi olarak Bursa'nın tarihi, kültürel ve sosyal hafızasını tazeleyerek bir anlamda kentin değerlerini gündemde tutuyoruz. Bu alanda yoğun emek ve mesai harcanarak hazırlanan çalıŐmalardan biri de manevi değerlerimizi bir araya getiren bu eserdir. İçerisinde padiŐahlardan komutanlara, din adamlarından cami ve medreselere, hazirelerden türbelere kadar Bursa'nın değerleri geniş bir yelpazede ele alınmıştır.

Değerlerimizi geleceğe taŐımayı amaçlayan bu önemli çalıŐmanın arŐivlerimize kazandırılmasında emeği geçenlere teŐekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Recep ALTEPE
Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Bursa Kimliğinin Manevi Odakları

Bursa, bir yandan Osmanlı'yı kuran şehir olarak nitelendirilirken, diğer taraftan İstanbul'a el veren şehir, Evliya Çelebi'ye göre ise ruhaniyetli şehir olarak kısaca tarif edilip özetlenivermiştir.

Siz hiç bir sabah namazında dostlarınızla Ulucami'de buluşup bu kutsi mekanın içinde bir di-reğin yanına başına ilişip müezzinin yanık sesiyle saba makamında okuduğu ezanını hat şaheserine dalıp giderek dinlediniz mi?

Siz hiç Murad Hüdavendigâr'da çınar altında sıcak simidinizle çayınızı yudumladınız mı?

Siz hiç Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 'sabrın acı meyvesi' olarak hissiyatını dile getirdiği Muradiye'de türbeler arasında dolaştınız mı?

Siz hiç Kadı Aziz Mahmud Hüdai'nin hocasına talebe olduğu Üftade Hazretleri'nin tekkesinden Bursa'yı temaşa ettiniz mi?

Siz hiç sağlam sollu dizilmiş mezar taşlarının arasından mırıldandığınız dua ile geçip girdiğiniz cami avlusundan Emir Sultan Hazretleri'nin manevi huzurunda bulundunuz mu?

Siz hiç Çekirge'de Süleyman Çelebi'nin kabrinin başından geçerken Mevlid-i Şerif'i duyumsadınız mı?

Siz hiç Karabaş-i Veli tekkesinde semazenlerle birlikte coşup neyzenin üflediği ney ile kalbinizin ta derinliklerinde ilahî bir hüznü tattınız mı?

Ya da siz hiç sefere çıkmaya hazırlanan on binlerce askerin aşağılara doğru yayıldığını kulaklarınıza gelen uğultuyla duyar gibi olduğunuz Umurbey Namazgâhı'nda bir ramazan akşamı namaza durdunuz mu?

Bursa'nın fethiyle birlikte yalnızca Anadolu'dan değil Buhara, Semerkant, Hicaz, Tebriz, Şiraz gibi bir çok İslam coğrafyasından dervişler, alp erenler, abdallar ve dahi bir çok gönül erenleri, fethedilen bu yeni İslam diyarına akın akın koşup gelmişlerdir.

Kimi fetihten önce gelip Orhan Gazi ile kılıç sallamış dervişleriyle Geyikli Baba misali. Kimi ise Uludağ'ın bir köşesine sessiz sedasız çekilip yaratısıyla baş başa olmayı yeğlemiş Doğlu Baba misali. Keşiş Dağı olarak anılan keşişler yurdu Uludağ, dervişler diyarı oluvermiş gün geçmeden. Çan ve ayın seslerinin yerini ezanlar ve Kur'an tilavetleri almış, ama hiç değişmemiş dağın o kendine has tılsımlı dünyası.

Her bir derviş post serdiği yerlerde boş durmayıp çevre halkını bilgileriyle ilimleriyle adeta yorgunmuşlar, yalnızca Müslüman Türklerin değil, yerleşik vaziyetteki diğer dinlere ait halkın gönüllerini de fethetmişlerdir. Bu yüzdendir ki Osmanlı, fethettiği yerleri yalnızca kılıçla değil, gönül erenleri vasıtasıyla gönülleri fethetmek suretiyle de o diyarlarda kalıcılığını sağlamıştır. Bursa'nın dağından ovasına, şehir merkezinden köylerine değin kurdukları zaviye ve tekkelerde yalnızca talebe yetiştirmekle yetinmeyip, yoksulun elinden tutmayı, yolcuyu barındırmayı, aç olanı doyurmayı, hasta olana şifa aramayı; ırk, millet, din ve mezhep gözetmeksizin kendilerine şiar edinerek günümüzde ihtiyaç duyduğumuz en güzel dersi bize vermişlerdir. Yeri geldiğinde dervişler de sultanın buyruğu gereği birlikte akınlara katılıp, cenk meydanlarında şehadeti tatmışlar, yeri geldiğinde de ordunun bu manevi destekçileri motivasyon sağlamayı görev olarak üstlenmişlerdir.

Her biri bu gök kubbede hoş bir seda olup öteki âleme göçüp gittiler. Bizlere; öğretmenleri, göz nuruyla yazdıkları yüzlerce eserleri, kurdukları vakıflarla inşa ettirdikleri kimi tekke ve mescitleri kaldı.

Ama en önemlisi Emir Buhari Hazretleri, Süleyman Çelebi, Molla Fenari, Molla Hüsrev, Üftade Hazretleri, İsmail Hakkı Bursevi Hazretleri gibi gök yüzünde parıldayan birer yıldız misali olan şahsiyetler, dualarıyla süsledikleri, manevi havasını iliklerinize kadar hissettiğiniz bir Bursa bıraktılar. Onların torunları olarak hak ettikleri değeri, onları hatırlayıp hiç değilse bir ziyaret ve dua ile gösterebiliyorsak ne âlâ.

Ruhları şad, mekânları cennet olsun.

Aziz Elbas
Proje Koordinatörü

Cumhuriyet Caddesi ile Haşim İşcan Caddesi arasında yer alan türbe, II. Murad devrinde Sufi Abdal Mehmed adına Başçı İbrahim tarafından (Hicri 854) yaptırılan caminin hemen yanındadır.

Türbe ise 1450 yılında Sultan II. Murad tarafından yaptırılmıştır. 5.85 x 6.20 m. iç ölçülerine sahip olup üzeri kurşun kaplı bir kubbe ile örtülmüştür. İçerisinde Abdal Mehmed'e ait sanduka yer almaktadır.

Türbenin yanında bugün mevcut olmayan tekke bulunmaktaymış.

Türbe 1953 yılında Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu tarafından onarılmıştır.

Evliya Çelebi ünlü seyahatnamesinde buradan 'ana cadde üzerinde güzel bir türbe vardır. Gelip geçenin dinlendiği ve ibadet ettiği safalı bir yerdir' diyerek bahseder.

İlmi ve bilgisiyile çevresini irşat eden Abdal Mehmed, dönemin sufilere Emir Sultan ve Molla Fenâri ile de sıkı ilişkiler kurmuştur. Murad Hüdavendigâr döneminde vefat eden bu zat, türbesinin bulunduğu yere defnedilmiş, daha sonra II. Murad tarafından 1450 yılında türbe inşa ettirilmiştir.

Osmangazi Belediyesi tarafından 2006 - 2008 yıllarında sürdürülen çevre düzenleme çalışmaları kapsamında cami ve türbe çevresi salâş yapılardan arındırılarak açılmıştır. Bu kapsamda daha önce var olan çeşme yeniden yapılarak orijinal kitabesi yerine konulmuştur.

ABDAL MURAD MEZARI

Uludağ yolunda,
Kireçocakları adı
verilen yüksek rakımlı
bir yerdedir. Mezarın
yanında yaşlı bir servi
ağacı dikkat çeker.

Abdal Murad'ın
zâviye ve türbesinin
bulunduğu bu mekân,

Müslüman-Türk
dervişlerin mekânı
olmuştur. Zaviye ve
türbesinin kalıntıları
yakın zamana kadar
mevcut idi. Kestane

bahçeleri ile çevrili
olan tekke bünyesinde
kasır, mutfak, harem
ve harem bahçesi
bulunmaktaydı. 1925

yılında tekkelerin
kapatılmasının
ardından harabe haline
gelmiş, 1933 yılında ise
yanmıştır. Günümüzde

biri Abdal Murad'a
diğeri oğlu Abdal
Mehmed'e ait iki adet
kabir ile Abdal Murad
adına yakın dönemde
inşa edilmiş bir cami
mevcuttur.

Abdal Murad,
Horasan'da doğarak
fetihten önce
Buhara'dan Bursa'ya
gelen alperen abdallar
zümresindedir.
Bursa'ya gelerek şu an
kabrinin bulunduğu
yere post sererek
bir yandan ilim ve
irfanla meşgul olur
iken, diğer taraftan
da Bursa kalesini
gözetlemekteymiş.

Bursa'nın fethinde bizzat bulunarak Sultan Orhan'a maddi ve manevi desteklerini hiç eksik etmemiş, halk arasında Tahta Kılıçlı Evliya diye nam salmıştır.

1649 yılında bir topuzun kılıç ile birlikte türbede bulunduğu çeşitli kaynaklarca ifade edilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman'ın Bursa'yı ziyaretlerinde Abdal Murad türbesini de ziyaret ettiği ve türbede bulunan tahta kılıcın üçte birisini kestirerek saray hazinesinde kutsal emanetlerin bulunduğu yere koydurduğu anlatılır. Eskiden burada ahilik geleneğinden gelen esnafın peştamal kuşanma törenleri gerçekleştirilerek, maddi ve manevi ziyafetler düzenlenirdi. Bu etkinlikler halk arasında birlik ve beraberliği sağlaması yanında; hak, hukuk, adalet gibi kavramların esnaf arasında yayılmasına, sevgi ve saygının hâkim olmasında etken olmuştur.

ABDAL MUSA (MUSA BABA)

CAMİİ VE KABRİ

Mezar, Piremir Sementi'nde, Musa Baba mahallesinde yer alan caminin avlusundadır. Camiyi 16.yy.da Şeyhülislam Abdülkadir Efendi, Abdal Musa adına yaptırmıştır. Bu zatın kabri de cami haziresindedir. Cami minaresi oldukça özgün ve güzeldir.

Musa Babanın kabri ve cami haziresi Nisan 2011 tarihinde yeniden düzenlenmiştir. Abdal

Musa, Bursa'nın fethinden önce, o zamanlar bağlık ve bahçelik olan şu an kabrinin bulunduğu alanda, post serip ilim ve irşat görevini yerine getirmiştir. Fetih sırasında Orhan Gazi'ye maddi ve manevi desteklerde bulunduğu ifade edilir.

Orhan Gazi bir tekke, II. Bayezid'in torunu Hançerli Sultan ise bir mektep ve medrese yaptırmıştır.

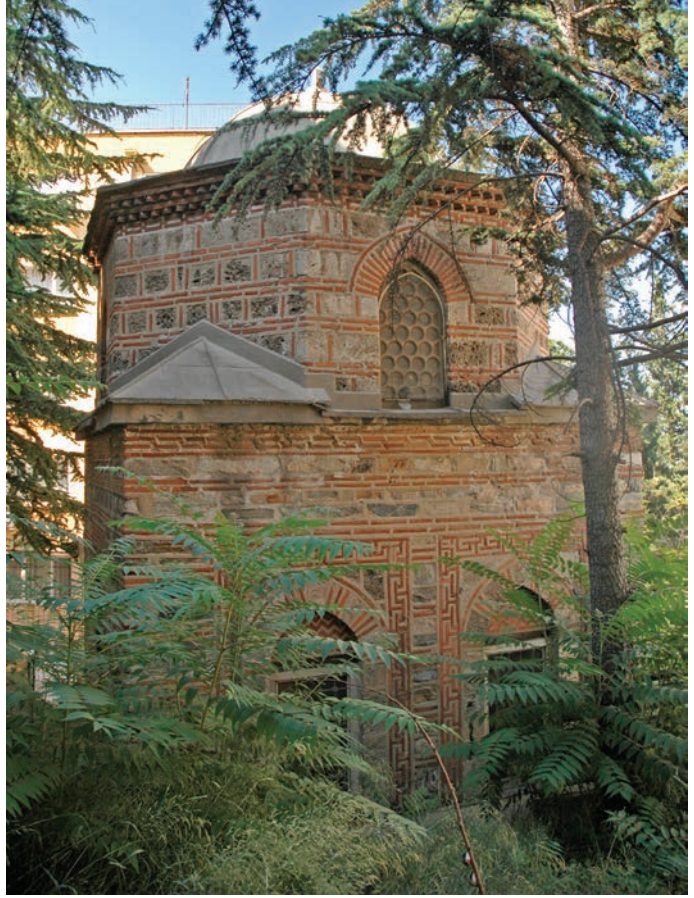
Musa Baba'nın pamuğın içerisine sarıp gönderdiği ateşli kor parçasına, Geyikli Baba'nın karşılık olarak yeni sağlamış bir kâse geyik sütü hediye göndermesi halk arasında hakkında anlatılagelen söylencelerden birisidir.

ABDÜLLATİF KUTSI TÜRBESİ

Türbe, Zeyniler Sema'tinde, Zeyniler Camii'nin batısındadır. XV. yy'da Sultan II. Murad tarafından yaptırılmıştır. Duvarları iki sıra tuğla ve moloz taşından örülmüştür. 1958 yılında Bursa Eski Eserleri Sevenler tarafından onarılan türbenin içerisinde Zeyniye tarikatını Bursa'ya getiren Abdülatif Kutsi'nin mezarının yanında beş adet daha mezar bulunur. Yakın dönemde türbenin üst kısmı Kur'an Kursu olarak kullanılmakta idi. Hemen yanında bulunması gereken zaviyenin yerinde ise bu gün evler bulunur.

Abdülatif Kutsi'nin asıl adı Abdülatif b. Ahmed el Hazreci el-Kudsi el-Ensari eş-Şafii'dir. Kudüs'te dünyaya gelmiştir. İbn Ganim ve İbn Benane namları ile anılan tanınmış bir aileye mensuptur. Tahsil hayatına medrese ile başlamış, bunu müteakiben manevi ilimlere yönelmiştir. Bu anlamda ilk olarak Şeyh Abdülaziz'den dersler alarak manevi ilimleri tahsil etmiştir. Ardından hocası tarafından irşat görevi ile vazifelendirilen Abdülatif Efendi, Kudüs'te karşılaştığı, Horasan'dan Hacca gitmek için yola çıkıp burada konaklayan Zeynüddin Hafi hazretlerinin sohbetlerin oldukça fazla etkilenmiş, onu evinde ağırlamıştır. Zeynüddin Hafi hac dönüşünde onunla birlikte Horasan'a giderek manevi ilimlerini tamamlayıp tekrar Kudüs'e dönmüş, ardından bir süre Dimeşk'e (Şam) ve sonrasında Konya'ya geçmiştir (H.851-1447). Abdülatif Efendi Konya'ya ilk gidişini şu şekilde ifade eder; "Mevlana Celaleddin Belhi'nin kabrini ziyaretimde kendimi çıplak hissettim. Sadrüddin Konevi'yi ziyaret ettiğimde beni kendine doğru çekti. Şemsüddin Tebrizi'nin kabrini ziyaretimde benden yanında namaz kılmamı istedi." Konya'da Sadreddün Konevi zaviyesinde bir süre

kaldıktan sonra 1448 (hicri 852) yılında Bursa'ya geçmiştir. Abdüllatif Kutsi hazretleri Üç Kozlar Dergâhını kuran ve halkımız arasında Üç Kuzular olarak anılan dervişler ile birlikte Bursa'ya gelerek Zeyniye Dergâhını kurmuştur. 1452 (hicri 856) yılında vefatına kadar bu hizmetini sürdüren bu zat, vefatı sonrası dergâh yakınındaki bugünkü türbesine defnedilmiştir. Zeyniye Dergâhı, Kutsi'nin İranlı müritlerinden Hoca Bahşayış tarafından yaptırılmıştır. Tarih içerisinde birçok kez onarımlar gören dergâh, Zeyniye Hangahı, Hacı Halife Zaviyesi gibi isimler ile de anılmaktadır. Dergâhın talebeleri yılın belli aylarını Uludağ'ın eteklerinde bulunan, bugün Zeyniler Köyü olarak anılan yerde geçirirlerdi. Bu nedenle burada ihtiyaca cevap verecek tarzda basit yapılar da yapılmıştır. Dergâh Faaliyetleri 1925 yılına kadar sürdürmüştür.

Abdüllatif Kutsi Hazretleri, Zeyniler tarikatını Anadolu'ya getiren zattır. Mezar taşı formu ayırt edilebilen bir özellik taşır. Ulemeden birçok kişi bu tarikatın içerisinde yer almışlardır. (Molla Fenâri, Şeyh Muhyiddin-i Vefa-i, Aşıkpaşazade, Abdürrahim Merzifoni, Molla Hayalî vb)

Abdüllatif Kutsi'nin bazı eserleri şunlardır:
Tuhfetü'l-Vahibi'l-Mevâhib
Fi Beyani'l-Makâmât ve'l-
-Merâtib,
Hadi'l-Kulub ilâ Likâi'l-
-Mahbûb:
Keşfü'l-İtikâd Fi'r-Reddi Âlâ
Mezhebi'l-İlhâd
Şifâü'l-Mütellim fi Adâbi'l-
Muallim ve'l-Müteallim
Kitâbu Emr Bi'l-Mâruf ve'n-
-Nehy Ani'l-Münker
İktibasü Ref'il-İltibâs fi
Beyani Tarîku'n-Nâs
Nefâhatü'l-Eshâr ve
Rihletü'l-Esrâr

AHMETBEY KÖYÜ ŞEHİTLİĞİ

Osmangazi ilçesine bağlı olan köy, Bursa şehir merkezinin ve çevreyolu otobanının kuzeyinde, şehre 15 km uzaklıkta yer alır. Bursa bölgesinin Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlıların en çok zarar verdiği köylere aittir. Bunun yanında Ermeni çeteleri tarafından da oldukça tahribat görmüştür.

Köyde yer alan şehitlikte Yunanlıların Bursa'dan kaçarken 11 Eylül 1922 akşamı köyde şehit ettikleri gençlere ait mezarlar ve anıt vardır.

Şehitlerimizin
kimlikleri:

Adları	Baba adları
Eyyüp	Muhacir Halil
Cafer	Kara Mehmet
Asat	Hacı İbrahim
Rafet	Asat
Ahmet	Hacı Molla
Zeyni Molla	Naci Molla
İsmail	Karabıçak Mustafa
Ali Efe	Sadettin
Fatma	Eskici Naci İbrahim
Ahmet	Ekşi Salih
Mehmet	Hacı Kamil
Hasan	Abdullah

AHMET PAŞA MEDRESE ve TÜRBESİ

Muradiye Külliyesi'nin hemen karşısında bulunan medrese, şiir tarihimizin en önemli şairlerinden birisi ve aynı zamanda ilim ve devlet adamı; Fatih Sultan Mehmed'in hocası, sohbet arkadaşı ve veziri olan Şair Ahmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Şair Ahmed Paşa İstanbul'un fethinde Fatih'in yanında bulunmuştur. Daha sonra Bursa'da müderris, vakıf mütevellisi ve sancak beyi olarak görev yapmış, Muradiye'de bize medresesini miras bırakmıştır. Medrese on bir hücre, bir açık dersane ve cümle kapısı olarak düzenlenmiş bir eyvandan oluşmaktadır. Dershanesinde mihrap yeri vardır. Dershanenin önü revaksızdır ve tam karşısına gelen kuzey duvarının ortasına da hücre ve revak yapılmamış, bu kısım açık bırakılarak öğrencilere Bursa ovasının güzelliğini seyretme imkânı verilmiştir.

Medresenin kitabesi yoktur. Ezine Pazarı'ndaki Geyikli Köyü bu medreseye vakfedildiği için, "Geyikli Medrese" adıyla da anılmaktadır. Günümüzde Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi olarak hizmet vermektedir.

Şair Ahmed Paşa Türbesi, medresenin doğusunda yer alır. Altgen planlı, kirpi saçaklı, üstü kurşunla kaplı bir kubbeyle örtülü türbenin duvarları, medresenin duvarları gibi iki sıra tuğla, bir sıra kesme taşla örülmüş olup, köşelerinde plastrlar yer almaktadır. İçeriye, iki tarafında mihrabiyeler bulunan eyvanlı bir kapıdan girilmektedir. Altta beş dikdörtgen, üstte sivri kemerli ve alçı şebekeli beş pencereyle aydınlatılmıştır. Türbede tek sanduka mevcuttur. Türbenin Arapça kitabesinin son mısraı ebce ile hesaplandığında 1496–1497 (Hicri 902) tarihini vermektedir.

AKBIYIK (ŞEMSEDDÜN AHMED)

TÜRBEŞİ

Nalbantoğlu Mahallesi'nde, Akbiyik Caddesi üzerinde yer alan ve Fatih devrinde yapılan türbede, Akbiyik Sultan ve Zembilcisi Bayram Efendi'ye ait iki kabir vardır. Türbe 1488 yılında zaviye ve evler ile birlikte tamir edilmiştir. 1976 yılında da tamirat geçiren türbe, son olarak 2006 tekrar bir onarım ve restorasyona tabi tutulmuştur.

Asıl adı Ahmed Şemseddin bin Hacı olan Akbiyik Sultan, II. Sultan Murad devrinde yaşamış olup Hacı Bayram Veli'nin halifelerindedir. İstanbul'un fethine Akşemseddin Hazretleri ile birlikte katılarak alperen sıfatıyla hem kılıç kullanmış, hem de manevi ordunun içerisinde yer almıştır. Fatih Sultan Mehmed'in övgü ve saygısına mazhar olmuştur. Ömrünün son yıllarını Bursa'da inzivaya çekilerek geçirmiş, 1455 yılında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Vefatı sonrası türbesinin bulunduğu yere defnedilmiş, Fatih Sultan Mehmed Han'ın fermanı ile türbe inşa edilmiştir.

Yenişehir'in Akbiyik Köyü yakınlarında bir zaviyesi vardır. Bu zaviyeye Sultan II. Murad tarafından bir köy ve çiftlikler bağışlanmıştır.

Hakkında anlatılan menkıbeye göre; müritliği zamanında zengin olmayı çok istemiş, zengin olursa daha fazla hizmet edebileceğine

hizmet edebileceğine inanmıştır. Dergâhta müritler ve hocaları Hacı Bayram-ı Veli arasında hararetli bir şekilde bu konu tartışılır iken sınırlı bir vaziyette dergâhı terk etmiştir. Ancak kapıdan çıkarken başındaki sarığı kapı girişine takılarak düşmüştür. Bunu Mürşidinin bir uyarısı olarak kabul eden Ahmed Şemseddin Efendi (Akbiyık Sultan) bu günden sonra başına hiçbir şey takmamıştır.

Yaptığı hareketin yanlışlığını çok kısa bir süre sonra anlamış, mürşidinden yaptığı yanlışlıktan dolayı kendisini affetmesini ve tekrar müritliğe kabul etmesini istemiştir. Hacı Bayram-ı Veli Hazretleri bunu bir sınav olarak nitelendirerek onu tekrar dergâha kabul etmiştir. Bu olaydan sonra kafasına hiçbir şey giymeyen zat, uzun saç ve sakalından ötürü Açıkbaş Akbiyık Sultan olarak anılmıştır.

Hacı Bayram-ı Veli dergâhında ilmîni tamamlayan Ahmed Şemseddin Efendi, halifelik görevi ile Bursa'ya gelmiş, Bursa'da kendisini kısa sürede sevdirecek çevresine kabul ettirmiştir. Sultan II. Murad, Yenişehir'in Austus bölgesinin (Akbiyık Köyü yakınları) gelirini onun hizmetlerine tahsis etmiştir. Çok kısa bir süre zarfında oldukça zengin olmuş, bütün mal varlığını hayır işlerine, fakir ve fukaranın istifadesine sunmuştur.

AKSU KÖYÜ ŞEHİTLİĞİ

Kestel ilçesine bağlı Aksu Köyü girişinde, Çiçek Dede mezarlığında. 2010 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden düzenlenen şehitlikte, Yunanlılar tarafından şehit edilen Yozgatlı üsteğmen Mustafa Reşit Bey ve zafer sonunda Ankara'dan dönerken Yarbaşı mevkiinde kaza geçirerek şehit olan yedi alay mızıkacısı askere ait mezar yer alır. Eski Ankara yolu olarak tabir ettiğimiz yol üzerinde yer alan Aksu köyüne iki şekilde ulaşım sağlanır: Birincisi Kestel girişinden, çimento fabrikasına doğru uzanan eski İnegöl yolundan, diğeri ise İnegöl yolundan ayrılan Kazıcı yolu istikametinden.

Uludağ eteklerinde, Kestanelik Caddesi üzerindedir. Hemen yanında yakın zamanda inşa edilen cami bulunur. Doyumsuz manzarası ile bütün Bursa'ya hâkim bir konumdadır.

Halk arasında Ay Dede olarak anılan kabirde, Fatih'in ünlü Komutanlarından Zağnos Paşanın oğlu, Fatih'in emirlerinden Hamza Bey yatmaktadır. Hamza Bey, aynı zamanda Oruç Bey'in kızı Sitti Hatun'un kocasıdır. Hamza Bey 1480 (Şevval/885 Pazartesi) günü vefat etmiştir. Burası, eskiden yabancı karanfiller yetiştiğinden Karanfil Bayırı olarak da anılmaktaymış. Zeyniyye tarikatından Karaca Muhyiddin Efendi'nin yaptırdığı mescit ve dergâhtan hiçbir iz kalmamıştır. Yakın bir yerde bulunan mezar taşındaki Hilal şeklindeki ay figüründen ötürü halk arasında 'Ay Dede' olarak anılmıştır. Ramazan aylarında teravih zamanlarında buradan gayb erenlerden 40 – 50 kişinin ellerinde fenerler ile Ulucami'ye indiği anlatılır.

ALÂADDİN BEY CAMİİ

Hisar içinde, Alâaddin Bey Mahallesi'nde, Alâaddin Caddesi'nin sonunda yer alan cami, 1326 yılında Osmangazi'nin büyük oğlu Alâaddin Bey tarafından yaptırılmıştır. Bursa'da ilk Osmanlı camisi olma özelliğini taşır. Cami kapısının üstünde siyah kâğıda yıldızlı celi sülüs ile Alâaddin Camii olduğu ve ilk yapısının 1326 (Hicri 726), son yapısının 1869 (hicri 1278) tarihli olduğu yazılı olan 1890 (Hicri 1306) tarihli bir levha vardır. 1959 yılında Eski Eserler Sevenler Kurumu tarafından tamir edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin ilk devir yapılarında, 'Ters T' planlı camilerinin gelişmesinde öncülük etmiştir. Bahçe duvarına bitişik çeşme, 1959 tarihli tamiri sırasında yapılmıştır.

ALÂADDİN PAŞA
Osman Gazi'nin büyük oğlu, Orhan Gazi'nin ağabeyidir. Asıl ismi Ali olup Alâeddin olarak anılmıştır. İlmi terbiyesini dedesi Şeyh Adebali'den almış, hayatı at sırtında, cenk meydanlarında geçmiştir. Babasının vefatından sonra beyliği kendi isteğiyle Orhan Bey'e bırakarak kendi köşesine çekilmiş, Orhan Bey ise kendisini vezir tayin ederek bilgi ve tecrübesinden istifade etmiştir. Osmanlı Beyliği'ne bağlı askerleri diğer beylik askerlerinden ayırt etmek için başlarındaki başlıkların beyaz olmasını sağlamış ve ilk yaya ordu teşkilatını kurdurmuştur. Devlet nizamına ve işleyişine yönelik bazı kanun ve esaslar getirerek beylikten devlete geçişte önemli rol üstlenmiştir. 1333 tarihli vakfiyesine göre birçok köy ve gelir getiren mülkleri vakfeylemiştir. Biga'ya giderken yolda vefat etmiş, Hisar'da yaptırdığı mescidin avlusuna defnedilmiştir.

AZEB BEY CAMİİ ve TÜRBESİ

Muradiye Semti'nde, Kullukçu Sokak'ta yer alan ve kitabesine göre Abdullah oğlu Azep Bey tarafından "Şubat sonu/Mart başı 1456 (Evâhir-i Rebiülevvel 860)" tarihinde yaptırılan caminin yanındadır. Türbe, Abdullah oğlu Azep Bey adına 1450 (hicri 854) yılında yaptırılan kapı kemerinde mermer kitabesinden anlaşılmaktadır. Türbe içinde 1455 (hicri 860) yılında ölen oğlu Turhan Bey, 1485 yılında ölen Ubeyd Bey'in mezarı ile iki küçük mezar bulunmaktadır. Türbe, Azep Bey adına yaptırılmış ise de burada mezarı bulunmamaktadır. Türbenin üzeri sonradan betonla kaplanmış tek kubbe ile örtülmüştür.

Türbe Namazgâh Mahallesi'nde, Derebo-yu Caddesi üzerinde, Aykut Sokak'ın köşesindedir. Emir Sultan döneminde yaşayan zatın asıl adı Ali Efendi'dir. Emir Sultan Hazretleri'nin halifelerinden olup zâkirbaşılığı yapmıştır. Aynı bölgede zaviye ve mescit yaptırmıştır. Çelebi Sultan Mehmed'in cami önüne bir çeşme yaptırdığı rivayet olunur. 1417 yılında 103 yaşında vefat eden Ali Efendi ömrünü ibadet ve irşatla geçirmiş, güzel sesiyle insanların teveccühünü kazanmıştır. İlerlemiş yaşına rağmen hizmet etmeyi sürdürmesinden ötürü 'Baba' olarak anılmıştır.

BARAK FAKİH MEZARI

Kestel ilçesi Barakfakih Mahallesi'nde yer alan mezar, alperen gazilerden Barak Fakih'e aittir.

Bursa'nın fethinden sonra buraya gelerek yerleşmiştir. Aynı yere Hıdır Gazi tarafından bir tekke yaptırılarak gelip geçenlere hizmet vermiştir. Hicri 807 tarihli tekkenin vakfiyesi Molla Fenâri tarafından imzalanmıştır. 1563 yılında Karakadı oğlu Bâli Çelebi tarafından yaptırılan cami, yakın zamanda yıkılarak yenilenmiştir. Ordunun özellikle doğu seferlerinde uğrak yeri haline gelmesinden ötürü köy birçok kere bazı vergilerden ve katkı paylarından muaf tutulmuştur.

BAŞÇI İBRAHİM CAMİİ ve MEZARI

29 • 30 •••

Maksem Semti'nde, aynı adla anılan sokakta yer alan cami, Fatih döneminde Başçı Tacüddin İbrahim Efendi tarafından yaptırılmıştır ve vakfiyesi Topkapı Sarayı Müzesi arşivindedir. Başçı İbrahim tarafından caminin yanında inşa ettirilen zaviyenin yalnızca hazire alanı kalmıştır.

Hayırseverliği ile tanınan Başçı İbrahim, 12.2.1481 (Hicri 885) yılında vefatından sonra caminin güneyindeki hazireye defnedilmiştir. Mezarı buradadır.

Anlatılan menkıbelere göre sufi Abdal Mehmed'e uzun yıllar hizmet etmiş, onun hayır duasını ararak bu suretle oldukça zengin ve varlıklı olmuştur. Bütün mal varlığını ise hayır ve hasenat için kullanmıştır. Bursa kadısı Şiblizâde Mevlânâ Bayezid Efendi tarafından 1 Ramazan 863 hicri ve 3.7.1459 milâdi tarihine tesadüf eden Pazartesi günü tanzim edilmiş bir vakfiyesi bulunmaktadır. Aslı Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde yer alan vakfiye üzerinde Bursa kadısı Hızır oğlu İbadullah Ali, İstanbul kadısı Molla Hüsrev ve İstanbul kadısı Celâleddin oğlu Hızır Bey'ine onayları yer almaktadır. 1457 yılında tanzim edilen ikinci vakfiyesi Bursa kadısı İsa oğlu Hüsameddin Efendi imzalamıştır. Bu vakfiyelerde zikredilen muhtelif yerlerde birçok vakıfları vardır.

İnşa ettirdiği zaviyenin Postnişinlik görevini Semerkandıyye tarikatı mensubu Alaaddin Efendi yerine getirmiştir. Zaviye daha sonra medreseye çevrilmiştir.

Harita koordinatları **S-E**

BEKİR DEDE TÜRBESİ VE ZAGEFRANLIK MESCİDİ

Haşim İşcan Caddesi'nin güneyinde, Reyhan Sementi'ndeki Bekir Dede Caddesi üzerinde bulunan Zagefranlık mescidinin yanındaki türbe, Zagefranlık Tekkesi'nin kurucusu Ebu Bekir Efendi'ye aittir. Karaağaç Mahallesi'nde dünyaya gelen Ebu Bekir Efendi'nin babası kumaş ticareti ile uğraşmıştır. Büyük mutasavvıflardan Yakub Efendi ile yakın ilişkiler kuran Ebu Bekir Efendi, Celâli eşkıyalarından dolayı Yakup Efendi ile birlikte İstanbul'a gitmiştir. Yakub Efendi'nin vefatı ile Bursa'ya gelerek Zagefranlık adı ile anılan mahalledeki mahalle mescidini zaviye olarak kullanmıştır. 70 yaşında vefatına kadar burada görevini sürdürmüş, vefatı sonrası zaviyenin bitişiğine defnedilmiştir. (Ölümü 1666 – Hicri 1077). Kara Zakir adı ile de anılan bu zat, musikiye olan ilgisi ve ilahilere yaptığı besteler sebebi ile halk arasında oldukça tanınmıştır. Türbe 2006 yılında onarılmıştır.

Bursa Mevlevihanesi, Pınarbaşı kabristanlığının karşısında, Yer Kapı surlarının yer aldığı, günümüzde BUSKİ su deposu bulunan alanda idi. Yakın bir döneme değin sağlam olarak ayakta duran yapı yıkılarak yerine su deposu yapılmıştır. Hazire alanı ve mezarlar sıradan bir yapı içerisine konulmuştur.

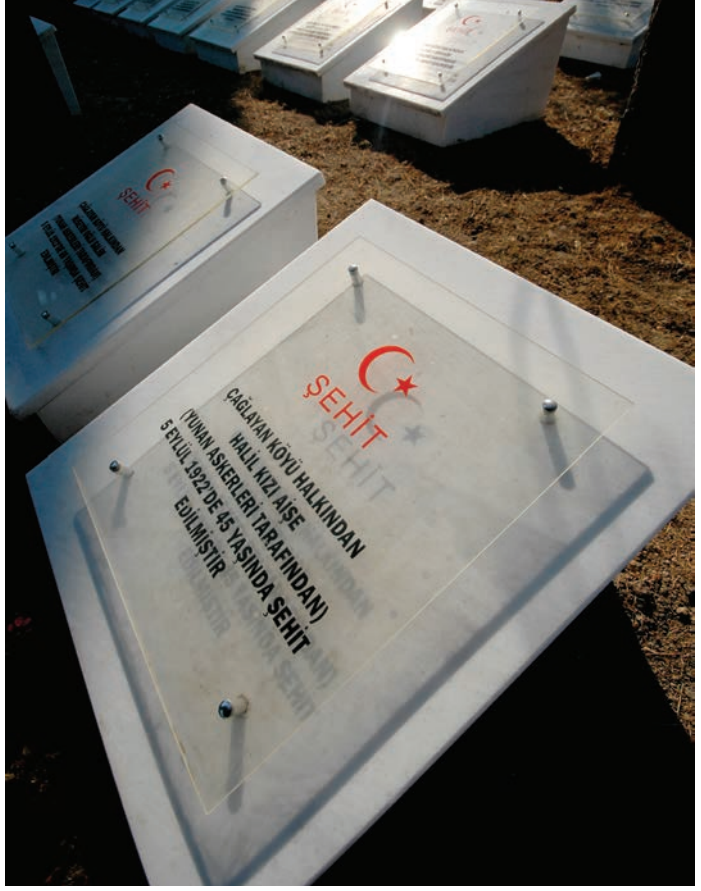
Kurucusu Ahmed Cununi Dede, 1620 (hicri 1030) yılında vefat etmiş ve mevlevihanenin bahçesine defnedilmiştir. Bugün Ahmed Cununi Dede'nin ve diğer dervişlerinin kabirleri bu yapının içerisinde. Sicil kayıtlarına göre 24 Nisan 1891 yılında tamirata yaptırılan mevlevihanenin, 1925 yılında tekke ve zaviyeler hakkında çıkan kanun neticesinde semahane kısmı mescit haline getirilmiş ve mescidin imamlığını son postnişin Mehmed Şemsüddin Efendi yapmıştır. Yapılar Cumhuriyet döneminde daha sonra depo ve karakol olarak da kullanılmıştır

Mevlevihanenin şu bölümlerden oluştuğu bilinmektedir: Semahane, türbe, çilehane, derviş odaları, selâmlık, harem, kiler, mutfak, kahvehane ocağı, kafes ve matrab. Mevlevihanenin, bulunduğu yere, özgün yapısıyla yeniden yapılması amacıyla girişimler vardır.

ÇAĞLAYAN KÖYÜ ŞEHİTLİĞİ

Osmangazi ilçesine bağlı olan köy, Bursa şehir merkezine 12 km uzaklıkta ve çevre yolu otopanının kuzeyinde yer alır. Eski adı Maskarahasan'dır. Yunan işgali sırasında tamamen yakılıp yıkılan köyün şehitliğinde 10 Eylül 1922 günü Yunan istilacıların Ermeni çeteleri ile birlikte yaptıkları baskınla katledilen kadın ve çocukların da yer aldığı 45 şehit bulunmaktadır. Şehitlik 2010 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden düzenlenmiştir.

Harita koordinatları **3-B**

ÇOBANBEY TÜRBESİ

Mollaarap Sementi'nde aynı isimli caminin kuzeyinde yer alır. Türbe, 14. yy başlarında Orhan Bey'in oğlu Çoban Bey adına yaptırılmıştır. 6.45 x 6.45 ebatlarında, kare planlıdır. Üzeri kubbe ile örtülü olan türbenin duvarları moloz taşı ve tuğla ile örülmüştür. Türbede Çoban Bey'e ait mezar ile birlikte 4 adet daha mezar vardır. Türbenin yanında Çoban Bey Mescidi'ne ait kalıntılar mevcuttur.

Harita koordinatları **6-F**

Hisar içinde, Yer Kapı girişindedir. Yapıya ait dış kapı üzerinde bulunan kitabesinden, Hoca Yakup tarafından 1492/1493 (hicri 898) yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Duvarları iki sıra tuğla ve iki sıra taştan örülmüş olan binanın batı yönündeki sivri kemerli kapısından avluya çıkılmaktadır. Avlunun kuzey kısmında üzeri kubbe ile örtülü iki oda bulunmaktadır. Yapı içerisinde çok güzel tuğla işçiliği sergilenmiş bir ocak bulunmaktadır.

Bahçesinde çoğunluğu Cizyedarzade ailesine ait mezarların yanında başka mezarlar da yer alır. Bunlardan birisi Abdülkadir-i Geylani'nin torunu Cafer Çelebi'ye, birisi de "Hatıra Yahut Mirat-ı Bursa" adlı eserin yazarı Hasan Taib'e aittir. Günümüzde Eski Eserleri Sevenler Kurumu olarak hizmet veren yapı, 1946 ve 1957 yıllarında onarımlar görmüştür.

DAYE HATUN (TAYA KADIN)

CAMİİ HAZİRESİ

Haşim İşcan Caddesi'nin kuzeyinde, Tayakadın Mahallesi'nde yer alan cami, Çelebi Sultan Mehmet'in sütanesi (Daye Hatun) tarafından 1426 yılında yaptırılmıştır. Cami, 10.45m. x 14.75m. iç ölçütlerinde, üzeri çatılı bir görünüme sahiptir. 1608'de Celâli isyanları sırasında büyük zarar görmüş, ardından 1651'de geniş çaplı tamirat görmüştür. Tamirat kitabesi mevcuttur. Bunun dışında 1971 yılında Eski Eserleri Sevenler Kurumu tarafından onarım görmüştür. Caminin bulunduğu yerde, 1925 yılına değin faaliyeti sürdüren Nakş-i Bendi Atık Dergâhı bulunmaktaydı. Cami haziresinde dergâhın kurucusu Nakşibendi Açıkbaş Mahmud Efendi gibi ömrü irşat ile geçmiş birçok âlim ve edip şahsiyetlerin mezarları vardır.

İlmi yönü oldukça kuvvetli olan Sufi Açıkbaş Mahmud Efendi, on iki ilimden bahseden kıymetli bir eser vücuda getirerek Vezir-i Azam Köprülüzade Ahmed Paşa'ya ithaf etmiştir. Ayrıca 3 dilde şiirler yazan sufi, 1666 yılında vefatı sonrası Daye Hatun Camii haziresine defnedilmiştir. Yakın zamanda caminin dernek yönetimi tarafından bakımdan geçirilen haziresi de Osmangazi Belediyesi tarafından 2006 yılında yeniden düzenlenmiştir. Bahçe duvarına dayalı çeşme de 2007 yılında yine Osmangazi Belediyesi tarafından restore edilmiştir.

Meydancık Senti'nde, aynı isim ile anılan caminin güneyinde yer alan türbe; Çelebi Sultan Mehmed'in annesi, Yıldırım Bayezid'in eşi, Germiyan oğlu Yakup Bey'in kızı ve Emir Sultan Hazretleri'nin kayın validesi Devlet Hatun'a aittir. 1414 yılında vefat ederek bugünkü türbesine defnedilen Devlet Hatun'un anne tarafından Hz. Mevlana'ya akraba olduğu ifade edilir.

Türbe dikdörtgen planlı olup, prizmatik ayaklar üzerine oturtulmuş mermer sütunlarla ayakta tutulan, kurşun kaplı külâh ile örtülmüştür. Sütunların araları 8 adet sivri mermer kemer ile bağlanmıştır. Dış duvarları bulunmayan türbenin iç kısmı kare planlıdır. İçerisinde mevcut olan mermer sandukanın her tarafı yazılar ile kaplıdır. Türbe, 2001 yılı başlarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından geniş çaplı bir onarıma tabi tutulmuştur.

DOĞAN BEY MEZARI

Mezar Şehreküstü Meydanı'nın kuzeyinde, Fevzi Çakmak Caddesi'nin doğusunda, Suluki Camii'nin yakınında yer alır. Doğan Bey, I. Murad ve Yıldırım Bayezid döneminin en önemli devlet adamı ve komutanlarından. Kosova Meydan Savaşı ve Niğbolu savaşlarının kazanılmasında çok büyük yararlılıklar göstermiştir. Özellikle Haçlıların Niğbolu Kalesi'ni kuşatmalarında askerleriyle birlikte fedakârca göstermiş olduğu savunma ve sabır bizler için bir örnek teşkil eder. Bursa'da vefatı sonrası yaptırılmış olduğu mescidin avlusuna defnedilmiştir. Mescidin zaman içerisinde yok olmasıyla birlikte bir evin bahçesinde kalmıştır. Yakın dönemde çevresi yıkılarak açılan mezarın taşları da yenilenmiştir.

Harita koordinatları **S-D**

DOĞLU BABA

Mezarı Uludağ yolu üzerinde, Doğlu Baba adıyla anılan mevkiindedir. Alperen vasıflı sufi bir kişiliğe sahip olan Doğlu Baba'nın Bursa'nın fethine katılarak askerlere ayran dağıttığı rivayet olunur. Bundan ötürü kendisi 'Doğlu Baba' olarak anılmıştır.

Harita koordinatları **2-E**

(ALİ MEST-İ EDHEMİ KABRİ)

Mezar, Kız Yakup Parkı'nın kuzeyinde, Kemal Bengü Caddesi'nin üzerinde yer alır. Ali Mest-i Edhemi, Yıldırım Bayezid döneminde Davud Dede ve Seyyid Behlül adındaki derviş sufiler ile birlikte Buhara'dan Bursa'ya gelmiştir. Acem Reis Mahallesi olarak anılan yere bir zaviye yaptırarak uzun yıllar burada hizmet etmiştir. Kendisi sakin duruşlu, alçak gönüllü ve dünya işlerinden çok uhrevi âlemi düşünür vaziyette görüldüğünden, halk arasında 'Ali Mest Sultan' olarak anılmıştır. Çelebi Sultan Mehmed döneminde vefat eden zat, zaviyesi civarına defnedilmiştir. Ali Mest Dede ismi zamanla değişerek günümüzde Elmas Dede olarak söylene gelmiştir. Söz konusu yerd iki adet kabir mevcuttur. Diğer kabrin zaviyede görev yapan bir zata ait olduğu sanılmaktadır.

EMİRSULTAN KÜLLİYESİ

Emir Sultan Sema'tınde yer alan külliye, Emir Sultan'ın eşi Hundi Hatun tarafından yaptırılmıştır. Külliye içerisinde; cami, türbe, dergâh, hamam ve çeşitli dönemlerde yaptırılan özgün çeşmeler yer almaktadır. Ancak dergâh yakın dönemde yıkılmıştır.

EMİRSULTAN CAMİİ VE TÜRBESİ Yıldırım Bayezid'in kızı, Emir Sultan'ın eşi, Hundi Fatma Hatun tarafından Emir Sultan adına 15. yüzyılda yaptırılmıştır. Cami, asıl ibadet alanı olarak 15.20 x 15.20 m. iç ölçülerine sahiptir. İlk yapıldığı şekliyle tek kubbeli iken, 1507 yılında avlu ve üç kubbeli revak eklenmiştir. Şu an geniş, ferah bir avlu ile şadırvana sahip caminin üzeri, asıl cemaat alanı olarak tek kubbe ile örtülü olup, kubbesi kurşunla kaplıdır. Cami çift minareye sahiptir.

Cami arka arkaya birçok kez yangınlara uğrayarak harap olmuş, 1795 yılında tamamıyla yıkılan yapı 1804 yılında III. Selim tarafından tekrar inşa ettirilerek günümüzdeki şekline kavuşturulmuştur. Yapılış tarzı olarak, geleneksel Osmanlı mimarisinden ayrı olarak rokoko ve ampir etkileşimler göze çarpmaktadır. 1854 depreminde büyük hasar görmesine karşın tekrar onarılmıştır.

Aynı avluda yer alan türbede 1429 yılında vefat eden

Emir Sultan'a ait sandukanın yanında oğlu Emir Ali ve eşi Hundi Hatun'a ait kabirler de bulunur. Türbenin üzeri kubbe ile örtülmüştür. Çeşitli onarımlar sonucu özgün yapısını yitiren türbe, 1868 yılında Sultan Abdülaziz tarafından onarıma tâbi tutulmuştur.

EMİR SULTAN BUHARİ:

Asıl adı Seyyid Şemseddin Muhammed b.Ali el-Hüseyni el-Buhari'dir. 1368 yılında Buhara'da doğmuş, 1429 yılında Bursa'da vefat etmiştir. Babası devrinin tanınmış mutasavvıflarından halk arasında 'Emir Külal' olarak tanınan Seyyid Ali Efendidir.

Kaynaklara göre soy kütüğü şu şekildedir: 'Seyyid Muhammed b.Seyyid Ali b.Seyyid Muhammed b.Seyyid Hüseyin b.Seyyid Ali b.Seyyid Muhammed b.Seyyid Muhammed bel-Mehdi b.Hasan el-Askeri b.Ali en-Naki b.Muhammed et-Taki b.Ali Rıza b.Musa el-Kazım b.Cafer es-Sadık b.Muhammed el-Bakır b.Ali b.Zeyne'l-Abidin b.Hüseynin'. Soyu Hz. Hüseyin'e dayandığından dolayı 'Seyyid' olarak tanınmıştır.

Mutasavvıf bir şahsiyet olan babası, Nakşibendiyye'nin Nurubahşiyye kolunun halifesi olup çömlekçilik yaparak ailesini geçindirmiştir. İlmi ve bilgisinden ötürü oldukça fazla tanındığından, ziyaretçileri hiç eksik

olmazdı, gelenlere devamlı surette hizmet etmeye çalışırdı.

İlk tahsilini babasından alan Emir Sultan, aynı zamanda medreseye giderek ilim öğrenmeye gayret göstermiştir. Babasının mesleği olan çömlekçiliği de öğrenmiştir. Küçük yaşta annesini yitiren Emir Sultan, babasının yakın ilgi ve sevgisi ile verdiği öğütlerle dimdik ayakta kalmayı başarmıştır. 17-18 yaşlarında iken hem babası hem de aynı zamanda hocası olan Seyyid Ali Efendi/Emir Külal vefat etmiştir. Babasının vefatı ile kendisini bir an için boşlukta bulan Emir Sultan Hazretleri, baba dostlarının ilgi ve alakası olsa da, o buraları terk etmeyi kafasına koymuştur. Bir ticaret kervanı ile birlikte hacca giden Emir Sultan, hac farizasını yerine getirdikten sonra Medine'ye yerleşerek baba mesleğini ifa etmiştir.

Anlatılan bir menkıbeye göre; Mescid-i Nebevi'de bir tartışma sonucu Medineliler Seyyidlerin kendisini 'Reisü'ssadat' makamı adı verilen yerde azarlaması sonucunda Peygamber Efendimizin kabrine giderek hepsi teker teker selam verirler, ancak Peygamber Efendimiz yalnızca Emir Sultan Hazretleri'nin selâmını alır. Bu duruma beraberindekiler oldukça şaşırırlar ve yaptıklarına pişman olup kendisinden özür dilerler. Bu olay çok kısa sürede bütün Medine'de duyulur ve kendisinden akın akın dua ve himmet istemeye gelirler.

Ancak ifşa olunan sırrı ile birlikte bu durumdan rahatsız olmaya başlayan zat, kendisini bu aşırı ilgiden kurtarmak istemektedir. Bir gece rüyasında Peygamber Efendimizi görür Peygamber Efendimiz kendisine Anadolu'ya gitmesini işaret eyleyerek kendisiyle üç adet kandilin gideceğini ve kandillerin söndüğü yerde yerleşerek orada irşat görevini yerine getirmesini ister.

Ertesi gün erkenden bir kabile ile birlikte yola çıkan Emir Buhari, geçtiği güzergâhta önemli zatları ziyaret ede Bursa'ya gelerek Gökdere'ye yakın bir yerde, bazı kaynaklara göre bir mağarada konaklamıştır. Beraberinde gelen üç adet kandil Bursa'ya gelişinin üçüncü gününde tamamen sönmüş, bunun üzerine Emir Sultan ve beraberindekiler buraya yerleşmişlerdir. Emir Buhari yerli halkla kısa sürede kurduğu muhabbet ve sıcak diyalogla çevresinde adeta bir çekim merkezi oluşturmuştur.

Emir Buhari dönemin Bursalı bilgin ve ulemaları, başta Molla Fenâri olmak üzere; Somuncu Baba (Manevi olarak), Hacı Bayramı Veli gibi önemli şahsiyetlerin sohbetlerinde bulunarak istişareler yapmış, daha önce Seyyid Şemseddin olarak anılmakta iken henüz 22 yaşında iken halk arasında Emir Sultan olarak anılmaya başlanmıştır.

İlk yerleştiği yerden bu günkü caminin karşısına yerleşerek hizmetlerine burada devam etmiştir. Sosyal hayat ve ahlak üzerine yaptığı sohbetlerle halkı bu tür bozulmalardan uzak durdurmaya gayret etmiştir.

Anlatılan bir menkıbeye göre; Yıldırım Bayezid'in kızı Hundi Hatun rüyasında Peygamber Efendimizi görür ve kendisine Emir Sultan ile nikâhlanmasını tavsiye eder. Bu durum Emir Sultan'a da manevi olarak bildirilir. O, Hundi Hatun'un gördüğü rüyadan haberdardır. Bu gelişmeler sonucunda iki genç Yıldırım'ın Niğbolu seferinde olduğu bir sırada Molla Fenâri'nin kıymış olduğu nikâh ile evlenirler.

Yıldırım Bayezid'e evlilik haberi ulaştırıldığı anda adeta küplere biner ve oldukça hiddetlenir. Bir rivayete göre kendisinden habersiz gerçekleşen bu evliliği hazmedemeyen Yıldırım, her ikisinin de öldürülmesine karar verir. Ancak Bursa Kadısı ve Şeyhülislam Molla Fenâri, mevcut durum ve Emir Sultan hakkında Yıldırım'a oldukça etkileyici bir mektup yazar. Bu mektuptan sonra Yıldırım'ın hiddeti geçmiştir.

Yıldırım'ın Timur'a yenilgisi ve ardından ölümü ile başlayan Fetret Devri'nde; Timur, Emir Sultan Hazretleri ve birçok ilim adamını Bursa'dan alıp Semerkant'a götürmüş, bir müddet alkoyduktan sonra

serbest bırakmıştır. Başta Emir Sultan; üzerlerinde büyük bir yük olduğunun farkında olan ulema, durup dinlenmeden çalışmış, halkı bilinçlendirmeye, bir çatı altında toplayıp bir bütün halinde hareket etmeleri için çaba sarf etmişlerdir. Onların engin gayretleri neticesinde Osmanlı yeniden canlanarak şahlanmıştır.

Emir Sultan Hazretleri, ardında binlerce sevenini bırakarak 1429 (Hicri 833) yılında vefat etmiştir. Vefatı sonrası şu an meftun bulunduğu türbesine defnedilmiştir. Cenaze namazını hastalığı nedeniyle ziyaretine gelen Hacı Bayram-ı Veli kaldırmıştır.

Dervişleri, sufileri ve bilginleri Bursa'ya davet ederek adeta bir sosyal dayanışma ve buluşma gerçekleştirmiştir. Her yıl düzenlenerek bir gelenek haline getirilen etkinlikler, ölümünden sonra da devam ettirilmiştir. Evliya Çelebi de bu bayramdan övgüyle söz etmiştir.

İsmail Belîğ, Güldeste adlı eserinde, Emir Sultan Hazretlerini şöyle tarif etmektedir: Biraz uzunca boylu, esmer, melih yüzlü, sakalı biraz uzunca ve çenesinin iki tarafını kaplar bir vaziyette, uzun ve ince parmaklı, kudretten sürmeli, nohudi renk giysileri bulunmakta idi. Üzerinde yeşil izarı ve başında yeşil sarık bulunurdu.

ERTUĞRUL CAMİİ ve MEZARI

Cumhuriyet Caddesi üzerinde, Yorgancılar Çarşısı girişinde yer alan cami, Kadı Burhanettin ile Çorum'da yaptığı savaşta şehit olan Yıldırım Bayezid'in oğlu Ertuğrul Çelebi adına yaptırılmıştır.

1376 yılında Bursa'da doğan Osmanlı Şehzadesi Ertuğrul Bey, Aydın'da sancak beyliği yapmıştır. Kadı Burhanettin ile Çorum civarlarındaki Kırkdilim mevkiinde yapmış olduğu ve kendisinin komutan olarak katıldığı savaşta 1398 yılında vefat etmiştir. Cenazesi daha sonra Bursa'ya getirilerek kendisinin yaptırdığı Tekecikioğlu Mescidi adıyla anılan günümüzde Ertuğrul Bey Camii'nin yanına defnedilmiştir. Ertuğrul Bey, babası Yıldırım Bayezid Han tarafından Anadolu'da beylikler arasındaki birliği sağlamakta görevlendirilmiştir.

Cami 10.40 x 9.95 iç ölçülerinde kare planlıdır. 1557, 1613, 1787, 1788 yıllarında muhtelif tamirat gören yapının duvarları mükemmel bir moloz taşı işçiliği ile örülmüştür. Mezar, Osmangazi Belediyesi tarafından 2008 yılında yenilenmiştir.

Bir söylenceye göre Yıldırım Bayezid bizzat katıldığı Rumeli seferinden dönerken askeri ile birlikte mola verdiği alanda kaval sesi işitir ve o yöne doğru gider. Kaval sesi koyunlarını otlatan bir çobana aittir. Çobanı sessizce dinler ve oldukça hüzünlüdür. Çoban Yıldırım Han'ı fark edince kaval çalmayı keser ve ayağa kalkar. Yıldırım Han ise biraz sitemkâr, biraz da hüzünlü çobana "çal çoban çal, sen ne Çorum gibi bir şehri, ne de Ertuğrul gibi bir oğlunu kaybettin" der ve çobana bahşis vererek oradan ayrılır.

İpek Han'ın batısında yer almaktadır. Aslen İbradılı olan Mehmed Efendi müderrislik, fetva emini ve 1644 yılında Mekke'de kadılık yapmıştır. Gemiyle Dârüssaade Ağası Sümbül Ağa ile birlikte Mısır'a doğru yola çıkan Mehmed Efendi Rodos yakınlarında karşılaştıkları Malta gemilerinin saldırısı sonrası yanındakiler ile birlikte esir edilmiştir. Bu olay sonrası Fidyeye karşılığı kutulmuş Mehmed Efendi 'Esiri' olarak anılmıştır. 1651'de Edirne kadısı ve ardından İstanbul Kadılığı, Kazaskerlik ve nihayetinde Şeyhülislamlık görevlerine getirilmiştir. 1661 yılında yaşanan bir olaydan ötürü azledilerek Bursa'ya sürgün edilmiştir. Bursa'da geçirdiği 20 yıllık ömürde birçok hayır çalışmalarında bulunmuştur. 16 Mart 1681 yılında vefat eden Mehmed Efendi vefatından üç yıl önce Sağrıncı Sungur / Hoca Sungur Mescidi yanındaki türbesine defnedilmiştir. İki adet Fıkıh eseri vardır.

ESKİCİ MEHMED DEDE TÜRBESİ

Tahtakale semtinde Pınarbaşı'na çıkan yolun üzerinde bulunan mezar, çeşitli nedenlerden dolayı yıkılan Eski Mehmed Efendi'ye ait türbenin içerisinde idi. Üftade Hazretleri'nin müritlerinden olan bu zatın Aziz Mahmud Hüdaî'nin irşat olmasına vesile olduğu menkıbelerde anlatılmaktadır. Aslen Amasyalı olduğu bilinen Mehmed Dede, Hicri 988 yılında vefat etmiş ve söz konusu yere defni yapılmıştır. Bazen Bedestende ticaret ile uğraşan, bazen de eskicilik mesleğini yapan Mehmed Efendi, çoğu zaman ise dünyevi işlerden elini eteğini çekip tamamen maneviyata daldığı rivayet olunur. Kerametlerine dair birçok menkıbe anlatılmaktadır. Bunlardan Üftade Hazretleri ile aralarında geçen ve sonrasında Aziz Mahmud Hüdaî'nin irşat olmasına vesile olan menkıbesi halk arasında oldukça fazla bilinmektedir.

GAZİ TİMURTAŞ PAŞA (SARI) TÜRBESİ

47 • 48 •••

Atatürk Caddesi üzerinde, Çakır Hamam'ın kuzeyindedir. Gazi Timurtas Paşa, Murad Hüdavendigâr'ın vezirlerindedir. Beylerbeyliği yapmıştır. Rumeli seferinde Sakarya'da subaşı olarak görev almış ve Kosova Savaşı'na katılmıştır. Yıldırım Bayezid'in oğlu İsa Bey'in lalası olan Gazi Timurtas Paşa, 14 yıllık siyasi döneminde önemli devlet adamlarından birisi olup, Ankara Savaşı'nda Timur'a karşı savaşmış, fetret devrinde Çelebi Mehmed'e karşı İsa Çelebi'nin yanında yer almıştır. Uluabat dolaylarında Çelebi Mehmed ve İsa Çelebi arasındaki savaşta İsa Çelebi'nin veziri olarak görev yapmış, İsa Çelebi'nin yenilmesiyle Yalova'ya doğru atı ile kaçarken yanına aldığı hizmetkân tarafından hançerlenmiştir. Durumu geç öğrenen Sultan Çelebi Mehmed'in emriyle tedavi edilmesi amacı ile götürülürken yolda vefat etmiştir. Demirtaş Köyü ve Bademli, Gazi Timurtas Paşa'nın köyleridir. Bademli'de bir kervansaray ve çeşme, Demirtaş Köyü'nde ise bir cami yaptırmıştır. Türbenin hemen karşısında yol yapımı sebebi ile yıkılan bir mescit bulunmakta idi.

GEYİKLİ BABA (BABA SULTAN)

Söz konusu türbe Kestel'e bağlı Baba Sultan Köyü'nde, bugün mevcudiyetini muhafaza etmekte olan dergâh, cami ve türbeden oluşan küçük bir külliye'nin içerisinde yer almaktadır. Yapılar bu zat için Orhan Gazi tarafından yaptırılmıştır. Türbenin bulunduğu alanda mermer işleme sanatı ile vücuda getirilmiş kurnası olan, oldukça gür akan bir çeşme ve yaklaşık 685 yaşında olan görkemli bir çınar bulunmaktadır. Yılın belli günlerinde burada pilav günü adı altında yemek ve manevi ziyafetler verilmektedir.

Selçuklular döneminde Anadolu'ya geçen dervişlerin büyük bir kısmı Yesevi çizgisinde olan dervişler idi. Bunlardan birisi de Geyikli Baba adı ile anılagelmiş, asıl adı Mehmed olan zattır. Hakkında çok geniş malumat edinilememekle birlikte, Bursa'nın fethinden önce Bursa'ya gelerek fetih mücadelesine iştirak ettiği değişik kaynaklarca belirtilmektedir.

Menkıbelerde geyik sırtında feth'e katıldığı anlatılır. Feth'in sonrası bugün dergâhının bulunduğu yerde sessiz ve sedasız kendi münzevi hayatına çekilmiştir. Turgut Alp'in sık sık ziyaretinde bulunarak sohbetlerinden istifade ettiği de kaynaklarca ayrıca vurgulanmaktadır. Orhangazi'nin ısrarlı davetlerine pek itibar etmeyerek, uzun bir süre sonra kavak fidanı ile gelmiş ve sarayın bahçe kapısının önüne (bugünkü Kavaklı Camii önü) dikmiştir. Ancak bu vesile ile Orhangazi ile görüşmüştür. Orhangazi'nin mal, mülk ve İnegöl'ün kendisine verilme teklifini kabul etmemiş, ancak ısrarlı arzular karşısında eli ile gösterdiği dağ eteğindeki bir bölgenin dervişlerin bahçesi olmasını istemiş, daha sonra kendi münzevi hayatına çekilmek üzere buradan ayrılmıştır.

GÖZETİCİ (GÖZLÜCE) DEDE

Tahtakale Mahallesi'nde, İnebey Caddesi üzerinde yer alan mezar, halk arasında 'Gözetici Dede' olarak anılan kişiye ait olup hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. XVII. yüzyıldan önce yaşadığı sanılan kişinin mezar taşı 1889 (Hicri 1306) tarihinde yenilenerek mezar taşına bu tarih konulmuştur.

Harita koordinatları **5-E**

GÜLÇİÇEK HATUN TÜRBESİ

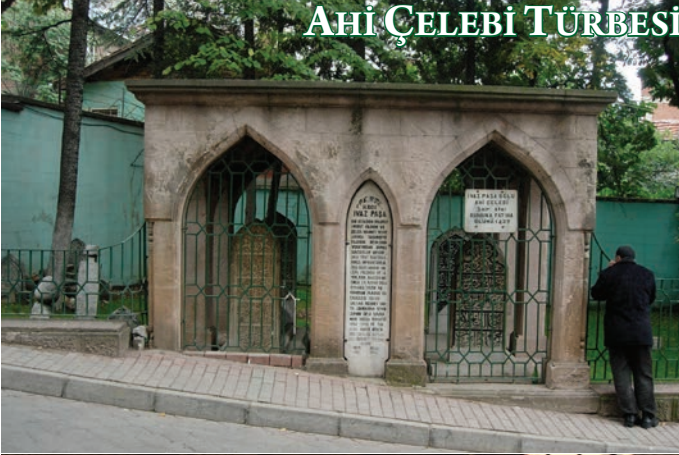
Yahşibey Mahallesi Dere Sokak, Yahşibey Çıkmazi'nda bulunan türbe, I. Murad Hüdâvendigâr'ın eşi Yıldırım Bayezid'in annesi Gülçiçek Hatun'a aittir. Yapılış tarihi 1399 veya 1400 yıllarıdır. Üzeri kubbe ile örtülü olan türbenin duvarları tuğla ve kesme taş ile örülmüştür. Türbe içerisinde kime ait olduğu bilinmeyen 3 kabir daha bulunmaktadır.

Harita koordinatları **4-D**

HACI İVAZ PAŞA VE AHI ÇELEBİ TÜRBESİ

51 • 52 ***

İvaz Paşa semtinde İvaz Paşa Caddesi'nin üzerinde bulunur. Türbenin üzeri kapalı olup yanları açıktır. Sekiz taş ayağa oturan açık bir türbedir. Türbe içinde, ünlü mimar ve devlet adamı Hacı İvaz Paşa ile birlikte oğlu Ahi Çelebi'nin de mezarı bulunmaktadır. Eskiden iki mezar yan yana ve açıkta iken, sonradan yaptırılan açık türbe altında birleştirilmiştir. Hacı İvaz Paşa'nın mezar taşı, zengin rûmîlerle işlenmiştir.

Harita koordinatları 4-E

HACI İVAZ PAŞA ve AHİ ÇELEBİ TÜRBESİ

HACI İVAZ PAŞA

İvaz oğlu Ahî Bayezid'in oğlu olan İvaz Paşa çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Şeyh Çerağ Bey ve Hayreddin Hacı Hızır Bey adında tanınmış iki kardeş vardır. Mezar Kitabesinde "insan nev'inin hulâsası, kılınc, kalem ve hesap sahibi" diye bir yazı göze çarpar. Türkçesi "İnsan türünün özü, bereketler babası, iyilikler kaynağı İvaz oğlu büyük vezir Ahî Bâyezid oğlu İvaz Paşa (makamları güzel olsun) dokuz zilkada sene 832 Hicri (1429)"

Hacı İvaz Paşa'nın mimarlığı, devlet adamlığı ve asker kimliği daha bir ön plana çıkar. Başta Yeşil Cami olmak üzere birçok önemli mimari eserde onu görmekteyiz.

Bu eserlere Bursa surlarının güçlendirilmesi ve yeni kule ve sur duvarları eklenmesi, "Düzme Mustafa" olayı nedeniyle Uluabat üzerine kurduğu köprü, su yapıları örnek gösterilebilir. Bursa subaşısı görevinde iken Karamanoğlu Mehmed Bey'e karşı Bursa'yı savunmasıyla önce Bursa Valiliği görevine, ardından da vezirliğe getirilmiştir.

Tarihimizin önemli olduğu kadar bir o kadar da şansız şahsiyeti olan İvaz Paşa, Molla Fenari ile nedendir bilinmez aralarındaki husumetten dolayı "zırhlı elbise giydiği" bahanesiyle 1426'da azledilerek gözlerine mil çekilmiştir. Rivayete göre bu duruma çok üzülen İvaz Paşa, "Fenari vefat ederse namazımı ben kıldıracağım" der, Molla Fenari ise; "Namaz kılmak ulemaya daha münasiptir" diyerek cevap verir.

Veba salgını sonucu birçok tanınmış ilim adamı ve devlet adamı gibi 20.9.1428, Pazar (12 Zilkâde 831) günü vefat etmiştir. Vefatı sonrası bugün türbesinin bulunduğu aile kabristanlığına defnedilmiştir.

28.2.1427 tarihli vakfiyesine göre, mescit (İvaz Paşa Mescidi), İmadiye Medresesi ve yetimler için mektep yaptırmıştır. Tüm bunlara akar olarak da Saraçlar Çarşısı'nda beş başçı dükkân, mescidin karşısında beş dükkân, Pay-Gâh (büyük ahır), İmadiye İvaz Paşa Çarşısı'nda seksen dükkân, medrese yanında bulunan evler ve bahçelerin yanında farklı yerlerde bağlar, evler ve bahçeler vakfeylemiştir.

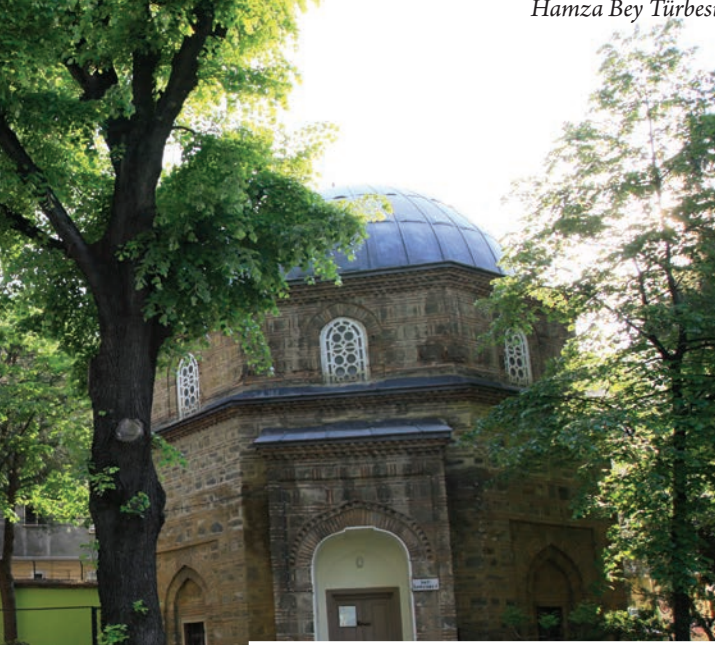
HAMZA BEY KÜLLİYESİ

Hamza Bey Semti'nde, Muradiye Külliyesi'nin batısında yer alan külliye; cami ile Hamza Bey'e, ailesine ve Kara Mustafa Paşa'ya ait türbelerden ibarettir. Medrese günümüzde mevcut değildir. Cami avlusunda tarihi mezar taşları mevcuttur.

Külliyein camisi, 15. yüzyılda Çelebi Mehmet'in baş veziri ve II. Murad'ın önemli komutan ve devlet adamı olan, Fatih Sultan Mehmet tarafından elçi olarak gönderildiği Romanya'da şehit edilen Hamza Bey tarafından, mescit olarak yaptırılmıştır. Daha sonra 1614 yılında Kazasker Muallimzade Ahmet Efendi mescide minber ekleyerek camiye çevirmiştir. Art arda iki kubbe ve yanlarda daha küçük birer kubbeli asıl ibadet mekânı ile kuzeyde bununla birleşen beş kubbeli son cemaat yerinden oluşan cami, kanatlı camilerin önemli bir örneğidir. 1826'da ve 1855 depreminden sonra, ayrıca 1873'te; son olarak da Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu tarafından 1958 – 1963 yılları arasında onarılmıştır. Son cemaat yerinin kemerlerle birbirlerine bağlıdır. Batı ucundaki kubbenin altında Hoca Mustafa Efendi'nin mezarı vardır (Öl. 1599).

Kara Mustafa Paşa Türbesi

Hamza Bey Türbesi**HAMZA BEY TÜRBEŚİ:**

Hamza Bey Camii'nin kuzeybatısında, avlu içerisinde yer alır. Sekizgen planlı türbenin kubbesi sekiz köşeli kasnağa oturur. 1962 yılında Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu tarafından onarılmıştır.

HAMZA BEY ZEVCE VE KIZLARI TÜRBEŚİ:

Hamza Bey Camii'nin batı duvarına bitişiktir. Hamza Bey'in eşi ve iki kızına aittir. Pencere ve kapı kemerlerinin üzerinde, zikzak tuğla dizileri ile bezemeler yapılmıştır.

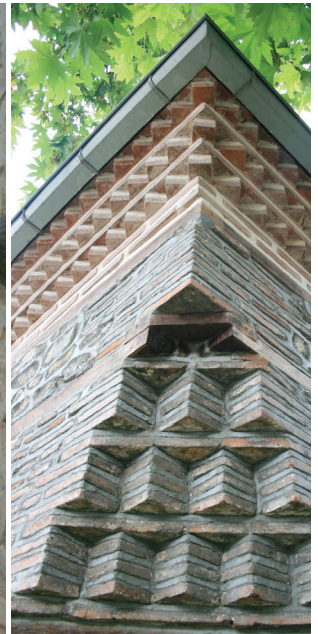
KARA MUSTAFA PAŐA TÜRBEŚİ:

Kara Mustafa Paşa; Fatih Sultan Mehmet'in veziri, II. Bayezid'in damadı, Hamza Bey'in torunudur. Hamza Bey Camii'nin avlusunda yer alan türbe, Kara Mustafa Paşa adına oğlu tarafından yaptırılmıştır. Kare planlı türbe, kesme taş ve tuğladan inşa edilmiştir. Türbe, sekiz köşeli kasnak üzerine oturan kubbe ile örtülmüştür. 1958'de Eski Eserleri Sevenler Kurumu tarafından onarılmıştır.

Hamza Bey Zevce ve Kızları

HARAÇCIOĞLU MEDRESESİ

Hisar Semti'nde, Saltanat Kapı ile Yer Kapı arasındaki Kavaklı Caddesi üzerindedir. Haraççı sanıyla tanınan Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmıştır. Bahçesinde haziresi mevcuttur. Günümüzde sosyal tesis olarak işletilmektedir. Kış aylarında hüsnü hat ve Osmanlıca kursları, Uludağ Üniversitesi öğretim görevlileri ile tarih ve tasavvuf sohbetleri ve kültürel etkinlikler düzenlenmektedir.

HATİCE SULTAN TÜRBESİ

57 • 58 •••

Çekirge Semtinde Kükürtlü Kaplıcası'nın hemen doğusunda yer alan türbe II. Bayezid'in kızı ve Vezir Kara Mustafa Paşa'nın eşi Hatice Sultan adına oğlu Bursa Subaşı Mehmet Bey tarafından yaptırılmıştır. Kare planlı türbenin üzeri, sekiz köşeli kasnak üzerine oturan kurşun kaplı kubbe ile örtülmüştür. 1844 yılına değin üzeri kiremitli çatı iken daha sonra kubbe yapılmıştır.

Harita koordinatları **3-C**

HIZIR DEDE (MUK'AD HIZIR DEDE)

Üç Kuzular Camii, Üç Kozlar Dergâhı'nın kuzeyinde, dik yokuşun üzerinde yer almaktadır. Kesin bilgi olmamakla beraber anlatılan menkıbelere göre Hızır Dede, Karacabey'de (Mihalıç) çobanlık yaparken maruz kaldığı aşın soğuk ve dondan ötürü ayaklarından muzdarip bir şekilde Bursa'ya gelerek Vaiziyer Medresesi'nde ilim ile iştigal olmuş, Hacı Bayram Veli'den dersler alarak halifelige hak kazanmıştır. 1507 yılında vefatı sonrası; bir rivayete göre Üç Kozlar Dergâhı yakınında sıkça geldiği bir mağaranın içerisine defnedildiği, diğer bir rivayete göre ise XIV. yy'da Sultan Murad Hüdavendigar'ın kızı Nilüfer Hatun tarafından Hızır Dede adına yaptırılan Hıdırlık Mescidi önüne defnedildiği söylenen Hızır Dede, Üftade Hazretleri'nin hocası olacak derecede ilmen kendisini yetiştirmişti.

Harita koordinatları **4-F**

HÜSAMETTİN BURSEVİ TEKKE MESCİDİ VE TÜRBESİ

'Temenna Zaviyesi' olarak da adlandırılan tekke, Hacı Halil Efendi'nin oğlu Hüsamet'in Efendi tarafından Hicri 1023 yılında yaptırılmıştır. Hüsamet'in Efendi'nin vefatından sonra Sultan I. Ahmed tarafından yeniden inşa ettirilerek camiye çevirmiştir. Hüsamet'in Efendi'nin şeyhi Mehmed Efendi, 1569'da vefatı sonrası buraya defnedilmiştir. Türbe içerisinde Hüsamet'in Efendi'ye ait sanduka ile birlikte sağ tarafında üç adet ve ayak tarafında beş adet daha sanduka bulunur. Caminin batısında tekkenin sekizinci şeyhi Ali Buhari'nin kabri bulunur. Ayrıca caminin yakınında tarihi bir çeşme de mevcuttur.

HÜSAMETTİN BURSEVİ

Bursalı olup, Hacı Halil Efendi'nin oğludur. Ahizade Abdülhalim Efendi'den dersler alan Hüsameddin Efendi'yi, Evliya Çelebi; zahiri ve batını ilimleri tamamlamış mübarek bir zat' olarak tanımlamaktadır.

Bazı medreselerde müderrislik yapmış Semerkandı şeyhlerinden Alâeddin Efendi'nin oğlu Mehmed Efendi'den aldığı derslerden sonra aldığı icazet ile Temenye'deki zaviyeyi kurmuştur. Hocası, Alâeddinzâde Mehmed Efendi 1562 yılında bu tekkeye birçok vakıflar yapmış, yüz seneye yakın bir ömürden sonra 1569 yılında vefatı sonrası tekkeye gömülmüştür.

Hüsamettin Bursevi, uzun yıllar dergâhında talebeler yetiştirerek irşat görevini yerine getirmiş, 1632 (hicri 1042) yılında vefatıyla tekke içerisindeki türbesine defnedilmiştir. Aynı yerde ailesi ve çocuklarının kabirleri de yer almaktadır.

“Mühimmâtü'l-Mü'minîn” ve “Mir'ât-ı Kâinât” adında iki adet önemli eseri vardır. Aynı zamanda divan sahibi olan Hüsameddin Efendi'nin şair yönü de oldukça kıymetlidir.

Hüsamettin Bursevi'nin 25.4.1614 tarihli vakfiyesine göre Temeny'e'de oturduğu odaları, kenifi, meyveli ağaçlarını, duvarla çevrilmiş bir katlı evini ve yine bu mahallede muhtelif meyve ağaçlarını, hâvi bahçesi ile İnegöl Baba Sultan'da (Geyikli Baba) oda, ahır, ev, fırın ve kenif vakfetmiştir. Bunların yanında sahip olduğu 41 adet kitabı da cami dolabına vakfetmiştir.

Zaman içerisinde birçok kez farklı nedenlerden ötürü zarar gören tekke, 1811 (Hicri 1226) yılında tamir edilmiştir.

İSMAİL HAKKI BURSEVİ CAMİİ (CAMİİ MUHAMMED) ve KABRİ

Cumhuriyet Caddesi'nin kuzeyinde, Tekke Sokak'ta yer alır. Burada tekke, mescit, semahane, çilehane, misafirhane ve kabirler toplu olarak yer almaktadır. 1722 tarihli İsmail Hakkı Bursevi'ye ait bir şiiri içeren kitabeden de anlaşılacağı üzere, yapıyı kendisi yaptırmıştır. Eskiden semahane olarak kullanılan mescit, ahşap tavanlıdır ve üzeri çatılı kiremit ile örtülmüştür.

1964 yılında cami önüne bir de minare yapılmıştır. Yer yer çiçek desenleriyle süslü yapı, estetik bir görünüme sahiptir. Duvarları ahşap olup 1980 yılında tamirat görmüştür. Kible yönü en doğru mescitlerden birisidir.

İSMAİL HAKKI BURSEVİ

Mezarı caminin güneyindeki hazire alanında bulunan

İsmail Hakkı

Bursevi, Türk ve

İslam dünyasının

saygın mutasavvıfları

arasındadır. Celvetiyye

Tarikatı'nın Bursa'daki

temsilcileri arasında

yer almaktadır. Bu

büyük mutasavvıf,

1653 (Hicri 1063)

yılında Bulgaristan'ın

Aydos Kasabası'nda

dünyaya gelmiştir.

Babası İstanbullu

Mustafa Efendi'dir.

1653 yılındaki büyük

İstanbul yangınında

bütün malvarlığını kaybetmesi sonucu Aydos'a gitmiştir. Henüz 7 yaşında iken annesini kaybeden İsmail Hakkı'nın, soy olarak anne tarafından Peygamber Efendimiz'e dayandığını çeşitli vesileler ile eserlerinde zikretmiştir.

İlk tahsilini 5 yıl süre ile Aydos'da Şeyh Ahmed Efendi'nin yanında, 7 yıl süre ile Edirne'de Şeyh Abdülbaki Efendi'nin yanında sürdürmüştür. Tahsilini ve Sulukünü İstanbul'da At Pazarı Osman Fazlı-i İlahi'nin yanında tamamlayarak 1674 yılında icazet almıştır. Osman Fazlı Efendi'nin İsmail Hakkı Efendi üzerinde ilmi yönden çok büyük tesirleri olmuştur.

İsmail Hakkı Bursevi Efendi, icazetini almasını müteakip elli yıl gibi uzun bir süre Celvetiyye Tarikatı'nın halifeliğini yerine getirmiştir.

İrşat vazifelisi olarak ilk olarak 1675 yılında Üsküp'e giderek 6 yıl burada kalmıştır. 1627 yılında Şeyh Mustafa Uşşâki'nin kızı Aşşe Hatun ile evlenerek yuvasını kurmuştur. Daha sonra 14 yıllık bir süre ile ilk önce Köprülü'de (Veleze) görev yapmış, ardından 1682 yılında Ustrumca'ya tayin edilmiştir. Burada 1685 yılına kadar görev yapmıştır. İsmail Hakkı'nın kendi tabiri

ile her 7 yılda bir, sıkıntılı bir dönemi bitmekte, ancak yeni bir sıkıntılı dönemi başlamaktadır.

Uzun yıllar başta Balkanlar olmak üzere birçok yerde hizmet etmiş, 1685 yılında görevli olarak tayin edildiği Bursa'da, çekmiş olduğu türlü sıkıntılara rağmen ilminin doruğuna ulaşarak, 'RUH'UL BEYAN' adlı ünlü tefsirini vücuda getirmiştir. Çeşitli vesileler ile Bursa'dan ayrılıp Balkanlar, Hicaz ve Şam'a giderek oralarda hem görev yapmış hem de ilmini genişletmiştir. Bu arada birçok fıkhi meselelerde fikir beyan ederek dikkatleri üzerine çekmiştir. Son olarak gitmiş olduğu Şam'dan İstanbul'a dönerek Üsküdar'da üç yıl süre kalmış olup bu zaman diliminde 30 kadar eserini burada vücuda getirmiştir.

Toplamda 95 adet eserin müellifi olan İsmail Hakkı Bursevi Hazretlerinin Eserleri şunlardır.

1. Ruhu'l-Beyân
2. Tamamu'l-Feyz
3. Kitâbu'n-Netice
4. Silsilename-i Celveti
5. Şerhu'l-Mesnevi (Ruhu'l-Mesnevi)
6. Şerhu'l-Muhammediye (Ferahu'r-Ruh)
7. Kitabu'l-Hitab
8. Kitabu'n-Necat
9. Şerhu Risale Fi Rdabi'l-Münazara Li Taşköprizade
10. Divan (Fütühât-ı Buruseviyye)
11. Miraciye
12. Kitabu'l-Envar
13. Şerh-i Ebyat-ı Yunus Emre
14. Şerh-i Ebyat-ı Hacı Bayram Veli
15. Şerh-i Nazm-ı Ahmedi
16. Şerh-i Nazm-ı Hayreti
17. Şerh-i Ebyat-ı Hasan Kadiri
18. Şerh-i Du Beyt-i Urfi-i Şirazi
19. Şerhu Nazmı's-Süluk
20. Nubbetü'l-Letaif
21. Mecalisü'l-Va'z
22. Şerhu Mukaddimeti'l-Cezeri
23. Şerhu Fikhi'l-Geylani
24. Şerhu Hadisi'l-Erbain
25. Levaihun Tatellaku Bi Ba'zı'l-Ayat ve-Hadis
26. Şerhu Hadisi'l-Mü'min
27. Mecmuatü'l-Esrar
28. Şerhu İksiri'l-Muazzam
29. Şerhu Dürreti'l-Fahira
30. Risaletü Cilali'l-Kulüb
31. Mecmuatü'l-Ed'iyeye
32. Es'iletü's-Sahafiye ve Ecvibetü'l-Hakkiye
33. Es'iletü's-Şeyh Hakkı ve Ecvibetü's-Sahafiye
34. Risaletü't-Tahaccı fi Hürufi't-Tehecci
35. Eyyühe'l-Bülbül
36. Kitabu Varidati'l-Hakkiye
37. Şerhu'l-Kebair (Rümüzü'l-Künuz)
38. Kitabu'l-Hutaba
39. Mesaillü'l-Fikhiye
40. Kitabu Faslu'n-Nur
41. Risaletü'l-Cami'ali Mesailli'n-Nafiâ
42. Es'iletü'l-Misriye ve Ecvebetü'l-Hakkiye
43. Kitabu'n-Nur ve'l-Esrar
44. Tefsiru Sureti'l-Fatihâ
45. Tefsiru Amene'r-Resülü
46. Tefsiru Süret'l-Asr
47. Ahidname-i İsmail Hakkı
48. Risale-i Şem'iyeye
49. Ecvibetün li-Şeyh Abdurrahman
50. İhtiyarat
51. Tefsiru Sureti'l-İhlas
52. Ta'likun ala Evail-i Tefsiri'l-Beyzavi
53. Tefsiru Sureti'l-Yâsin
54. Şerhu Nuhbeti'l-Fiker
55. Süluku'l-Mülük
56. Kitabu'n-Necat
57. Tuhfe-i Recebiye
58. Esraru'l-Huruf
59. Varidat-ı Kübrâ
60. Kitabu Mir'atü'l-Hakaik
61. Kitabu Dürreti'l-İrfaniye
62. Tuhfe-i İsmailiye
63. Risale-i Hadarat-ı Hams-i İlahi
64. Kitabu Hucceti'l-Baliga
65. Tuhfe-i Haliliye
66. Tuhfe-i Bahriye
67. Tuhfe-i Hüseyniye
68. Tuhfe-i Vesimiye
69. Kitabu'Süluk
70. Şerhu Salavat-ı İbn Meşş
71. Kitabu Hakkı's-Sarih ve Keşfi's-Sahih
72. Kitabu'l-Kebir
73. Kitabu'z-Zikir ve Şerf
74. Şerhu Şuabi'l-İman
75. Tefsiru Sureti Yusuf
76. Tuhfe-i Ataiye
77. Tuhfe-i Ömeriye
78. Tuhfe-i Hassakiye
79. Vesiletü'l-Meram
80. Lübbü'l-Lüb ve Sırru's-Sır
81. Kenz-i Mahfi
82. Kitabu Zübdeti'l-Makal
83. Şerh-i Kelime-i Tevhid
84. Muzulü'l-Ahzan
85. Kitabu Nakdi'l-Hal
86. Kitabu İzzü'l-Ademi
87. Hayatü'l-Bal
88. Şerh-i Pend-i Attar
89. Netacü'l-Usul
90. Şerhu Usuli'l-Aşere
91. Risale-i Nefsü'r-Rahman
92. Kitabu'l-Fazli ve'n-Neval
93. Şerhun ala Tefsiri'l-Cüz'ül Ahir li'l-Kdi el-Beyzavi
94. Mecmuatü Ayati'l-Müntehbe
95. Muhtelif Mecmualar ve makaleler

Son zamanlarını tamamen eser yazmakla geçirmiş olan bu zatın toplamda 96 civarında eseri olup en son yazdığı eseri ise Kitabüssilsile'dir. 12 yıl süre ile burada hizmet eden bu büyük zat, 1728 yılında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Vefatından üç yıl önce yazmış olduğu Nakdül Hal adlı eserinde kendi vefat tarihini şerh düşmüştür. Bu şiirinden bir alıntı kabrin demir parmaklıkları üzerinde mevcuttur. Daha sonra 1722 yılında tekrar Bursa'ya gelen İsmail Hakkı, ilk iş olarak elindeki bütün varlığıyla tekke ve külliye ile Camii Muhammedi adını verdiği bir cami inşa ettirmiştir. Caminin kitabesi bizzat kendisi tarafından yazılmıştır.

KABİL-İ VÜCUD ALİ EFENDİ

Mezarı Hisar içerisinde, Güranlı Meşcidi'nin kuzeybatısında, sokak üzerindedir. Bursalı olan Ali Efendi'nin, annesinin vefatı sonrasında kabirde dünyaya geldiği halk arasında söylence olarak anlatılmaktadır. Bu olay, Kabil-i Vücut olarak anılmasının sebebi olarak gösterilir. En son olarak Kaplıca (Çekirge) müderrisi olarak görev yapan Ali Efendi, 1614 yılında vefat etmiştir.

Harita koordinatları **4-E**

1490 (Hicri 896) yılından önce yaptırılan camiye ait Şehdane (1490 tarihli) ve Mustafa kızı Halime'nin 1549 (Hicri 956) vakıfları vardır. Mahalle camisi olarak kullanılan yapının minaresi yoktur. Birkaç defa yangın geçiren ahşap cami tekrar yapılmıştır.

Caminin batısında yer alan ahşap türbe içerisinde mezarlara Yedekçi Ali Efendi adındaki şahıs tarafından mezar taşları dikilerek birinin üzerine Yunus Emre diğeri Aşık Yunus diğeri de Abdülrezzak isimlerinin yazılı olduğu Hicri 1143 tarihli bir kitabe konulmuştur.

Mehmed Esad Efendi kendi mali gücü ve Ulucami müezzinbaşısı Hasan Bati Efendi ile kendisine yapılan maddi yardımlar sayesinde burada bir zaviye, harem ve selâmlık inşa ettirmiştir. Burada uzun yıllar Sadiyye tarikatı üzerine çevresine hizmet vermeye çalışmıştır. Hicri 1272 yılında hastalanarak vefat eden zat, vefatı sonrası dergâh haziresine defnedilmiştir.

Anadolu'da birçok yerde makamı olan Yunus Emre'ye ait olduğu söylenen mezar hakkında halk arasında anlatılagelen bir menkıbeye göre Sufi Mısri Niyazi Efendi talebeleriyle birlikte Emir Sultan Camii'ne giderken bu muntıkaya geldiklerinde güney tarafına dönüp Fatıha okuyup ve beraberindekilere "burada Yunus'un kokusunu duyuyorum" demiş.

Başka bir bilgiye göre Aşık Yunus adındaki zatın bir divanı olduğu ve bugün Yunus Emre'ye ait olduğu bilinen ve ilâhi olarak okunan birçok şiirin bu kişiye ait olduğu ifade edilmektedir.

Harita koordinatları **6-E**

KARA ABDÜRREZZAK CAMİİ

HAZİRESİ - ÂŞIK YUNUS KABRİ

Davutkadı Semtı'nde, Dağ Yolu Caddesi üzerinde yer alır. Daha önce nerede olduğu bilinmeyen kabir, 1998 yılında bulunarak ortaya çıkarılmış ve üzerine bir türbe yaptırılmıştır.

Halk arasında 'Kara Davut' olarak anılan zat, aslen İzmitli olup babası Mevlana Kamil Efendi'dir. 1523, 1525 ve 1532 ve yıllarında üç kez kadılık görevinde bulunmuştur. Son kadılık görevine getirildiği 1532 yılında Ebusuud Efendi'nin yerine bu göreve getirilmiştir. Daha önce Koca Naib vakıflarına mütevellilik yapmıştır. Kadılığı sırasında Bursa'da bulunan tüm vakıfların yer aldığı arşiv niteliğinde kaynak bir kitap meydana getirmiştir. Bunun yanında farklı konularda birçok kitabı olduğu bilinmektedir.

1541 yılında vefat eden Davut Efendi, yaptırmış olduğu mescidin haziresine defnedilmiştir. Eski cami zamanla yıkılmış, daha batısındaki Muallimzade Hamamı'nın yanına aynı isim ile yeni bir cami yapılmıştır.

KARABAŞ-İ VELİ DERGÂHI

16. yüzyılda Halvetiye Tarikatı'na bağlı olarak 1550 (hicri 957) yılında vefat eden Şeyh Yakub Çelebi tarafından Veli Şemsettin (İbrahim Paşa) Mahallesi'nde kurulmuştur. 19. yüzyıldan itibaren Kadiriye Tarikatı'nın Eşrefiye koluna bağlı şeyhler tarafından idare edilmiştir. 1925 yılında tekkelerin kapatılmasından sonra semahanesi bir müddet İdman Yurdu, diğer kısımları ise ev olarak kullanılmıştır. Bursa'da günümüze kadar ayakta kalabilen ender dergâh yapılarındandır.

Dergâhın kuruluşundaki orijinal yapıları günümüze gelememiştir. Bugünkü semahane ise, kubbe kasnağındaki Fetih suresinin sonunda yer alan Mehmed Karamani imzalı ketebe altında yazılan 1822 (Hicri 1238) tarihinde yapılmıştır. 1851 (Hicri 1267) tarihli kayıtlardan dergâhın; semahane, şeyh odaları, iki derviş odası, misafir odaları, sofa ve abdesthane gibi kısımlardan meydana geldiği anlaşılmaktadır. Semahane; II. Mahmud devrinin kabul gören ampir üslûbuyla inşa edilmiştir. Semahanenin doğu tarafında yer alan hazirede, Karabaş-İ Veli olarak anılan, "Karabaş Tecvidi" olarak bilenen Kur'an okuma usullerini gösteren eserin sahibi Şeyh Yakup Çelebi'nin mezarı ile dergâhta görev yapan meşâyihün yanı sıra, Bursa'da resmi görevli başka zevat ve onların eşlerine ait kabirler bulunmaktadır.

Vakıflar mülkiyetindeki tekkede Osmangazi Belediyesi tarafından 2003 yılında başlatılıp 2005 yılında tamamlanan bir restorasyon ve çevre düzenlemesi yapılmıştır. Restorasyonun ardından her gece semazen gösterilerinin sunulduğu bahçesinde oturulup çayların yudumlandığı bir mekân olarak ziyaretçilere açılmıştır.

Çekirge Senti'nde, Çekirge Caddesi'nin üzerinde yer alır. Mezarın olduğu yerde 1981 yılında Bursa'nın geleneksel gölge oyununun iki ana karakteri Karagöz ve Hacivat'ı simgeleyen bir anıt yapılmıştır.

Daha önce Yoğurtlu Baba Mezarlığı olarak bilinen ve büyük bir alanı kaplayan mezarlıkta günümüze fazla bir şey kalmamıştır. Karagöz'ün kabrinin de bu mezarlık içerisinde olduğu ifade edilmektedir. Günümüzde orijinal mezar taşları olmamasına karşın 1896 yılında yenilenen bir mezar taşının olduğu ve bu mezar taşında;

"Nakış sun'un remzeder hüsnünde ruyet perdesi" diye başlayıp devam eden bir gazelin yazılı olduğu anlatılır.

Günümüzde anıtın hemen karşısında yer alan Karagöz Müzesi'nde muhtelif zamanlar gölge oyunu gösterileri sunulmaktadır.

KÖPÜKLÜ DEDE MEZARI

Hisar bölgesinde, Kavaklı Caddesi üzerinde yer alan mezar, halk arasında 'Köpüklü Dede' olarak anılan kişiye ait olup mezar taşlarında yazı yoktur. Kesin olmamakla birlikte, mezarın daha önce aynı yerde olduğu söylenen medrese ya da tekkenin haziyesinde olduğu ifade edilmektedir.

Harita koordinatları **4-E**

MOLLA ARAB CAMİİ ve MEZARI

Mollaarap Mahallesi'nde aynı isim ile anılan caminin karşısında bulunur. Mezar halk arasında Molla Arab olarak anılan sufi ve alperen vasıflı Mevlâna Mehmed bin Ömer adındaki şahsiyete aittir. Molla Arab kahraman, mücahit, hayırsever ve âlim kişiliğiyle tanınmıştır. Babası Hamza oğlu Ömer, soy itibarıyla tarihimizin önemli sufi ve ilim adamlarından Mevlâna Seyyid Şerif Cürçani, Sadeddin Taftazani'ye dayanmaktadır. Mevlâna Mehmed, babası ve dedesinin birlikte geldikleri Antakya'da doğmuştur. İlim tahsilinden sonra bir müddet Diyarbakır'da bulunmuş, ardından Hısn Keyf (Hasankeyf), Tebriz, Şam ve Mısır'a giderek bilgisini arttırmıştır. Burada ünlü hadis bilgini İmam Suyuti ile münazaralarda bulunmuşlardır. Tahsilini Mısır'da tamamladıktan sonra ayrılmak istemiş ise de Melik Kayıtbay gitmesine izin vermemiştir.

Harita koordinatları **6-F**

Kayıtbay vefat edince buradan ayrılarak önce Halep'e, oradan da Bursa'ya gelmiştir. Bursa'ya Halep'ten gelmesinden dolayı Molla Arab namı ile meşhur olmuştur. Bursa'da verdiği vaaz ve nasihatler ile halkın büyük sevgi ve takdirini kazanmış, bir dönem gittiği İstanbul'da aynı saygı ve sevgiyi görmüştür. Sohbetleri ve vaazları dikkatini çeken Sultan II. Bayezid, derslerine bizzat katılmıştır. Sultan II. Bayezid'i Avrupa seferlerine teşvik eden Molla Arab, Mutun Kalesi'ne ilk giren mücahitlerdendir. Avrupa seferleri sırasında on yıl boyunca Saraybosna'da kalmış, Saray'da bir cami, Üsküp'te ise bir mescit yaptırmıştır. Yavuz Sultan Selim'i Şiilere karşı seferlere teşvik etmiş, hatta bu konuda bir de kitap vücuda getirmiştir. Kanuni ile birlikte Macaristan seferine çıkmış, son olarak 1531'de döndüğü Bursa'da kendi adıyla anılan Molla Arab Camii'ni yaptırmıştır. Ancak inşa aşamasında, 1531 senesinin Ağustos ayında vefat etmiştir.

Eserleri arasında Mısır Hükümdarı Kayıtbay'ın emri üzerine fıkıh ilminden kaleme aldığı Nihaye Fil Furû, II. Bayezid'in emri üzerine kaleme aldığı Tenzihüşşemail adlı eserlerin yanında tasavvufa yönelik birçok kitap yazmıştır. İyi bir hatip ve hadis bilgini olan Molla Arab, kimya ilmiyle de meşgul olmuştur. Hayatını ticaret yaparak idame ettirmiştir.

Molla Fenâri Mahallesi'nde yer alan cami, sufi ve bilgin Molla Fenâri tarafından, 15. yüzyıl başlarında yapılmıştır. 1855 depreminde hasar gören cami, 1969'da Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu'nun ortak girişimiyle onarılmış; son cemaat yeri, burada bulunan mezarların bahçeye çıkarılması suretiyle genişletilmiştir. Günümüze caminin özgün yapısından yalnızca minaresinin bir bölümü ile güney duvarının bir bölümü kalmıştır.

MOLLA FENÂRİ
Mezar caminin bahçesinde yer almaktadır. Hazire alanında tanınmış ilim adamı Seyyit Raşid Efendi gibi âlimlerin kabirleri de yer almaktadır.

Osmanlı'nın ilk dönem önemli ilim ve şahsiyetlerden birisi olarak bilinir Fenâri. Asıl adı Şemseddin Mehmed'dir. 1350 yılında Horasan'da Maverâunnehir-Fener kasabasında doğmuştur. İlk ilmini babasından tahsil etmiş, daha sonra Bursa'da Müderris Mehmed bin Mehmed Mauri'den ders almıştır. Muteakiben İznik'te Orhaniye Müderrisi Alaaddin Ali bin Ömer'den dersler almış, sonrasında Amasya'da Cemalettin Aksarayı'den aldığı icazet ile tahsil hayatını devam ettirmiştir. Daha sonra ilmini geliştirmek amacıyla Mısır'a Şeyh Ekmelüddin'den Şer'i ve akli-nakli ilimleri öğrenmiştir. Bursa'ya dönen Molla Fenâri, Çandarlı Halil Paşa'nın sevgi ve takdirini kazanarak Bursa kadılığı ile Manastır müderrisliği görevlerine getirilmiştir.

Molla Fenâri Hazretleri, Murad Hüdavendigâr zamanında kadılık yapmış, Yıldırım Bayezid zamanında ise Osmanlı Devleti'nin ilk şeyhülislamı olmuştur. Birçok ilme vakıf olduğundan, kadılığı döneminde tüm kadıların danışma makamı

olmuştur. İslami kuralardan kesinlikle taviz vermeyen yapıyla biliniyor. Anlatılagelen bir rivayette, mahkemede görülen bir dava için Sultan Murad Hüdavendigâr'ın şahitliğine gerek duyulmuş, ancak şahitlik için geldiğinde 'ce-maati terk ettiği' sebebiyle şahitliğini kabul etmeyip geri çevirmiştir.

Bursa'da 21 yıl kadılık görevini yapan Molla Fenâri, Karaman Bey'in akrabası Gül Hatun ile evlenmiştir. Bir ara gözleri görmemiş, uzun bir müddet sonra tekrar sağlığına kavuşmuş, ardından gittiği hac dönüşünde 1441 tarihinde vefat etmiştir.

Torunlarından tanınmış birçok âlim ve devlet adamı vardır ki bunlardan Mehmet Şah, Yusuf Bali, Hasan Paşa, Halil Paşa, Ahi Yusuf, Ali El-Fenâri akla gelenlerdir. 100'ü aşkın eser vücuda getirmiştir.

Bursa'da kazzaz dükkânı açarak bir yandan da ticaret ile meşgul olmuştur. Çok kısa sürede zengin olan Molla Fenâri'nin, Bursa, Manisa ve Antalya'da çiftliklere ve birçok mülklere sahip olduğu kaynaklarca ifade edilmektedir. Maddî zenginliğine kıyasla gönül zenginliği daha da fazla olan zatın, hayra ve misafirperverliğe verdiği önem herkes tarafından takdirle karşılanmıştır. Evinde uzaktan ve yakından misafirlerin hiç eksik olmadığı kaynaklarca belirtilir. İyi bir hatip ve neşeli bir kişiliğe sahip olduğu ifade edilir. Birçok yerde hayratı mevcuttur. Bunların arasında Kudüs'te yaptırdığı cami ve medrese başta olmak üzere Anadolu'nun birçok yerinde köprü ve çeşmeler yaptırmıştır. Rivayetlere göre kendisi çağrıldığı ziyafetlere fazla itibar etmeyip yalnızca hükümdar tarafından çağrılır ise gider, sofraya oturduğunda 'Helâl değil ise bana kısmet olmasın' dediği ifade edilir.

MOLLA GÜRANLI TÜRBESİ

Hisar Sempti'nde, Fetih Kapı'nın karşısında yer alan ve Erzincan'dan Bursa'ya gelerek yerleşen Hüseyin Efendi adında bir şahıs tarafından 1590'lı yıllarda yaptırılan Güranlı (Yeşil) Mescit'in bitişiğindedir. Hüseyin Efendi halk arasında Molla Güranlı olarak anılmıştır. Türbe içerisinde Hüseyin Bey ve birkaç şahsa ait yazısız kabir bulunur.

Harita koordinatları 4-E

MOLLA HAYALİ MEZARI

Mezarı Zeyniler Sempti'nde, Zeyniler Camii'nin arkasındaki kabristanın köşesinde. Aslen İznikli olan ve asıl adı Ahmed Şemseddin Efendi olan Molla Hayali'nin babası Musa Efendi kadılık yapmıştır. Ahmed Şemseddin Efendi, Fatih döneminin önemli ilim adamları arasında yer almaktadır. Tahsilini Mısır'da yapmış, İznik ve Filibe'de müderrislik yapmış, kendisini nahiv ilminde geliştirmiştir. Muradiye ve Sultaniye (Yeşil) medreselerinde müderrislik yapma arzusu, Sadrazam Burmalı Mahmud Paşa'nın engeline takılmış, onun yerine Gelibolu kadısı Hacı Hasanzâde'yi tayin etmek istemiştir. Bunun üzerine Mahmud Paşa'ya bir mektup yazarak şikâyetini dile getirmiştir. Fatih'in çok

Harita koordinatları 7-E

sevdiği İznik Müderrisi Hatibzâde Taceddin Efendi'nin vefatı ile boşalan yere Mahmud Paşa, Molla Hayalî'yi önermiştir. Molla Hayalî'yi yazdığı haşiyelerden tanıyan Fatih, hemen bu göreve getirilmesini buyurmuş ise de Molla Hayalî İstanbul'a gidip Mahmud Paşa'ya hacca gideceğini söyleyerek türlü ısrarlara rağmen kabul etmemiştir. Fatih'in emri ile bu görevin hac dönüşü kendisine verilmesi kararlaştırılmıştır. Hac dönüşü İznik'te başladığı görevini geçirdiği hastalıktan ötürü sürdüremeyerek genç yaşta (33) 1470 (Hicri 875) yılında vefat etmiştir.

Şeyh Abdürrahim Merzifoni varisatıyla Zeyniler tarikatına intisap eden Ahmed Şemseddin Efendi'ye, özellikle yazı yazma ustalığı ve inceliği nedeniyle 'Hayalî' lakabı takılmıştır. Hayalî mahlasıyla Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere üç dilde çok ustaca yazılmış şiirleri de mevcuttur. En önemli eseri "Şerh-i Akâid"e yazdığı haşiyedir. Bunun yanında Şerh-i Kasîde-i Nüniye, Talikad Alâ Şerhi Makâsîd, Haşîye Alâ Evail-i Tecrid, Haşîvet'ül Feraiz eserleri de vardır.

Orijinal mezar taşının çok nadir görülen oyma olarak yazılmış, ancak II. Abdülhamid döneminde Bursa'ya gelen mabeyinci Hacı Ali Paşa tarafından birçok önemli şahsiyete ait mezar taşı gibi tamir edilmiş, yenilerek değiştirilmiştir.

MOLLA HÜSREV MEZARI

Mezan Zeyniler Sımtı'nda Zeyniler Camii'nin yanındaki kabristanın içerisinde. Halk arasında Molla Hüsrev olarak anılan tarihimizin bu önemli şahsiyetinin asıl adı Mehmed bin Feramuz'dur.

Molla Hüsrev, Osmanlı Devleti'nin üçüncü Şeyhülislamı, Ayasofya'nın ilk hocası, İstanbul'un ikinci kadısıdır. Fatih Sultan Mehmed Han'a hocalık yapmak gibi şerefli bir görevi yerine getirmiş, tarihimizin yetiştirmiş olduğu önemli ulema sınıfındandır.

MOLLA HÜSREV

Aslen Tokatlıdır. Yerköy'de doğmuştur. Babası Tokat yöresi Türkmen aşiretlerinden Varsak aşireti mensubu Ali oğlu Feramuz'dur. Babası kız kardeşini Osmanlı beyi Hüsrev ile evlendirmiştir. Mehmed Efendi, babasının vefatından sonra eniştesinin yanına yerleşerek tahsilini burada yapmıştır. 'Hüsrev' lakabının buradan geldiği rivayet olunur.

Tahsil hayatına tarihimizin önemli ilmi şahsiyetlerinden Burhaneddin Haydar Hirevi ile diğer büyük âlimlerden aldığı derslerle başlayıp bitirmiş, daha sonra Edirne'deki Çelebi ve Şah Melik medreselerinde müderrislik görevlerinde bulunmuştur. 2 yıl sonra, 1427 yılında, II. Murad devrinde Kazaskerlik görevi verilmiş ve Varna Savaşı'na kadar bu görevde kalmıştır. Başarılı ve olgun oluşu sayesinde kendisini zamanın bilgin ve âlimlerine kabullendirmiş ve bir zaman sonra Osmanlı ordusunun Umur'u Şer'iyesi tamamen kendisinden sorulmuştur. Fatih'in tahta ilk çıkışlarında da bu görevlerini devam ettirmiştir. Fatih üzerindeki olumlu etkileri son derece güçlü olan Molla Hüsrev, İstanbul'un fethi sonrası Hızır Bey'den sonra 1458 yılında İstanbul'un ikinci kadısı olarak görev yapmıştır. Kadılığı sırasında aldığı adil ve taviz vermez kararları tarihimizde örnek teşkil etmektedir. Molla Hüsrev'e İstanbul kadılığı yanında Galata ve Üsküdar kadılıkları ile aynı zamanda Ayasofya müderrisliği görevleri de verilmiştir.

Rivayete göre Fatih, Molla Hüsrev için yakınında bulunanlara 'Zamanımızın Ebu Hanifesi' diye iltifatta bulunurmuş. Fatih gittiği davetlerde sağ tarafına Molla Gürani'yi, sol tarafına da Molla Hüsrevi alarak bu şekilde kendisine verdiği kıymeti anlatmak istemiştir. Molla Hüsrev'in sakin, duruşlu, vakarlı, sakallı ve orta boylu bir zat olduğu rivayet olunur. Orta boylu, büyük sakallı, vakarlı ve sükûtnlu, eli açık ve menhiyattan sakınır bir zat idi. Fatih Sultan Mehmed, Molla Hüsrev adına Bursa'da bir medrese yaptırarak burada ilim öğretmesini kendisinden istemiş, 1460 yılında ise kendisini tekrar İstanbul'a aldırarak Fahreddin-i Acemi'den sonra şeyhülislamlık görevine getirmiştir. Bu görevi 20 yıl aralıksız sürdüren Molla Hüsrev, 1481 yılında İstanbul'da vefatı sonrası Bursa'ya getirilerek kendi adına yaptırılan medresenin bahçesine defnedilmiştir. Medrese günümüzde mevcut değildir. Mezar taşında "Menba-ı ilm ü hüner, vâris-i ulûm-i hayru'l-beşer; fâzil-i hurşid-eser, sahibü'd-Dürer ve'l-Gurer Mevlânâ Mehmed Hüsrev" ibareleri yazılıdır.

Molla Hüsrev, büyük âlimlerin eserlerinden her gün iki sayfa yazmayı kendisine alışkanlık haline getirmiş, birçok eşsiz el yazma eser vücuda getirmiştir. Ünlü Matematikçi Nusayreddin Tusi'nin "Esasü'l-İktibas" adlı eserini Fatih'in isteği üzerine Farsçadan Arapçaya çevirmiştir. Bunun dışında Fıkhi eseri Telvih, Şerh-i Miftah, Usûl-i Pezdevi, Kâdi Tefsiri, Mirkâtu'l-Vusul, çeviri olarak yazdığı Alaaddin Rumi'nin Tesmiye ve Ahbarü'n-Nübüvvet adlı eseri ile altı ilimden bahseden risalesi, yine fıkıh üzerine yazdığı Mirkât ve şerhi Mir'ât, yine fıkhi eseri Dürer ve şerhi Gurer gibi birbirinden değerli eserleri vücuda getirmiştir. Birçok eseri Topkapı başta olmak üzere İstanbul'un eski kütüphanelerindedir.

Bir beyti şöyledir;

*Başıma bezm-i gam-ı aşkında câm-esfer yeter
Zahmiyle kanlı pirâhen kabâ-yı zer yeter
Bu çeşmim çeşme-sârının acep durmaz akar yaşı
Meğer var ise ol 'aynın belâ dağındadır başı*

MOLLA İLYAS MEZARI

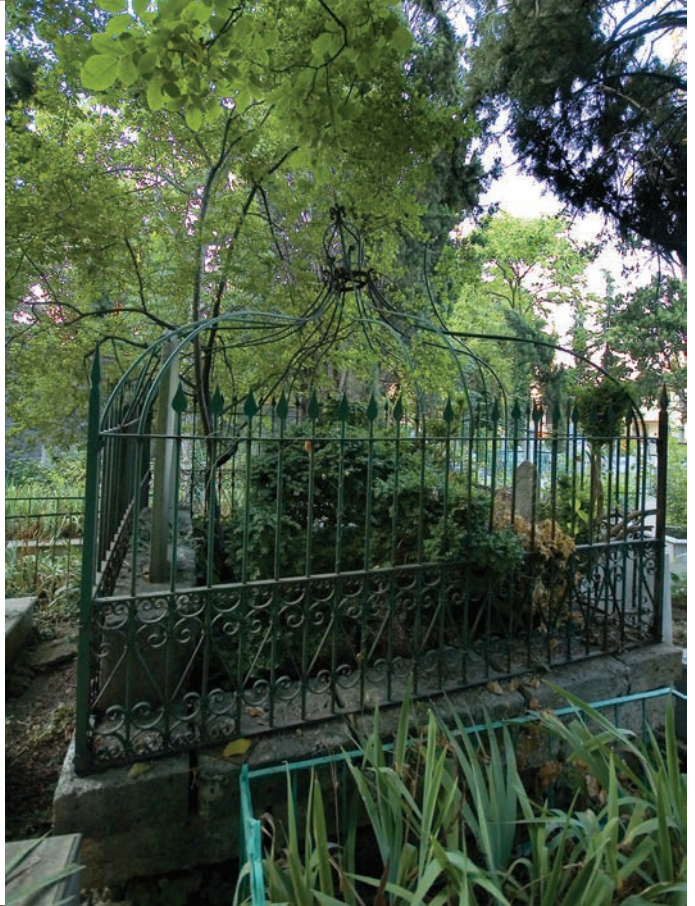
Fatih dönemi âlimlerinden olan Molla İlyas, Fatih Sultan Mehmed'in hocalarındandır. 1511 yılında vefat etmiştir. Pınarbaşı Sementi'nde, Dağ Sokak'ta, 43 no'lu evin bahçesinde metfun bulunan bu zatın kabri, 1994 yılında Osmangazi Belediyesince yapılan düzenleme ile etrafı boşaltılarak demir parmaklıklarla çevrelenmiştir.

Harita koordinatları **4-E**

MOLLA ZEYREK MEZARI

Mezari Pınarbaşı Mezarlığı'nda, İzzettin Camii'nin karşısındadır. Asıl adı Mehmed olup tarihimizin önemli sufileri arasındadır. İlk ilmi tahsilini Hacı Bayram Veli den, ardından Mevlana Hızır Şah'tan almıştır. Zeki ve kuvvetli hafızasından ötürü hocası Hacı Bayram Veli tarafından 'Zeyrek' lakabı verilmiştir. İlmi kişiliğinin yanında şair kişiliği de vardır. Muradiye Medresesi ve İstanbul'da kendi ismine Fatih tarafından yaptırılan medresesinde müderrislik yapmıştır. Medresesinin olduğu yer halen Zeyrek Yokuşu olarak anılmaktadır. Molla Zeyrek, Sufi Hoca'de ile arasında geçen bir ilmi münazaradan sonra yenilgiyi kabul edip her şeyini bırakarak Bursa'nın Muradiye Sementi'ne yerleşmiştir. Sultanın İstanbul'a davetlerine icabet etmeyip 1474 yılında vefatına değin Bursa'da kalmıştır. Ömrünün son zamanlarında Bursa müftülüğü görevini yerine getirmiştir. Paşa Celebi, Rükneddin Efendi ve Şah Mehmed Çelebi adında üç oğlu vardır.

Harita koordinatları **4-E**

MURAD (I) HÜDAVENDİGÂR

77 • 78 •••

KÜLLİYESİ

I. Murad Hüdavendigâr tarafından 1363 – 1366 yıllarında, Bursa'nın en batısına hâkim tepeye inşa ettirilen külliyyede; cami, türbe, medrese, imaret, çeşme ve hamam yer almaktadır. Roma ve Bizanslılar döneminden beri Bursa'nın kaplıca ve şifa merkezi olan Çekirge Senti'ndedir.

I. MURAD HÜDAVENDİGÂR

Sultan Murad 1359 yılında, babası Orhan Gazi'nin ölümünden sonra Osmanlı Devleti'nin başına geçmiştir. Halk arasında Anadolu'da daha çok "Gazi Hünkâr" ya da Hüdavendigâr, Balkanlar'da ise daha çok 'Sultan Murad' olarak anılmıştır. Gençliğini Bursa'daki medreselerde ilim adamları arasında, daha sonraki yılları ise sınır boylarında ve harp meydanlarında geçirmiştir.

Hiç durmadan Rumeli'den Anadolu'ya, Anadolu'dan Rumeli'ye seferler yapan Sultan Murad, kardeşi Süleyman Paşa'nın Rumeli'de araladığı kapıyı sonuna değin açmıştır. Dönemin önemli askeri dâhilerinden silahdaşları Lala Şahin Paşa, Hacı İlbey ve Hacı Evrenus Bey, her biri ayrı kollardan Rumeli'de fetihlere girişmişlerdir. Kısa bir süre içerisinde oldukça önemli fetihler gerçekleştirmişlerdir.

Sultan I. Murad (Hüdavendigâr)

Babası: Orhan Gazi

Annesi: Nilüfer Hatun Doğumu: M.1326

Vefatı: M.1389 (Kosova)

Saltanatı: 1359-1389 (30 sene)

Murad Hüdavendigâr,
Orhan Gazi'nin
vefatında 95.000
km² olan Osmanlı
topraklarının
genişliğini, 500.000
km²'ye çıkarmış,
1362'de Edirne,
1363'de eski Zağra ve
Filibe fethetmiştir.

1364'de Sırsındığı
zaferi kazanılarak
Haçlıları bozguna
uğratan Sultan Murad,
1365'de Kara Biga,
1369'da Hayrabolu,
Kırklareli, Pınarhisar
ve Vize'yi topraklara
dâhil etmiştir. Bunun
dışında 1370'de Bulgar
Krallığı Osmanlılara
tabi olmuş, 1371'de
Çirmen zaferi
kazanılmış, Haçlılar
bir kez daha mağlup
edilmiş, 1372'de
Çatalca Bizans'tan
alınmıştır. 1374'de
Sırbistan Osmanlılara
tabi olmuş, 1375'de Niş
fethedilmiş, 1378'de
Kütahya vilâyeti
Osmanlı topraklarına
katılmış, 1382'de Sofya
fethetmiştir. 1383'de
Candarogulları
Osmanlılara dâhil
edilmiş, 1385'de
Arnavutluk'un kuzeyi
tamamen alınmış,
1388'de Silistre, Zıstovi,
Niğbolu, Plevne, Lofça,
Değorman ve Dobruca
Türk hâkimiyeti altına
alınmış ve nihayet
1389'da Haçlılar bir
defa daha Kosova
Ovası'nda bozguna
uğratarak Kosova
Meydan Muharebesi
kazanılmıştır. 30 yıllık
padişahlık

döneminde 37 meydan savaşında bulunmuş ve hepsinde de galip gelmiştir. Avrupalıların Osmanlı'yı resmen tanıdıkları bir dönemdir.

Edirne Sultan I. Murad dönemde ikinci başkent olarak kullanılmıştır. Oğlu Yıldırım Beyazıt'a Germiyan Beyi'nin kızını almış, kendi kızını da Karamanoğlu'na vermiş; Anadolu'da barış ve huzuru sağlarken topraklarını da genişletmiştir. Osmanlı bayrağının renk ve şekil açısından tasarımı ve resmen kabulü bu dönemde olmuştur.

Osmanlı'nın ilk şehit sultanıdır. Kosova Muharebesi, Murad Hüdavendigar'ın son savaşı olmuştur. Sultan, savaş meydanında yaralıları arasında dolaşırken, Kral Lazar'ın damadı (bazı kaynaklara göre fedaisi) olan ve yaralıları arasında bulunan Sırp Miloş Kopiloviç tarafından, 10 Ağustos 1389 (Hicri 15 Şaban 791) tarihinde, 63 yaşında iken şehit edilmiştir. Sultan Murad'ın iç organları, şehit olduğu yere bir türbe yapılarak gömülmüştür. Bedeni ise Bursa'ya nakledilerek Çekirge'deki türbesine defnedilmiştir.

I. MURAD (HÜDAVENDİGÂR) TÜRBESİ

Yıldırım Bayezid tarafından miladi 1389 yılında inşa edilmiştir.

Orhan Gazi'nin türbesinin planıyla aynıdır. 1854 yılındaki deprem sonucu türbenin tamamının yıkıldığı, sonradan temelleri üzerine bugünkü türbenin yapıldığı bilinmektedir. Yapı kare plana sahiptir. Örtüde sekiz sütunun taşıdığı kemerlere oturan sekizgen kasnaklı kubbeli bölümün etrafını üstü tonoz örtülü bölüm çevirmektedir.

Türbede Sultan I. Murad'ın yanı sıra oğlu Yakup Çelebi (1364 – 1389), torunu Süleyman Çelebi, Yıldırım Bayezid'in oğlu Musa Çelebi, Süleyman Çelebi'nin oğlu Orhan Çelebi (1395 – 1429) ve Sultan II. Bayezid'in oğlu Şehzade Mehmed (1476 – 1504) de bu türbeye defnedilmiştir.

İki sandukanın kime ait olduğu bilinmemektedir.

Sultanın, Kosova'nın başkenti Priştine'de, şehit edildiği muhitte yaptırılan ve iç organlarının defnedilmiş olduğu bir türbesi daha mevcuttur. Bu türbe de ziyarette açıktır.

ÇEKİRGE SULTAN MEZARI

81 • 82 •••

I. Murad Türbesi'nin önünde bulunan mezar, halk arasında Çekirge Sultan olarak anılan ve I. Murad döneminde yaşadığı ifade edilen meczup bir şahsa aittir. Semte adını vermesine karşın hakkında söylencelerden başka bilgi bulunmamaktadır.

MURADIYE (II.MURAD) KÜLLİYESİ

Osmanlıların 6. padişahı Sultan II. Murad tarafından, 1425 senesinde, Bursa Kalesi ve Murad Hüdavendigâr Külliyesi arasına, bugünkü Osman-gazi İlçesi'nin Muradiye Semti'ne inşa ettirilmiştir. Sultan II. Murad fethet-tikten sonra Edirne'yi devletin başkenti yaptığı halde külliyesini Bursa'ya yaptırmayı tercih etmiştir.

Osmanlı padişahlarının Bursa'da yaptırdığı beşinci ve son külliye olan Muradiye; cami, hazire alanı, medrese, imaret, hamam, çeşme ve türbeler topluluğundan oluşmaktadır. Sibyan mektebi günümüze gelememiştir ancak günümüzde eski mektebin bulunduğu yerin hemen yanında II. Murad İlköğretim okulu bulunmaktadır.

SULTAN II. MURAD
Sultan II. Murad, 1403 (Hicri 806) yılında doğmuştur. 30 senelik saltanatı boyunca iyi bir yönetim örneği sergileyerek devletin her anlamda büyük gelişme göstermesini sağlamıştır. Çocukluğu Amasya'da geçen Sultan II. Murad'ın 1418 yılında Amasya valiliği görevi verilmiş, 1421 yılında babasının vefatından 41 gün sonra 18 yaşında iken Edirne'de tahta oturmuştur. Kendisini her anlamda yetiştiren II. Murad'ın şair, hattat ve askeri deha kimliği ön plandadır. Bu dönemde Venedik donanmasıyla savaşmış, Selânik yeniden fethedilmiş, 1422'de İstanbul kuşatılmış, 1423'de Mora yeniden alınmıştır. 1428'de Germiyan Oğulları Beyliği Osmanlılara katılmış, Venedik ve Haçlılara karşı Güvercinlik zaferi kazanılmıştır. 1438'de Bosna tamamen ele geçirilmiş, 1439'da Belgrad muhasara edilmiş,

1443'de Haçlılara karşı İzzâdi Derbendi zaferi kazanılmış, 1444 Temmuz'unda Haçlılarla Segadin antlaşması yapılmıştır. Sultan II. Murad, yorgunluğunu gidermek, kendi iç âlemiyle baş başa kalmak, ibadet ve taat ile meşgul olmak amacıyla oğlu Mehmed'i tahta çıkarmıştır. Küçük yaştaki sultanın (Fatih Sultan Mehmed) tahta çıkışını görek ümide kapılan Papa, Ak Şövalye diye bilinen Erdel Voyvodası Hunyadi Yanoş kumandanlığında Haçlı ordusunu toplamış ve ordu Osmanlı topraklarına girmiştir. II. Mehmed (Fatih) babasını göreve davet ederek ordunun başına başkumandan tayin etmiştir ve Kasım 1444'de Varna'da Haçlılara karşı önemli bir zafer kazanılmıştır. II. Murad, Varna zaferinin ardından 1445 yılında tekrar oğlunu tahta geçirmiş ancak 1446 yılında devlet adamları ve yeniçerinin ısrarlarına dayanamayınca, üçüncü defa tahta çıkmış, böylece oğlu Mehmed (Fatih) de iki defa tahta çıkıp inmiştir. Sultan II. Murad, 1445'de yanına oğlu Mehmed'i alarak Mora'ya ve Amavutluk'a sefere çıkmış, bunu fırsat bilerek Osmanlı topraklarına giren Haçlı ordularını Kosova Ovası'nda 17 Ekim 1448 yılında yenmiş ve Haçlılara karşı II. Kosova zaferi kazanılmıştır. 47 yaşında Edirne Sarayı'nda vefat etmiştir. Vasiyeti gereği yaptırmış olduğu Muradiye Camii'nin yanına defnedilmiştir. Yine vasiyeti gereği üzeri örtülmeyle kenarlarına hafızların oturup Kur'an okuyabilmeleri için yerler yapılmıştır.

Sultan II. Murad

Babası : Çelebi Sultan Mehmed

Annesi : Emine Hatun (Dulkadiroğlu)

Doğumu: 1402 Amasya

Vefatı : 3 Şubat 1451

Saltanatı : 1421 - 1451 (30 sene)

MURADIYE TÜRBELER TOPLULUĞU

Osmanlı'nın 6. padişahı olan Sultan II. Murad'ın türbesinin yanı sıra Osmanlı hanedanından şehzadelerin, eşlerinin, çocuklarının, valide sultanların ve saraylıların mezarlarının bulunduğu toplam 13 türbe bulunmaktadır.

Karşı Duran Süleyman'a ait olan türbe ise külliye avlu duvarının dışında, yolun karşısındadır.

En eski türbe 1449 senesinde Fatih Sultan Mehmed'in annesi Hüma Hatun için yaptırdığı türbedir.

En geç yaptırılan türbe ise Sultan II. Selim'in 1553'te vefat eden kardeşi Şehzade Mustafa için 1574 tarihinde yaptırdığı türbedir. Türbelerin inşaatları farklı yıllarda yapılmış ve bu alan zamanla türbeler topluluğu haline gelmiştir. Türbelerin mimarisi ile süslemeleri ayrı özellikler taşır.

Çini, ahşap ve kalem işi süsleme sanatlarının en özgün ve sıra dışı örneklerini burada görmek mümkündür.

II. Murad ve Alâaddin Türbeleri

85 • 86 •••

II. Murad'ın oğlu Fatih Sultan Mehmed tarafından 1451 (Hicri 855) tarihinde inşa edilmiştir. Türbe, 13,45m. x 13,45m. iç ölçüsünde kare plânlıdır. Orta bölüm dört ayak ve dört sütunun tuttuğu kasnak üzerine oturtulmuş, bir kubbe ve bu kubbeyi çevreleyen tonozlu bir galeriden oluşmaktadır. Sütunlar Bizans başlıklıdır. İlk yapılan bu kısımda yalnız II. Murad'ın mezarı mevcuttur. Vasiyeti gereği kubbesindeki kilit taşı daire biçiminde açık bırakılmıştır. Yapının saçağındaki kalem işi süslemeler dikkat çekicidir.

Türbenin doğu tarafındaki pencere sonradan kapıya çevrilerek, buraya 7,25x7,80 metre ölçüsünde bir yapı eklenmiştir. Kare plânlı hacmin üzeri sekizgen kasnağın taşıdığı bir kubbe ile örtülüdür. Bu kısımda II. Murad'ın oğulları Şehzade Ahmed, Şehzade Alaaddin, ve Şehzade Orhan ile kızı Şehzade Hatun'a ait mezarlar vardır.

Hatuniye (Hümâ Hatun) Türbesi

Ak Türbe ve Hümâ Hatun Türbesi olarak anılır. Sultan II. Murad'ın eşi ve Fatih Sultan Mehmed'in annesi Hüma Hatun için yaptırılmıştır. Türbe içerisinde iki adet sanduka vardır. Diğer sandukanın kime ait olduğu bilinmemektedir. 1449 (Hicri 853) tarihli kitabesi kapısının üzerindedir. Altıgen plânlıdır. Duvarları bir sıra taş, iki sıra tuğla ile örülmüştür. Türbenin üzeri kasnaksız bir kubbe ile örtülmüştür. Giriş kısmı sivri kemerli ve revak biçimindedir. Hüma Hatun'un İsfendiyaroğlu Tacettin İbrahim Bey'in kızı olduğu yönünde görüş ağırlıktadır. Türbe 1601 ve 1844 yıllarında tamir edilmiştir.

15. yüzyılda inşa edilen türbenin kimin tarafından yapıldığı konusunda bilgi yoktur. Türbe içerisinde yer alan iki adet sandukanın saray kadınlarına ait olabileceği yönünde görüşler vardır ancak bu kişilerin kimlikleri konusunda bilgi mevcut değildir. Duvarları kesse taş ve tuğladan örülen türbenin üzeri, sivri kemerlerle birbirlerine bağlanmış sekizgen prizmatik bir külah ile örtülmüştür.

Şehzade Ahmed Türbesi

II. Bayezid'in 1513 yılında vefat eden oğlu Şehzade Ahmed adına Yavuz Sultan Selim tarafından 1513 (Hicri 919) tarihinde inşa ettirilmiştir. Sekizgen planlıdır. Kubbe kasnağı ana bedenden içeri çekilmiştir. Kuzey cephesinde Bursa kemerli, revaklı giriş mekânı bulunur. Türbe iç mekân duvarlarında İznik çinileriyle kaplamalar mevcuttur. Duvarların bazı bölümlerinde ise kalem işçiliği göze çarpar.

Türbede Şehzade Ahmed'in yanı sıra II. Bayezid'in oğlu Şehinşah (öl. 1511), kızı Sofu Sultan, zevcesi Bülbül Hatun, torunu Şehzade Mehmed ve Şehzade Ahmed'in kızı Hamer Sultan'ın sandukaları yer alır.

Şehzade Mustafa (Mustafa Cedid) Türbesi

89 • 90 •••

Kanuni Sultan Süleyman'ın 1553 (Hicri 963) yılında vefat eden oğlu Şehzade Mustafa adına Sultan II. Selim tarafından 1574 yılında yaptırılmıştır. Sekizgen plân üzerine inşa edilen türbe sekizgen kasnağa oturtulan kubbe ile örtülmüştür. Kubbe kurşun ile kaplanmıştır. Türbenin iç mekânı üç metre yükseklikte beyaz zemin üzerine narçiçeği, sümbül, lale, karanfil ve zambak motiflerinin yer aldığı kare lznik çinileri ile kaplanmıştır.

Türbe içerisinde Şehzade Mustafa'nın sandukasından başka, Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Orhan'ın (Öl. 1562), eşi ve Şehzade Mustafa'nın annesi Mahidevran Sultan'ın (Öl. 1580) sandukalarının yanı sıra ismi bilinmeyen bir çocuk sandukası yer alır.

Tarihimizde adına en çok rastladığımız hanım sultanlardan olan Mahidevran Sultan, Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi, şehzade Mustafa'nın annesidir. Esirlikten sarayda hanımlığa kadar yükselen Mahidevran Sultan, oğlu Mustafa'nın öldürülmesi üzerine yaşanan saray içi çatışmalarından ötürü Kanuni tarafından mahiyeti ile birlikte Bursa'ya sürülmüştür. Bursa'da Hisar içinde Leysi Çelebi zaviyesi civarında (Orta Pazar Caddesi'nde Leysi Çelebi mezarı civarı) kendisine tahsis edilen köşklerde kalmış, halkın kendisine gösterdiği teveccühle bin bir zorlukla hayatını geçirmiştir. Ancak bazı kimselerin kendisi ve mahiyetine karşı menfi tutum sergiledikleri, buna karşın saraydan sultan fermanı ile bunlara karşı tedbir alınması emredilmiştir. Ancak her şeye rağmen hayır işlerinden geri kalmamış, 30.5.1574'te sahip olduğu 6.000 gümüş akçeyi, Hisar içinde İmaret-i İsa Bey Mahallesi'nde yer alan evini ve 100.000 dirhem gümüş akçesini vakfeylemiştir. Ayrıca Eski Kaplıca civarında bulunan Kara Kethüda ve Nasuh değirmenlerini vakfeylemiştir. 1580 yılında vefatı sonrası Muradiye de oğlunun yanına defnedilmiştir.

Gülşah Hatun Türbesi

Muradiye Külliyesi'nin en küçük ve mütevazı yapısı olan türbe, Fatih Sultan Mehmed'in eşi ve Şehzade Mustafa'nın annesi olan Gülşah Sultan (öl. 1487) tarafından ölmeden önce inşa ettirilmiştir. Kare plânlıdır. Kubbe içeriden baklava motifleri veren bir kuşağa, dıştan sekizgen kasağa oturmaktadır. Girişteki küçük revakın iki yanında mihrabiyeler bulunmaktadır. Gülşah Sultan'ın yanındaki sandukanın II. Bayezid'in oğlu Şehzade Ali'ye ait olduğu bilinse de, son yapılan çalışmalarda, 20 Ocak 1523 (3 Rebiyüevvel 929) tarihli Bursa Kadı Sicilleri'ne göre Kamerşah Sultan'a ait olduğu tespit edilmiştir. Türbenin iç duvarlarında yer yer sade kalem işleri mevcuttur. Kapısı künde-kârî tekniğiyle yapılmıştır.

Türbe, II. Bayezid'in oğlu Şehzade Şehinşah'ın eşi ve Şehzade Mehmed'in annesi Mükrime Hatun'a (Dulkadiroğlu'nun kızı, ölüm 1517) atfedilmiştir. Türbe Şehinşah tarafından Mükrime Hatun'un vefatından evvel yaptırılmıştır. Kare planlı olarak inşa edilen türbe, sekizgen kasnak üzerine oturtulan kubbe ile örtülmüştür. Duvarları bir sıra kesme taş ve üç sıra tuğla ile örülmüştür. Türbe içi oldukça sade bir kalem işi ile bezenmiştir. Geniş bir yazı kuşağı içinde celi sülüs tarzında yazılı Âyet-el Kürsî, yapının içini çepeçevre dolanmaktadır. Mihrap üzerinde ayetler ve Esmâ-i Hüsnâ'dan örnekler yer alır. Kapısı künde-kârî tekniğiyle yapılmıştır. Yapıda Mükrime Hatun'un sandukasının yanı sıra Sultan II. Beyazıt'ın oğlu Şehzade Korkut'un (1465–1513) ve Şehzade Alemşah'ın kızı Fatma Sultan'ın (1495–1522) sandukaları bulunur.

Şehzade Mahmud Türbesi

II. Bayezid'in eşi Bülbül Hatun tarafından 1506 (Hicri 912) yılında vefat eden oğlu Şehzade Mahmud için 1507 (Hicri 913) tarihinde Mimar Yakub'a yaptırılmıştır. Sekizgen planlı olarak inşa ettirilen türbe kubbe ile örtülmüştür. Yapının kuzeybatı yüzünde dört mermer ayağa oturtulmuş, Bursa kemerli, revaklı giriş mekânı bulunur. Türbe içerisinde duvarlar altın yaldızlı lacivert ve turkuaz İznik çinileriyle kaplanmıştır. Kubbedeki kalem işçiliği dikkat çekicidir. Türbe içerisinde Şehzade Mahmud'un yanı sıra 1512'de ölen oğulları Musa, Orhan ve Emir'e ait toplam dört adet sanduka yer alır.

Şirin Hatun Türbesi

Sultan II. Beyazıt'ın eşi, Şehzade Abdullah'ın annesi Şirin Hatun adına 15. yüzyılda yaptırılmıştır. Kare plan üzerine inşa edilen türbenin üzeri, sekizgen kasnak üzerine oturtulmuş kubbe ile örtülmüştür. Girişi mermer söveli bir kapıdandır. İlk yapılışında kalem işleri mevcut olan türbede zamanla bu bezemeler sıva ile kapatılmış, daha sonraki onarımlarda bu bezemeler yeniden ortaya çıkartılmıştır. Türbe içerisinde Şirin Hatun'a ait sandukanın yanı sıra Şehzade Abdullah'ın eşi Ferahşah Hatun ve kızı Aynışah Hatun'un sandukaları yer almaktadır.

II. Bayezid'in eşi Gülruh Sultan adına 1526 yılında yaptırılmıştır. Gülruh Sultan sarayda cariye iken Sultan II. Bayezid kendisi ile evlenmiştir. Alemşah Sultan ve Kamer Hatun'un anneleridir. Manisa'da cami yaptırıp o civarda farklı türde mallar vakfeyelediği, ayrıca Bursa'nın Dudaklı Köyü'nün de vakıfları arasında olduğu bilinmektedir.

Kare planlı türbenin duvarları kesme taş ve tuğla ile örülmüştür. Kapı girişinde küçük bir revak bulunur. Revakin iki tarafında mihrabiyeler vardır. Kubbe sekizgen kasnak üzerine oturtulmuştur. İç duvarlarda çoğu yok olmuş kalem işçiliklerinin izleri mevcuttur. Kapısı ahşap sanatının değerli bir örneğidir.

Türbede Gülruh Hatun'un mezarının yanı sıra torunları Fatma Hatun (genç yaşta vefat eden Alemşah'ın kızı) ve Osman (öl. 1512. Kamer Hatun'un oğlu) ile kızı Kamer Hatun'un (öl. 1520'den önce) mezarları bulunur.

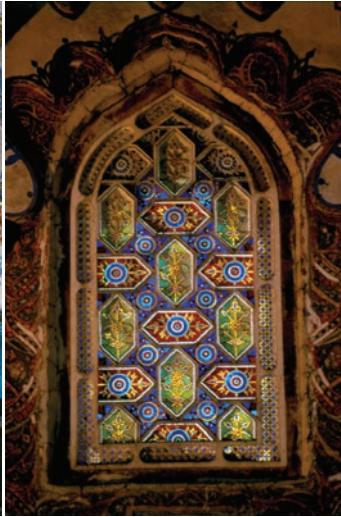
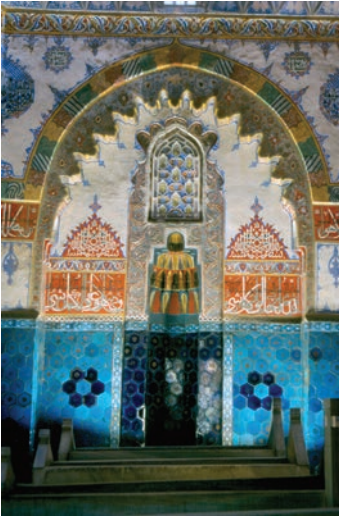
Cem Sultan ve Şehzade Mustafa Türbesi

Türbe, 1474 -1476 yılları arasında inşa edilmiştir. Altıgen plânlı yapı, altıgen bir kasnağa oturan, dıştan kurşunla kaplı, kasnaklı tek kubbe ile örtülüdür. Giriş revakı mermerden olup, iki tarafında Bursa tipi kemerli penceresi mevcuttur. Duvarlar, pencere üzerlerine kadar altıgen firuze çinilerle kaplanmıştır. Kubbe ve duvarlarında zengin kalem işleri görülmektedir. Kubbe eteğinde de Ayet-el Kürsi, Besmele, Esmâ-i Hüsnâ ve Kur'an'dan alınma ayetler yazılmıştır. Ayrıca mihrap üzerinde de çiçekler, madalyonlar, selviler, besmeleler ve peygamberlerin isimlerini kapsayan yazılar vardır. İç tezyinat ve çinileri ile Bursa'daki en güzel türbelerden birisidir. Türbe kapısı ahşap sanatının önemli bir örneği olarak kabul görülür.

Fatih Sultan Mehmed'in oğlu olan Şehzade Mustafa 1474 yılında vefat etmiş ve önce amcası Alaaddin'in türbesine defnedilmiştir. 1479 yılında kendi türbesinin yapılmasıyla buraya taşınmıştır. 1495 yılında İtalya'da vefat ettikten sonra 1499 yılında buraya getirilen Cem Sultan'ın sandukası da bu türbededir. Cem Sultan hacca giden tek Osmanlı'dır. Fatih Sultan Mehmed'in oğlu olan Cem Sultan, Bursa'da para basan sultanlardandır. 14 yıl esir hayatı yaşayıp 36 yaşında vefat eden sultanın hazin bir hayat hikâyesi vardır. II. Bayezid'in oğulları Şehzade Abdullah (öl. 1483) ve Şehzade Alemşah (öl. 1512) da buraya defnedilmiştir.

Ebe Hatun Türbesi

Ebe Hatun Türbesi Türbenin kitabesi bulunmamakla beraber Fatih Sultan Mehmet'in ebesi Gülbahar Hatun'a ait olduğu ifade edilmektedir. Kare planlı olarak inşa edilen türbenin duvarları kesme taş ve tuğladan örtülmüştür. Üzeri sivri kemerler üzerine oturtulan kubbe ile örtülmüştür. Türbenin yan duvarları açıktır. Türbede yalnızca bir adet sanduka vardır.

Karşı Duran Süleyman Türbesi

Türbe Rumeli ve Anadolu beylerbeyliği, Amasya valiliği, Semendre beylerbeyliği görevlerinde bulunan, İstanbul'un fethinden sonra İstanbul'un ilk subaşısı Süleyman Paşa'ya aittir. Süleyman Paşa aynı zamanda Çakır Ağa'dan sonra Bursa subaşısı olmuş, İstanbul kuşatmasında Fatih Sultan Mehmed'e defterdarlık yapmıştır. Kare planlı olan türbenin duvarları kesme taş ve tuğladan örülmüştür. Üzeri kubbe ile örtülüdür.

NAKKAŞ ALİ MESCİDİ ve LAMİİ ÇELEBİ MEZARI

99 • 100 •••

Hisar Sırtı'nda, Ortapazar Caddesi'nin güneyinde yer alan meşcit, ilk yapısı itibarıyla Yıldırım Bayezid döneminin ünlü nakkaşlarından Nakkaş Ali tarafından yaptırılmıştır. Uzun yıllar harabe durumunda olan meşcit, daha sonra tamamen yıkılarak yalnızca hazire alanı kalmıştır. Meşcit 2010 yılında Vakıflar Müdürlüğü tarafından yeniden ayağa kaldırılmıştır.

Hazire alanında mezar bulunan Lamii Çelebi, Yıldırım Bayezid ve Çelebi Mehmed'in nakkaş başısı, Yeşil Türbe ve Yeşil Cami'nin nakkaşları Ali Efendi'nin torunudur. Asıl adı Mahmut olan Lamii Çelebi, Mevlana Çelebi, Şeyh Mahmut ve Mahmut Lamii-i Nakşibendi sıfatları ile de anılmaktadır.

1479 yılında Bursa'da doğmuştur. Muradiye Medresesi'nde Molla Ahaveyn ve Molla Muhammed gibi devrin büyük müderrislerinden ders almıştır. Bu arada şeriat ilimlerinden Kur'an, hadis ve tefsir ilimleri ile de meşgul olarak kendisini yetiştirmiştir. Emir Sultan Hazretleri ve Seyyid Buhari Hazretleri'nin eserlerinden çok yararlanmıştır. Aynı devirde yaşadığı ulemanın Molla Camii'nin eserlerini Türkçeye çevirdiğinden dolayı kendisine Molla-i Rum ve Cami-i Rum adı verilmiştir. Lamii Çelebi 1532 yılında Bursa'da vefat ederek dedesi Nakkaş Ali'nin meşcidinin avlusuna defnedilmiştir.

Fatih, II. Bayezid, Yavuz Selim ve Kanuni dönemlerini yaşayan Lamii Çelebi, bu devirlerin ve tarihimizin en önemli şair, tefekkür ve ilim adamları arasında yer alır. Saraydan en çok ilgi gördüğü dönem, Kanuni Sultan Süleyman ve Sadrazam İbrahim Paşa dönemidir. Divanında yer alan kasidelerin çoğunu İbrahim Paşa ya yazmıştır.

Lamii Çelebi'nin 30 kadar tercüme ve telif eseri bulunmaktadır. Hüsn-ü Dil, Nefahat ül-Uns ve Seyahidü'lün - Nübüvve, Şehrengiz-i Bursa, Letaif, Münazarat, Bahr ü Şita, Münşeât, Neş ul Emr ve çeviri olarak yazdığı Camii'den Salaman ü Absal, Unsuri den Vamık u Azra, Fahr u Curçani den Vays u Ramün eserlerinden bazıları olarak kültürümüzde yerini almıştır.

Harita koordinatları **4-D**

NUMANIYE DERGÂHI

Ahmet Paşa Mahallesi'nde Tekke Sokak'ta mevcudiyetini koruyan dergâh, özgün yapısıyla günümüze ulaşan önemli bir örnektir. Dergâhın kurucusu Hekim-Zade Ali Paşa olup ilk şeyhi ise Numan Efendi'dir. Numan Efendi'nin doğum yeri hakkında kesin bir ifade bulunmamakla birlikte, doğu yörelerinden birisinde doğduğu kesin bir dille vurgulanmaktadır. Tahsilini bu yörelerde tamamlayan Numan Efendi, sohbetlerinde bulunduğu Üveysi şeyhinden etkilenerek onun izni ile Bursa'ya gelmiştir. Ahmed Paşa-i Fenâri Dergâhında bir müddet kalarak ilmi ile çevresini oldukça etkilemiştir. Sohbetlerinden etkilenen Hekimoğlu Ali Paşa bugünkü dergâhı onun adına inşa ettirmiştir.

Burada uzun yıllar hizmet verip çevresini ilmi ile aydınlatmaya çalışan Numan Efendi 1180 yılında vefat etmiştir. Vefatı sonrası dergâhın haziresine defnedilmiştir.

OKÇU BABA TÜRBESİ

101 • 102 ***

Tophane yokuşunda, Saltanat Kapısı'nın karşısında yer alan türbe, Bursa'nın fethine katılmış Nasreddin Bey'e (Nusret Paşa) aittir. Türbe 3.45 x 3.45 m. iç ölçülerine sahip olup üzeri kubbe ile örtülmüştür. Kot farkından ötürü türbeye merdiven ile inilerek girilmektedir. Türbe ve Okçu Baba ile ilgili halk arasında çeşitli menkıbeler anlatılır. Tarihi kayıtlarda Nusret Paşa adına Bursa il merkezi ve çevresinde başta Bali Bey Hanı'nın olduğu yer olmak üzere birçok vakıf arazisi, dükkân, ev, tabakhane ve yapı bulunur.

Harita koordinatları **S-E**

OSMAN GAZİ TÜRBESİ

1258 yılında doğan Osman Gazi, Ertuğrul Bey'in üç oğlundan birisidir. Babasının vefatı sonrası ortak bir karar ile daha 23 yaşında iken beyliğin başına getirilen Osman Gazi (Osmancık), 1280'de Domaniç ve Bilecik'i fethetmiş, bu gelişmeler sonucu Selçuklu Sultanı tarafından kendisine uç beyliği verilmiştir. Ardından 1298 yılında Yarhisar'ı, 1299 yılında Inegöl'ü fethetmiş, Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla 1300 yılında Osmanlı Beyliği'nin bağımsızlığını ilan etmiştir. Karaca Hisar da kendi adına hutbe okutup, kadı tayin etmiş, Yenişehir'i beylik merkezi yapmıştır. Kendisine tabi olanlara "Osmanlı" denilmiştir. Aynı aşiretten Omer Bey'in kızı Mal Hatun ile evlenen Osman Gazi, dönemin önemli suflerinden Şeyh Edebali ile olan muhabbeti ve ondan aldığı desteği, yol göstericiliği her daim değerlendirmiştir.

Osman Gazi bir yandan çevresini saran tekmurlarla savaşırken diğer yandan Moğollar ve imparatorluk askerleriyle mücadele etmiştir. Tekmurlarla girdiği amansız mücadelede silah arkadaşlarıyla birlikte en fazla desteği Harmankaya tekfuru iken Osman Gazi ile kader birliği yapan Köse Mihal, tarihteki adıyla Mihal Gazi'den almıştır.

Bütün bunların yanında fethedilen yerlerin merkezinde yer alan Bursa'nın fethi için müzakereler sonucunda 1317 yılında iki adet havale kulesi yapılmasına karar verilmiş, Hamzabey civarında olduğu ifade edilen Akdemir Hisarı ve Çoban Bey yakınlarındaki Balabançık Hisarı inşa edilmiştir.

Bir rivayete göre 11 yıl boyunca süren Bursa kuşatmasında halk oldukça zor bir duruma gelmiş, ancak fethe yakın bir zamanda Osman Gazi Söğüt'te vefat etmiştir. Diğer bir rivayete göre ise fethin gerçekleştiğini duyduktan sonra, 1326 yılında vefat etmiştir.

Adaletin doğru sağlanması amacıyla kadılık sistemini kuran Osman Gazi, adaletli cesur ve kahraman kişiliği ile tanınmıştır. Bu şekilde Osmanlı, aşiret sisteminden çıkıp belli kanunlarla yönetilen bir devlet haline getirilmiştir.

Türbe Hisar içinde (Kale İçi), Tophane Parkı'nda yer almaktadır.

Vefat ettiğinde geride bıraktığı miras; bir at, zırh, bir çift çizme, birkaç tane sancak, bir kılıç, bir mızrak, bir tirkeş, birkaç at, üç sürü koyun, tuzluk ve kaşıklıktan ibarettir.

Çocukları Pazarlı Bey, Çoban Bey, Hamid Bey, Orhan Bey, Alaeddin Ali Bey, Melik Bey, Savcı Bey ve Fatma Hatun'dur.

Osman Gazi Bursa'nın fethinden sonra vasiyeti gereği oğlu Orhan Gazi tarafından Saint Elia Manastırı'nın (Gümüşlü Kümbet) bir bölümü türbeye dönüştürülmüş ve bu yapının içerisine defnedilmiştir.

Daha önce Orhan Gazi Türbesi ile aynı yapının (Saint Elia Manastırı) altında yer alan türbe, 1801'de meydana gelen yangın ve 1854 yılında yaşanan deprem sonucu harap vaziyete gelmişken, 1868 yılında Sultan Abdülaziz tarafından bugünkü görünümünde yeniden inşa ettirilmiştir.

Günümüzdeki türbe sekizgen plandır. Kesme kefeki taş ile duvarları örülen yapının üzeri kubbe ile örtülmüştür. Türbenin ortasında Osman Gazi'ye ait ahşap olan sandukasının etrafı sedef kakkalı pirinç parmaklıklarla çevrilmiş, üzeri sırma işlemeli kadife ile örtülmüştür.

Türbe 1485, 1581, Hicri 914, 1793, 1801, 1855 ve 1868 yıllarında değişik şekillerde bakım ve onarımlar görmüş, temelden tavana tamamen değişmiştir.

İçerisinde Osman Gazi'nin sandukasının yanı sıra oğlu Alaeddin Paşa (Baş Ağa, 1332), Hüdavendigar'ın oğlu Savcı Bey (1385), Orhan Gazi ve Asporça Hatun'un oğlu İbrahim Bey ve isimleri bilinmeyen ayrıca 12 adet sanduka bulunmaktadır. Türbede Selçuklu Sultanı Alaeddin'in Karacahisar Beyliği'ni verdiğinde hediye ettiği rivayet edilen iri taneli değerli bir tesbih ile büyük bir davul kasnağı bulunmakta imiş. Yangın ve depremler sonucu bunların yok olduğu sanılmaktadır.

ORHAN GAZİ TÜRBESİ

Türbe, Hisar Semti'nde (Kale İçi) Tophane Parkı'nda yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'nin oğlu olan Orhan Gazi, Osmanlı Devleti'ni teşkilatlandırılarak kurumsal bir devlet haline getirilmiştir. 45 yaşında iken devletin başına geçen Orhan Gazi, daha 15 yaşında iken savaş ve akınlara iştirak ederek hayatının büyük bir kısmını cenk meydanlarında geçirmiştir. Kardeşi Alaaddin'i kendisine vezir yapmış, Alaaddin Paşa'nın 1331 yılında ölümünden sonra oğlu Süleyman Paşa bu göreve getirmiştir. Babasından 6.000 km² olarak teslim aldığı beylik topraklarını altı misline çıkararak 95.000 km² yapmış, devlet merkezini Bursa'ya almıştır.

Sultan Orhan Gazi
Babası : Osman Gazi
Annesi : Mal Hatun
Doğumu : 1281
Ölümü : 1360
Saltanatı : 1326-1359

Orhan Gazi döneminde; 1326'da Bursa, 1329'da İznik, 1337'de Gemlik fethedilmiştir. Bursa'yı fethettikten sonra ilk iş olarak şehri kale içerisinde çıkararak kale dışında yeni bir merkez oluşturmuştur. Bu kapsamda cami (Orhan Cami), han (Emir Han), hamam (Şengül Hamamı) ve imaretten oluşan bir külliye oluşturmuştur. Böylelikle imparatorluğun en önemli ticari nüvesi oluşturulmuştur.

Daha sonra Bizanslılara karşı Palekanon (Maltepe) zaferi kazanılmış, 1345'de Karasi Beyliği ilhak edilmiş, 1354'de Ankara ve Gelibolu'nun fethedilmesiyle birlikte birçok beylik ve ahalî Osmanlı bayrağı altında kendiliğinden toplanmıştır. 1345 yılında Bizans ile anlaşma yapılmış, Kantakuzenos'un kızı Teodora Orhan Gazi ile evlendirilmiştir. Cenevizliler ile ittifak yapan Bizanslılara karşı Süleyman Paşa, Evrenos Bey, Ece Bey'i Rumeli'ye geçmeleri için görevlendirmiş, 1357 yılında Gelibolu, 1358, Bolayır, Hayrabolu ve Tekirdağ fethedilmiştir. Birçok fetihle önemli katkıları olan Süleyman Paşa, bir av sırasında atının ağaca çarpmasıyla vefat etmiştir.

Osmanlı'nın kurumsallaşp topraklarının genişlemesinde önemli bir görev üstlenen Orhan Gazi, 1360 senesinde 79 yaşında iken vefat etmiştir. Nilüfer, Asporça, Teodora ve Eftendize adında dört hanımı olan Orhan Gazi, geriye Murad, Süleyman, Halil İbrahim ve Kasım adında dört oğul ve Fatma Hatun adında bir kız evlat bırakmıştır.

Vefatı sonrasında Saint Elia Manastır'ın bir bölümü türbe haline getirilerek buraya defnedilmiştir. Daha sonra aynı yere eşi Nilüfer Hatun, oğlu Kasım, kızı Fatma, Cem Sultan'ın oğlu Abdullah, II. Bayezid'in oğlu Musa Çelebi ve isimleri bilinmeyen on dört kişi defnedilmiştir.

Türbe, 1801'de meydana gelen yangın ve 1854 yılında yaşanan deprem sonucu harap vaziyete gelmiş iken, 1868 yılında Sultan Abdülaziz tarafından bugünkü görünümünde yeniden inşa ettirilmiştir. Türbe tabanında manastır yapısından kalma yer mozaikleri halen mevcuttur.

16.80 x 16.80 m. iç ölçülerindeki yapı kare plânlı olup girişi güney cephedeki kapıdan sağlanır. Türben iyon tarzında başlıklara sahip dört kalın silindirik sütun ve bu sütunların taşıdığı sivri kemerlerin üzerine oturan kurşun kubbeden oluşur. Duvarları mermer ve kesme taştan yapılmıştır.

Evliya Çelebi Bursa'ya geldiğinde türbe kemerinde asılı duran kırmızı kılıflı bir davuldan söz etmiştir. "Orhan Davulu" adı verilen bu davuldan 1834 yılında Bursa'ya gelen Fransız araştırmacı Texier de söz etmektedir. Davulun 1854 yılında meydana gelen deprem ile birlikte yok olduğu muhtemeldir.

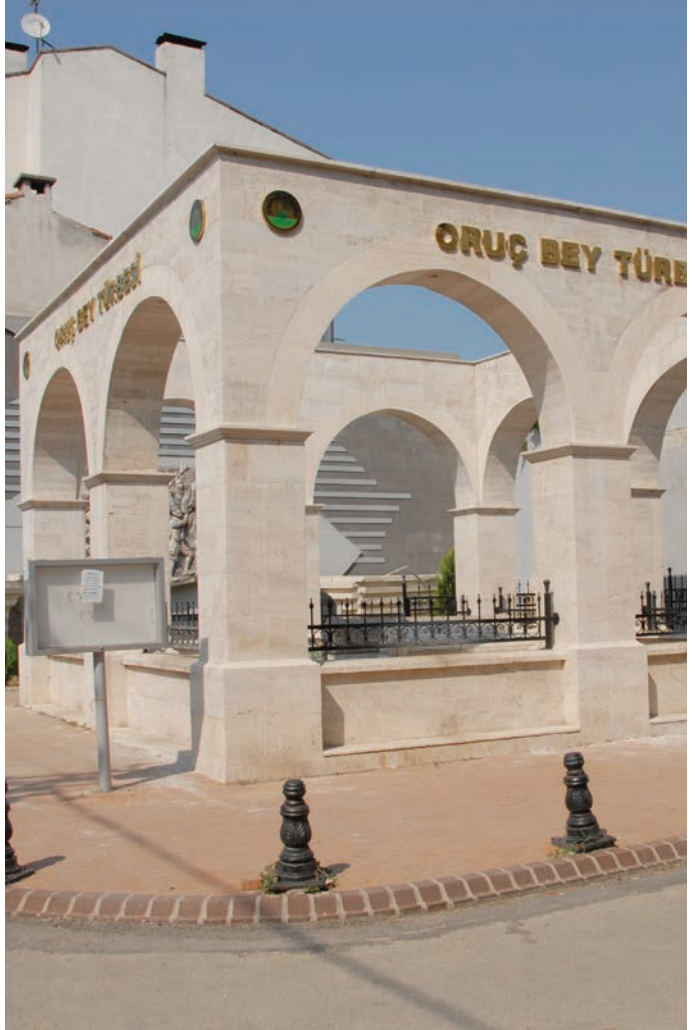

ORUÇ BEY TÜRBESİ

Hisar Sementi'nde Oruç Bey Caddesi üzerinde yer alan mezar, yakın döneme değin bir evin bahçesinde sıkışmış bir şekilde idi. Osman Gazi Belediyesi tarafından 2007 yılında çevresindeki yapılar kamulaştırılarak yıkılmış, ardından yapılan düzenleme ile bu günkü duruma getirilmiştir.

Oruç Bey; Kara Ali'nin torunu, Kara Timurtaş Paşa'nın oğludur. Ayrıca Umur (Omur) Bey, Yahşi Bey, Ali Bey ve Mahmut Çelebi'nin kardeşidir. Dönemin önemli devlet adamı ve komutanlarından olan Oruç Bey, Yıldırım Bayezid döneminde (14. yüzyıl sonu) ordu komutanlığı yapmış, Fetret Devri'nde önce Süleyman Çelebi'ye hizmet etmiş, daha sonra Çelebi Mehmet'in hizmetine geçerek 1422 yılında beylerbeyi ve ardından II. Murad döneminde (15. yüzyılın ilk yarısı) vezirlik görevine getirilmiştir. Osmanlı devletinin fetret devrinden çıkarak yükseliş dönemine geçişinde oldukça önemli görevleri yerine getirmiştir. Özellikle Balkanlarda Osmanlı'nın gelişip güçlenmesinde önemli roller üstlenmiştir. 1424 yılında Bursa'da vefat eden Oruç Bey, kardeşi Mahmut Çelebi tarafından yaptırılan ve Kapamalı Mektep olarak anılan mektebin avlusuna, diğer bir bilgiye göre ise kendi adına yaptırdığı mescidin avlusuna defnedilmiştir. Hemen karşısında bugün sadece kalıntıları kalmış olan eski Oruç Bey Hamamı bulunmaktadır.

Oruç Bey, babasının yattığı Timurtaş Paşa Külliyesi'nde Demirtaşpaşa Hamamı'nı, Hisar'da bir hamam ve mescit, Balıkesir'de medrese, hamam ve mescit, Kepsut'da cami yaptırmıştır.

CAMİ VE TÜRBESİ

Şehreküstü Meydanı'nın güneyinde, Fevzi Çakmak Caddesi üzerinde yer alan caminin ilk yapısı, II. Murad devrinde, Pars Bey Abdullah oğlu Bedrettin Mahmud tarafından zaviye olarak yaptırılmıştır. 'Yakub Bey' zaviyesi olarak da anılır. 1801 (Hicri 1206) tarihinde meydana yangında yanan tekke vakıf evladı Ahmed Baba tarafından günümüz postanesinin olduğu yere taşınarak burada faaliyetlerini devam ettirmiştir. Zaman içerisinde meydana gelen depremler ve değişik nedenlerden dolayı oldukça harap duruma düşen yapı 1980 yılında minaresi hariç olmak üzere tamamen yenilenecek bugünkü son halini almıştır.

Caminin yanında yer alan hazire alanında birçok âlim ve ilim adamının mezarının bulunduğu ifade edilir. 1904 yılında açılan cadde ile bir kısmı yolun altında kalmıştır. Aynı yerde Bedreddin Pars Bey ve oğlu Yakub Bey'in mezarları bulunur. Bedreddin Pars Bey'in mezarı türbe içerisindedir. Türbe, cami ile birlikte 1894 yılında Vali Münir Paşa zamanında Hacı Bahaeddin Efendi tarafından onartılmıştır.

Pars Bey (Bey Pars) olarak anılan kişi Abdullah oğlu Bedreddin Mahmud Bey'dir. II. Murad döneminde yaşamış, önemli görevler üstlenmiş devlet adamıdır. Aslının örneği Topkapı Müzesi'nde olan 149.1445 tarihli vakfiyesi bulunur. Kozca/ Umur Bey Köyü ve Mazder Köyü'nü hayır işlerine ve Şehreküstü'nde bulunan zaviyesine vakfeylemiştir. Gemlik Umurbey'de mektep ve cami yaptırmıştır.

PEHLİVAN DEDE MEZARI

Kayhan Semti'nde, Yeni Cumhuriyet Caddesi üzerinde bulunan Ahmed Dai Camii arkasındadır. Mezarın çevresi parmaklıkla çevrilmiştir. Son dönemlerde yapıldığı anlaşılan mermer bir kitabe Pehlivan Dede yazısı vardır. Yeşile boyanmış bir metrelik duvarda mum yakmaya uygun küçük bir hücre de yapılmıştır. Ancak bu zatın kim olduğuna dair kaynaklarda henüz bilgiye rastlanmamıştır.

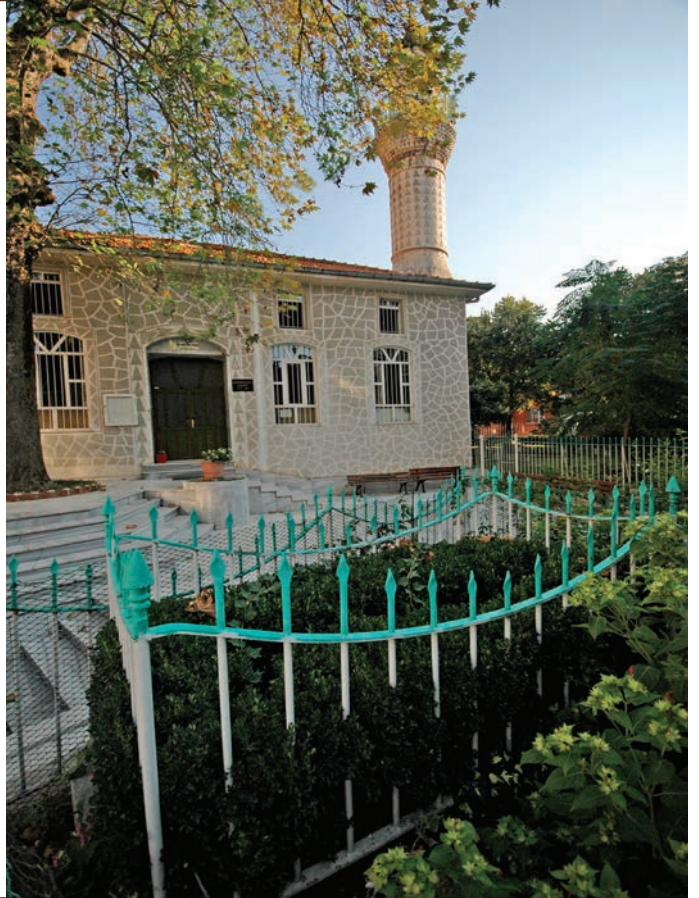
Harita koordinatları **6-E**

SELİMZADE CAMİİ ve MEZARI

Yıldırım Semti'nde, Selimzade Mahallesi'nde yer alan cami, 16. yy. sonlarında Selimzade Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. 8.10 x 13.60 m. iç ölçülerinde olup üzeri ahşap malzeme ile örtülüdür. Duvarları moloz taşı ve tuğla ile örülmüştür. Cami yakın tarihte tamirattan geçirilmiştir. Selimzade Mehmed Efendi'ye ait türbe yakın zamanda yıkılarak günümüzdeki düzenleme yapılmıştır. Hazirede altı adet mezar ve sadece başlıkları kalmış mezar taşları bulunmaktadır.

Harita koordinatları **6-D**

PİR EMİR SULTAN MEHMET CAMİİ ve TÜRBESİ

109 • 110 •••

Sekizgen bir plan üzerine oturtulan türbenin duvarları taş ve tuğladan örülmüş olup üzeri kubbe ile örülmüştür. İçeride sadece bir adet sanduka yer alır.

Asıl adı Şeyh Seyyid Mehmed olan PİR Emir Sultan Mekkelidir. 1494 yılında Buharadan Bursa'ya gelmiş, Emir Sultan ile akraba olduğunu beyan ederek o sırada dergâhın şeyhi olan Abdurrahman Efendi'ye dergâhın şeyhliğini kendisine verilmesini talep etmiştir. Cemaat arasında sıkıntılara yol açan bu durum karşısında Cezeri Kasım Paşa Medresesi'nde kurulan mecliste olay tatlıya bağlanmaya çalışılmış ise de halledilememiştir. Seyyid Mehmed Efendi, mahiyetine topladığı cemaati ile camide tarikat usullerini yerine getirmeye çalışmış, böylece kargaşa devam etmiştir. Yaşanan huzursuzlukların ardından Bursa'ya çağrılan Emir Sultan halifesi Şeyh Hacı Halife, cemaati Abdurrahman Efendi'ye yöneltmiştir. Seyyid Mehmed Efendi bu yaşananlardan sonra girdiği sıkıntılı durumdan hayırsever ve yakın dostu Hoca Alizade'nin Musa Baba Semti'nde (Hatun Köyü) kendisi için yaptırdığı zaviye ile rahata ermiştir. İlim sahibi olan Piremir Sultan, irşat görevini uzun yıllar burada sürdürmüş ve birçok talebe yetiştirmiştir. Vefatı sonrası bugün mevcut olan türbesinin bulunduğu yere defnedilmiştir.

Birçok türbemizde olduğu gibi bu türbeyle ilgili de halk arasında oldukça fazla batıl inanış vardır. Türbe yakınında 'Asa Suyu' olarak adı anılan ve bir keramet sonucu kaynamaya başladığı rivayet edilen bir su bulunur. Bu suyun şifalı olduğu kanısı halk arasında yaygındır. Türbeye dair anlatılan birçok menkıbe vardır. Her yerde olduğu gibi bu türbede de batıl inançlar ile mücadele edilmeye çalışılmaktadır.

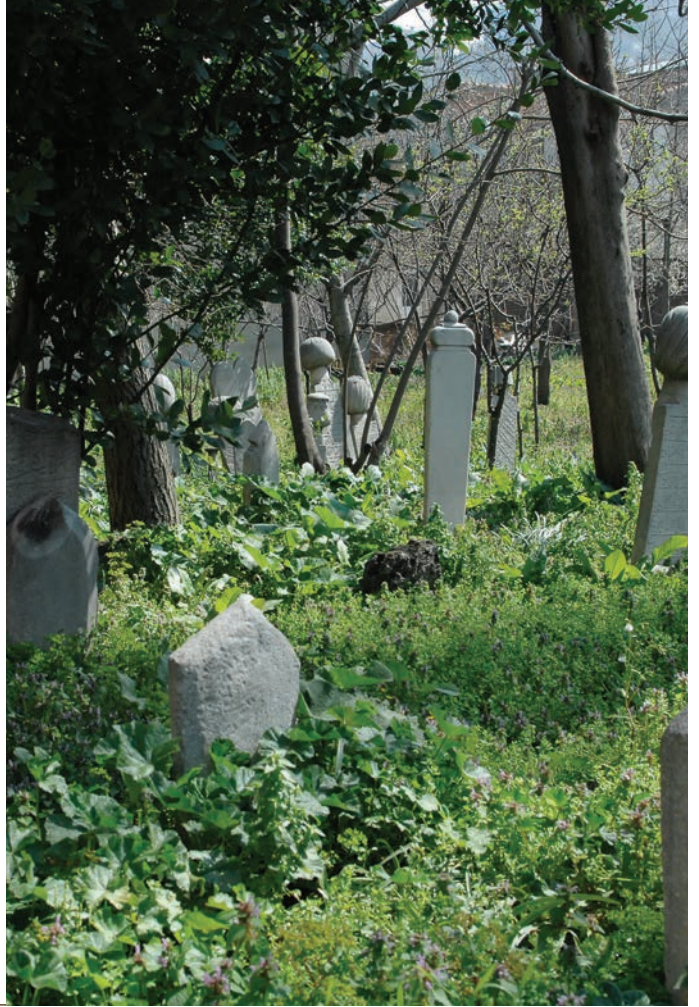
Harita koordinatları 7-F

SELAMİ EFENDİ DERGÂHI

Geniş bir bahçe içerisindeki dergâhtan bu gün sadece semahane, mescide ait minare ve hazire kalmıştır. Dergâhın kurucu şeyhi Zakirzade Abdullah Efendi'nin halifesi Selami Efendi'dir. Asıl adı "Selâmî Ali el-Fenâî Efendi" olan bu zat, ilmi tahsilini yaptıktan sonra önce müderris olmuş, ardından Celveti tarikatına iltisab eylemiştir. İlmi ve hitabeti güçlü olan Selami Efendi, önce Emir Sultan Dergâhi'na şeyh olmuş, adından yaptırdığı tekkesinde vazife çalışmış, 1666 yılında Eyyüb Efendi Dergâhi'na ardından 1667 yılında Emir Sultan Dergâhi'na şeyh olmuştur.

Uzun süre Bursa'da görev yaptıktan sonra yerini halifesi Mehmed Niksari Efendi'ye bırakarak Üsküdar'da Hüdai Asitanesi'nde görev almıştır. Kısıklı'da bir zaviye, Bülbüldere ve Acıbadem'de cami yaptıran zat, 1692 yılında vefat etmiştir.

Dergâhın haziresinde dergâh görevlileri ve eşlerine ait 19 adet yazılı taşı bulunan mezarlar vardır.

SEYYİD NÂSİR TÜRBESİ

111 • 112 ***

Mola Fenâri Mahallesi'nde, Seyyid Nasır Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Seyyid Nasır bir kaynağa göre (Baldırzade Mehmed Selisi Efendi) Abdal Murad ile diğer bir rivayete göre ise Emir Sultan Hazretleri ile Bursa'ya gelmiştir. Asıl adı Hüsrev olan Seyyid Nasır'ın İslamiyet'i yaymak amacı ile Buhara'dan Bursa'ya gelen alperenlerden olduğu görüşü hâkimdir. Bursa'ya geldikten sonra bugün türbesinin bulunduğu yere yerleşen Seyyid Nasır, vefatı sonrasında aynı yere defnedilmiştir. Vefatından sonra II. Murad döneminde Buhara'dan Bursa'ya gelen Hacı Şehabeddin (Veli) adındaki bir hayırsever tarafından mescit ve zaviye inşa ettirmiştir. Ancak bu hayırsever zat şiiilik ile suçlanarak Hicri 855 yılında şehit edilerek aynı bölgeye defnedilmiştir. Zaviye uzun yıllar İsmail Hakkı Dergâhı şeyhleri tarafından idare edilmiş ve ihtiyaçları karşılanmıştır.

Türbe içerisinde bir adet sanduka yer almakta olup ayrıca biri eski biri yeni olmak üzere iki adet sancak da yer almaktadır. Türbe yakın zamanda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarımdan geçirilmiştir. Osmanlı sultanları tarafından zaviyenin giderlerinin karşılanması amacıyla köyler vakfedilmiş, II. Abdühamid'in görevlendirdiği Hacı Ali Bey tarafından 1893 yılında onarımlar tüm ihtiyaçları giderilmiştir.

Harita koordinatları **4-E**

SEYYİD USÛL TEKKESİ

(KÜLTÜR MERKEZİ)

Söz konusu dergâh, Kuruçeşme Mahallesi'nde eski adıyla 'Yahudilik' denilen bölgede Gelin Sokak'ta bulunur. Tekke'nin kurucusu Seyyid Usul adındaki sufi olup Emir Sultan ve Seyyid Nasır ile birlikte Bursa'ya geldikleri rivayet edilmektedir. Yerleştiği söz konusu olan mevkide zaviye inşa ederek ibadet ve irşat ile uğraşan Seyyid Usul, halkı uzun yıllar ilmi ile bilgilendirmeye gayret etmiştir. Dergâhın kurucusu Seyyid Usul Efendi 1489 (Hicri 894) tarihinde vefat ederek dergâhın haziresine defnedilmiştir.

Bir zaman harap bir vaziyette kalan zaviyeye Peri Peyker Cafer Çelebi ek binalar yaptırarak medrese haline getirmiştir. 1855 yılındaki depremde oldukça çok hasar gören yapı, onarımıyla birlikte ek olarak 2 oda inşa edilmek suretiyle dergâh haline getirilmiş ve şeyhliğine Eşref-zade Abdulkadir Mecid Efendi'nin halifesi Ahmed Baba Efendi getirilmiştir.

Günümüzde tekke yapısından geriye sadece hazire alanı ve harem odaları gelmiştir. Kendi kaderine terk edilen yapı ve çevresi Osmangazi Belediyesi tarafından 2007 yılında restore edilerek çevre düzenlemesi yapılmış, hazire alanı özgün bir şekilde düzenlenmiştir. Günümüzde kültür merkezi fonksiyonuyla ziyaretçilere hizmet vermektedir.

SINAN DEDE MEZARI

113 • 114 •••

Sinan Dede Mahallesi'nde, Fatih Sultan Mehmed Caddesi'nin sağ tarafında yer alır. Sinan Dede, İncirli Caddesi civarındaki Ferhadiye Medresesi'nde görevli iken İznik'te bulunan Eşrefzâde'nin damadı Abdurrahim Efendi'den dersler almıştır. Bugün mezarının bulunduğu yerde kurduğu tekkede ibadet ile meşgul olmuş, talebeler yetiştirmiştir. Vefatı sonrası aynı yere defnedilmiştir. Mezarı uzun zaman çocuğu olmayan kadınların, şifa bulmak isteyen kişilerin uğrak yeri olmuş, batıl inançların mekânı haline gelmiştir.

Harita koordinatları 7-E

SOMUNCU BABA EVİ ve FIRINLARI

Molla Fenâri Mahallesi'nde yer alan ev ve fırınlar, tarihimizin en bilinen sufilerinden "Somuncu Baba" sanıyla tanınmış Şeyh Hamid-i Veli ye aittir. Duvarları moloz taş ve tuğla ile örülmüş olan yapının üst katı ev, alt katı da üzeri tonozla örtülü çilehane ve ona bitişik iki fırından müteşekkeldir. Evin günümüze gelen en eski Bursa evlerinden birisi olduğu yönünde araştırma sonuçları vardır. Özellikle inanç turizmi kapsamında yerli ziyaretçilerin en çok ziyaret ettiği mekânlar arasındadır.

ŞEYH HAMİD-İ VELİ (SOMUNCU BABA)

Somuncu Baba adıyla anılan tarihimizin en büyük sufilerinden biri olarak kabul edilen Şeyh Hamid-i Veli Ebu Hamid-i Veli, Hamidettin-i Aksarayı, Ekmekçi Koca adlarıyla halk arasında anılmıştır. Kayseri'de doğan zat, devrin padişah ve âlimlerinden çok büyük hürmet ve sevgi görmüştür. İlim tahsil etmek amacıyla önce Kayseri'den Şam'a oradan Tebriz'e ve sonra da Erdebil'e geçerek, Şeyh Safiyeddin İshak'ın torunu Hoca Alaaddin Erdebili'den ders görmeye başlamıştır. Çok kısa zaman zarfında kendisini Zahirî ve Bâtınî ilimlerde ileri derecede yetiştirerek hocasının yanından ayrılıp Bursa'ya gelmiştir. Bursa'da açmış olduğu iki küçük fırında pişiren Sahaflar Çarşısı girişinde sattığı bereketli ekmekler ile halk arasında sevgi kazanmış ve kendisine Somuncu Baba adı verilmiştir. Somunları satarken "somunlar müminler" diyerek selendiği ifade edilir. Halk adeta bu fırınlardan ekmek almak için kendi aralarında yarış eder duruma gelmiş ve bunda bir esrarın olduğu dillerde konuşulmaya başlamıştır. Ulucami'nin yapımı sırasında orda çalışanlara ekmeğin bu fırınlardan temin ettiği rivayet edilir.

Niğbolu zaferini müteakiben Yıldırım Bayezid tarafından zafere bir nişane olarak yaptırılan Ulucami'nin açılışı sırasında yaşanan ve menkıbelerde anlatılan olaya göre; saygın ulema tarafından iltifata mazhar olan bu zatı görüp elini öpmek için kapıların önünde bekleyen halk adeta bir yarışa girmiş ve Somuncu Baba Ulucami'nin her üç kapısından da aynı anda çıkmış ve bir keramet sonucu herkesin dileğinin yerine gelmesine vesile olmuştur.

Bu olaydan sonra sırrının ortaya çıkması onu fazlasıyla rahatsız eden Somuncu Baba, şöhretten ve fazla dilde dolaşmaktan kurtulmak için buradan ayrılmaya karar vermiştir. Yıldırım Bayezid'in çeşitli makam, mevki ve arazi tekliflerini geri çevirerek ertesi sabah erkenden yanına talebeleri Akşemseddin, Karaşemseddin, Akbedreddin, Kızılcabedreddin ve Hacı Bayram-ı Veli'yi alarak Aksaray'a gitmiştir. Aksaray'da bir müddet kaldıktan sonra Bedreddin'i ve oğlu Hakiki'yi (Yusuf) yanına alarak önce Şam'a oradan da hacca gitmişlerdir. Hac dönüşü sonrasında oğlu Halil Tayibi ile birlikte Darende'ye geçmişlerdir. Hicri 815 yılında 93 yaşında iken vefat eden bu zatın kabrinin Darende'de olduğu varsayılmakta ise de Aksaray'da olduğunu söyleyen İslam bilgincilerinin sayısı da az değildir. Darende'de adını taşıyan bir külliye mevcuttur.

Somuncu Baba'nın ekmeklerini sattığı yerin Sahafklar Çarşısı girişi olduğu ve yakın zamana kadar esnafın işe başlamadan önce burada dua ettiği rivayet edilmektedir.

SÜLEYMAN ÇELEBİ TÜRBESİ

Çekirge Caddesi üzerindedir. Türbe yapısı 1945-1950 yılları arasında yaptırılmıştır. Mermer sandukanın üstü, sekiz ayaklı, küfeki taşından inşa edilmiş bir açık türbe ile örtülmüştür. Tavanı motiflerle bezelidir.

Vezir Ahmed Paşa'nın oğlu olan Süleyman Çelebi'nin, anne tarafından dedesi Şeyh Mahmut'tur. Bu kişi, Osmanlı Devleti'nin kurulması aşamasında çok büyük yararlıklar gösteren dendir. Şiir yazmadaki kabiliyetini dedesinden aldığı söylenir. Bazı kaynaklara göre Şeyh Edebali'nin torunlarından olduğu söylenen Süleyman

Çelebi, Emir Sultan gibi Halveti tarikatına mensuptur. İlim ve irfanı, aynı zamanda da olgun kişiliği ile halk arasında sevilmiş, devrin hükümdarı Yıldırım Bayezid'in emri ile divan imamlığı görevi yapmıştır. Yıldırım

Bayezid'den sonra da on yıl bu görevini yerine getiren Süleyman Çelebi, 1409 yılında Ulucami'deki bir vaizin vermiş olduğu vaaz sırasında bir şahıs ile arasında meydana gelen

'Peygamberler arasında üstünlük olup olmadığı' konusundaki ilmi bir tartışmada hakem tayin edilmiş, o da peygamberler arasında bir üstünlüğün bulunduğu kararını vererek, diliyle halkı adeta büyüleyen şiirleri ile

Peygamber Efendimiz'in en üstünü olduğunu beyan etmiştir. Bu olayı müteakiben halk arasında daha da çok sevgi toplayan zat, Mevlid'i yazmaya başlamıştır. Ulucami'de baş imamlık yapan Süleyman Çelebi, bu görevinde iken, 1421 yılında vefat etmiştir.

Vefatı sonrası bugün türbesinin bulunduğu Yoğurtlu Baba mezarlığına defnedilmiştir.

ŞABANIYE (HACI ŞEVKİ EFENDİ) TEKKESİ

117 • 118 •••

GELENEKSEL SANATLAR MERKEZİ

Namazgâh Caddesi üzerinde yer alan tekke, Kabakçı Müftüünü Camii'nin karşısındadır. Hacı Şevki Efendi tarafından kurulmuştur. Tahsilini Bursa'da tamamlayan Hacı Şevki Efendi, Yeşil Camii'nde imamet görevinde bulunmuş, tasavvufa olan meyli sebebi ile bu yönde çabalarını sürdürerek Şabaniyye Tarikatı mensubu Kuşadalı Seyyid İbrahim Efendi'den dersler almış, bu yolda hizmetlerine devam etmiştir. İkamet ettiği evi 1852 (Hicri 1268) yılında yaptığı ilaveler ile dergâh haline getirerek burada irşat görevini yerine getirmiştir. 1858 (Hicri 1275) yılında vefatı sonrası Emirsultan Kabristanlığı'na, sanatkâr Nimetullah Efendi'nin kabrinin karşısına defnedilmiştir.

Tekke yakın zamanda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından geleneksel sanatlar merkezi olarak işlevlendirilen yapı, bu anlamda önemli bir misyonu da üstlenmiş durumdadır.

ŞEKER HOCA MEZARI

Nalbantoğlu Mahallesi'nde, Şeker Hoca Caddesi üzerinde yer alan cami, Yıldırım Bayezid devri eserlerindedir.

Caminin yaptırımı olarak bilinen Şeker Hoca hakkında çok fazla bilgi yoktur. Ancak oğlunun bir ara bu camide imam olduğu söylenir. Halk arasında Şeker Hoca olarak anılan Seyyid Ali'ye ait türbe, caminin güneyinde yer almaktadır.

Harita koordinatları **5-E**

ŞİMŞİRLİ DEDE MEZARI

Hisar bölgesinde, Orta Pazar Caddesi üzerinde yer alan mezar, saray haznedarbaşısı Anber Ağa'nın kardeşi, 1641 yılında vefat eden Muharrem Efendi'ye aittir. Hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır.

Harita koordinatları **4-D**

TAHTALI KÖYÜ ŞEHİTLİĞİ

119 • 120 ***

Nilüfer ilçesine bağlı Tahtalı Köyü'nde yer alan şehitlik içerisinde on civarında mezar bulunur. Mezar taşlarında şehit edildiği silahın resmedildiği şehitlik oldukça dikkat çekicidir.

Harita koordinatları 1-A

(KARA) TİMURTAŞ PAŞA KÜLLİYESİ

Demirtaşpaşa Sırtı'nda, İnönü Caddesi üzerinde, Gazlılar Caddesi girişinin karşısında yer alan külliye, daha önceki konumuyla İpek Yolu'nun üzerinde, Deveçiler Mezarlığı'nın bitişiğinde yer almaktaydı. Ancak yapılan köprüli kavşak, yol çalışmaları ve mezarlığın ortadan tamamiyle kaldırılması sonucu şehirden koparılmıştır. Külliye, başta Yıldırım dönemi olmak üzere uzun süre komutanlık ve devlet adamlığı yapan Timurtaş Paşa tarafından yaptırılmıştır. Külliye bünyesinde cami, hamam, medrese ve Timurtaş Paşa'nın mezarı yer almaktaydı. Medrese günümüze gelememiştir.

TİMURTAŞ PAŞA MEZARI

Demirtaş Paşa Camii'nin hemen yanında yer alır. Hazire alanı Osmangazi Belediyesi tarafından 2008 yılında düzenlenerek bugünkü görünümüne getirilmiştir. Avluda kitabeli bir çeşme mevcuttur.

Demirtaş (Timurtaş) Paşa, Osman Gazi'nin silah arkadaşı Aykut Alp'in oğlu Kara Ali Bey'in oğludur. Yahşi Bey, Omur (Ümur) Bey, Oruç Bey, Ali Bey ve Mahmud Bey adında tarihimize iz bırakan beş oğlu vardır.

Birçok harp meydanında gösterdiği kahramanlıklardan ötürü 1376 yılında I. Murad tarafından Lala Şahin Paşa'nın vefatıyla boşalan Rumeli Beyler Beyliği'ne getirilmiştir. Balkanlarda birçok fetihler gerçekleştirerek, buraların Türk ve İslam yurdu olmasında önemli katkılarda bulunmuştur. 1386 yılındaki Karamanoğlu Ali Bey'in isyanının bastırılmasında, birliğin sağlanmasında payı büyüktür. Bu yararlıklarından ötürü kendisine vezirlik verilmiştir. Kosova savaşında Sultan I. Murad'ın Anadolu'nun muhafazası için Anadolu'da bırakmıştır.

İstanbul'un fethi için Yıldırım teşvik etmiş, bu sebeple denizden ve karadan kuşatmak için kule ve burçlar yaptırmıştır.

Yıldırım'ın Rumeli'de olduğu bir anda Karamanoğlu Alaaddin Bey'in Bursa'ya

yaptığı baskında esir edilmiş ise de Osmanlı ordusunun yetişiyle serbest kalmıştır.

Timur ile yapılan Ankara Savaşı'nda Yahşi Bey şehit olmuş, kendisiyle birlikte Ali Bey, Oruç Bey ve Mahmud Bey de yaralanarak esir olmuşlardır. Rivayete göre Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra gittiği Kütahya'da kale içerisinde Timurtaş Paşa'ya ait olduğu söylenen oldukça zengin hazineleri bularak adamları arasında pay eder. Müteakiben Timurtaş Paşa'ya çağırarak kendisine "Bu kadar mal ve cevahir toplayacağına asker toplayıp bu paraları padişahın uğruna sarf edeydin olmaz mıydı? Sizin gibi vezirlerin bu gibi hareketleri devletin idaresinin bozulmasına ve saltanat saadetinin yok olmasına sebep olur" demesine karşın Timurtaş Paşa ise "Bizim padişahımızın, kullarının malına ihtiyacı yoktur. Yeni çıkan devletler -Timurleng'i kastederek- gibi gözü aç olsaydı, malımızı değil canımızı bile uğruna feda ederdik. Lakin büyüklemin, küçüklerin mallarına göz dikmeleri çok fenadır" diye karşılık vermiş, bu cevabı beklemeyen Timur onu cezalandırarak "Seni ve evlâdlarını salıvermek istiyorum. İhtiyar olmasaydın idam ederdim. Fakat yine mahbus ol" deyip tekrar hapse konulmasına karar vermiştir.

Timurtaş Paşa, Yıldırım döneminde ordunun büyüyüp gelişmesinde önemli roller üstlenmiş, Sipahi Ocağı'nın kurulmasını sağlamıştır. Voynuk denilen süvari askerlerin atlarına bakan bir tür askeri seyishlik kurumunu teşkil ettirmiştir. 1403 (Hicri 806) yılında vefatı sonrası oğlu Ali Bey tarafından yaptırılan caminin hazinesine defnedilmiştir. Timurtaş Paşa'nın Bursa'da yaptırdığı herhangi bir eseri olmadığı sanılmaktadır. Bunun yanında Kütahya'da Takyeciler (Takyacılar) Camii'ni yaptırmıştır.

TOPHANE ŞEHİTLİĞİ

İstiklâl Savaşı Anıtı,
Bursa'nın düşman işgalinden kurtuluşu sırasında Hacivat Köprüsü civarında şehit olan 11 asker anısına, Osman Gazi ve Orhan Gazi türbelerinin bulunduğu Tophane Parki'nde, 1925 yılında yaptırılmıştır.

ULUCAMI (CAMİİ KEBİR)

Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'nde, Atatürk Caddesi'nin üzerinde yer alan cami, Yıldırım Bayezid tarafından 1396-1400 tarihinde inşa ettirilmiştir. Mimarının Ali Neccar olduğu ifade edilir. Çok direkli ve çok kubbeli bir yapım tarzındadır. Bursa'daki en büyük selâtin camisidir. Ulucamilerin en gelişmiş örneği olarak kabul edilen cami, birbirine eşit dört ayakla dört sahına ayrılmış ve her sahında beş kubbeli mekân yer alarak toplamda yirmi kubbeyle örtülmüştür. Kubbeler birbirine her iki yönde sivri kemerlerle bağlanmış; böylece meydana gelen yirmi kare mekân, 10,60m. çapında kubbelerle örtülmüştür. Yalnız orta sahinin cümle kapısından sonraki ikinci kubbesi açık bırakılarak (aydınlık feneri), sonradan bir camekân ile kapatılmıştır. Bu kapatılan kısmın altında on altı köşeli bir şadırvan yer alır. Kuzey, doğu ve batı cephelerinden yapıya giriş vardır. Kuzey cephesinin köşelerinde iki minaresi bulunur.

Mihrabın süslemesi, Sultan Abdülmeçid zamanında Bursa'ya sürülen ressam Tevfik Paşa tarafından yapılmıştır. Mihrap sekiz sıra mukarnalı, köşeleri kum saatlidir. Genel görünüm olarak 14. yüzyıl etkisi gözükse de yazıları, süslemeleri, boya ve yıldızlarıyla 20. yüzyıl örneğidir. Mihrap nişinin solunda tamirin Mehmed Usta tarafından 1904 (H.1322) yılında yapıldığı yazılıdır.

Eşsiz güzellikteki minberi günümüzde restore edilmiştir. Cami, içerisinde yer alan birbirinden değerli hat tablolarıyla adeta bir hat müzesini andırır. Vali Münir Paşa tarafından yaptırılan üç çeşmeden ikisi (doğusunda ve kuzey kapısı karşısında) günümüze gelebilmiştir. 2010 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan çevre düzenleme çalışmaları çerçevesinde, zaman içerisinde yıkılan iki adet soğan kubbe şadırvan, aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiştir. Bursa'da yerli ve yabancı ziyaretçilerin en çok ilgi gösterdiği mekândır.

Caminin açılışına dair anlatılan gelen bir rivayet vardır. Şöyle ki; bir Cuma günü gerçekleştirilen cami açılışında devrin bütün tanınan ulema ve bilginleri bir araya gelmiş mahşeri bir kalabalık yaşanmıştır. Cuma hutbesi için Emir Sultan Hazretleri beklenirken sessiz bir bekleyişten sonra Emir Sultan ayağa kalkarak o ana kadar halk arasında sattığı somunlardan başka ilmi yönüyle tanınmayan Somuncu Baba'yı (Şeyh Hamid-i Veli) gösterip hutbeye davet eder. Somuncu Baba ise hutbesinde Fatiha suresinin yedi ayrı tefsirini cemaatin şaşkın bakışlarıyla pür dikkat kesildiği yoğun bir manevi ortamda gerçekleştirir. Orada bulunanların büyük takdirini kazanan zatın elini öpmek için sabırsızlanan cemaat, üç ayrı kapıda beklemesine rağmen Somuncu Baba'nın kerametıyla emellerine muvaffak olurlar.

UMUR (OMUR) BEY CAMİİ ve TÜRBESİ

Umur Bey Mahallesi'nde, aynı isim ile anılan caminin yanındadır. Hemen yakınında Tofaş Anadolu Arabaları Müzesi yer alır. Cami Umur Bey tarafından 1455 (Hicri 859) yılından önce yaptırılmıştır. Cami ile birlikte oldukça zengin bir kütüphane de yaptırılmıştır. Ayrıca cami içerisinde ceylan derisinden Hz. Ali tarafından yazılmış olduğu söylenen bir Kür'an-ı Kerim'in olduğu ancak 1860 yılında çalındığı ifade edilmektedir.

Türbe 4.60 x 4.60 m ebatlarında kare planlı olup duvarları tuğla ile örülmüştür. İçerisinde güzel taş işçiliği ile Umur Bey'in sandukası yer almaktadır. Türbenin üzeri kurşun kaplı kubbe ile örtülüdür.

UMUR (OMUR) BEY
Osman Gazi'nin silah arkadaşı Aygud (Aykut) Alp'in oğlu Kara Ali Bey'in oğlu olan Kara Demirtaş (Timurtaş) Paşa'nın oğludur. Osmanlı tarihinde oldukça önemli yararlılıklar gösteren Oruç Bey, Yahşi Bey Ali Bey ve Mahmud Bey'in kardeşidir.

Umur Bey, Yıldırım Bayezid'in önem verdiği komutanlarından olup birlikte İstanbul kuşatmasına katılmış, Ankara Savaşı'nda babasıyla birlikte yaralanıp esir düşmüştür. Fetret devrinde önce Musa Çelebi'nin yanında yer almış, ardından Çelebi Mehmed'e destek vererek oldukça önemli görevler üstlenmiştir. Bu dönemde Anadolu beylerbeyliğine getirilen Umur Bey, II. Murad döneminde ise vezirliğe atanmıştır. Umur Bey, vezirlik payesi taşıdığından ötürü Umur Paşa, hacca gittiğinden dolayı Hacı Umur Bey ve

birçok savaşa katıldığından dolayı ise Gazi Hacı Umur Paşa olarak anılmıştır.

Türbenin bulunduğu yerde cami, kütüphane ve hamam yaptırmıştır. Bunlara ilaveten akar teşkil etmesi için 1455 yılında Bursa çarşısında Tuz Hanı'nı yaptırmış, bununla birlikte muhtelif yerlerde bulunan köy ve arazileri, menkulleri, bağları, bahçeleri, değirmen ve evleri bu amaç ile vakfelemiştir. Hayırsever kimliği ile tanınan Umur Bey, Mudanya Mürseller Köyü'nde, Apolyont yakınlarında cami ve kervansaray (Issız Han olabilir), Bergama'da medrese ve hamam, Afyonkarahisar'da cami, medrese, hamam ve han, Edirne Muradiye'de cami, Biga'da cami ve hamam yaptırmıştır. Bunların yaşaması için gelir getiren mülklerini vakfelemiştir. Vakfiyesini dönemin önemli ulemalarından Molla Hüsrev (Feramuz oğlu Mehmed Efendi) tanzim eylemiştir. Halk arasında çok sevilen Umur Bey adına birçok yöre ve şehirde mahalle, semt ve köyler bulunur.

Umur Bey emlak ve arazilerin ilk olarak tahrir çalışmasını Amasya'da yaparak bunu kitap haline getirmiştir. Türkçeye çok önem veren Umur Bey, başta birçok tıp kitabı olmak üzere büyük servetler harcayarak pek çok eserin Türkçeye çevirisini yaptırmıştır. Türkçe konusunda ilmi araştırmalar ve girişimlerde bulunmuş, vakfiyesini de Türkçe olarak yazdırmıştır. Yaptırması olduğu caminin kitabesi de yine Türkçedir. Vakfiyesinde vakıfları yanlış amaç ve yerde kullananlar konusunda çok keskin bir dil ile açıkça bedduada bulunmuştur.

ÜÇ HANIM KIZLAR

(YILANLI) TÜRBESİ

Kocanaip Mahallesi'nde, Kaplıca Caddesi'nin üzerinde, Kocanaip Camii'nin kuzeyindeki bahçe içerisinde bulunmaktadır. Yaptırımı ve yapılış yılı hakkında kesin bir bilgi yoktur ancak yapının 14. yüzyılda inşa edildiği sanılmaktadır. Dört adet sanduka bulunan türbede, mezarların sahibi olan kişiler hakkında kesin bilgi yoktur. Türbe 4.95 x 4.95 m. iç ölçülerinde kare planlı olup, üzeri çatı ile örtülü durumdadır. Duvarları moloz taşı ve tuğla ile örülmüş olan yapının tabanı altıgen tuğlalar ile döşenmiştir.

ÜÇ KUZULAR CAMİİ

129 • 130 •••

ÜÇ KOZLAR DERGÂHI ve ÜÇ KUZULAR MEZARI

Uludağ'ın eteklerinde, Molla Fenârî Mahallesi Karanfil Sokak'ta yer almaktadır. Günümüzde yalnızca türbe, hazire alanı ve selamlık yapısı mevcut olan dergâhın kurucu şeyhleri Abdüllatif Kutsî Efendi ile birlikte Bursa'ya gelen Safiyeddin, Açıkbaş Mehmed ve Ali Efendi adlarındaki şüfilerdir. Bu gelen şüfilerden her birinin ayrı bir tekke kurduğu yönünde bilgilerde mevcuttur. Daha sonra Muhyiddin-i Bürsevî Efendi tarafından yapılan ilaveler ile büyütülmüştür. Safiyüddin Efendi'nin damağı olan Muhyiddin Efendi, yakalandığı amansız bir hastalık sebebi ile 35 yaşında iken 1680 (Hicri 1090) yılında vefat etmiştir. Mezarı türbe içerisinde, Zâtın Müsahede ve Teyhid-i Kelime-i İbret-name adlarını taşıyan risaleleri mevcuttur. Ancak bunların hiçbirisi basılmamıştır. Tekke ve türbe 1819 yılında Bursa valisi Nurullah Mehmed Paşa döneminde hazinedarbaşı Mustafa Paşa tarafından ciddi bir onarım ve tadilatın geçirilerek adeta yeniden inşa ettirilmiştir. 1849 yılında da ilave ve tadilatlar yapılmıştır.

Üçkozlar isminin üç tane büyük ceviz ağacı bulunduğundan ötürü olduğu ifade edilir. (Koz eski dilde Ceviz anlamına gelmektedir.) 'Üç kozlar' daha sonra halk diline 'Üç Kuzular' olarak yerleşmiştir.

Tekkeden daha sonra inşa ettirilen cami, zaman içerisinde harabe haline geldiğinden 1950 yılında minaresi hariç yenilenmiştir. Üzeri ahşap tavan ile örülmüştür. Sade bir yapıya sahiptir. Avlusunda halk arasında üç kuzulara ait olduğu söylenen ancak gerçekte kim oldukları bilinmeyen kişilerin mezarları vardır. Cami son olarak da 1992 yılında olmak üzere muhtelif zamanlarda onarımlar görmüştür.

Türbe Nuri Paşa adında bir şahıs tarafından yaptırılmıştır. Burada cami ve tekkeyi yaptıran ve yüz otuz yaşında vefat eden Şeyh Muhyiddin Efendi ile birlikte oğulları Şeyh Ömer Efendi, Şeyh Abdî Efendi, Şeyh Mustafa Efendi ve kızı Hürmüz Hatun'a ait mezarlar bulunmaktadır. Türbenin önünde bulunan hazire alanında ise tekke görev yapmış on şeyh ile aile bireylerine ait on iki adet mezar bulunur.

Harita koordinatları **4-F**

ÜFTADE CAMİİ ve TÜRBESİ

Hisar Bölgesi'nde (Kale içi) Kavaklı Caddesi üzerindeki Yer Kapi'ya yakınlarında, Üftade Sokak'ta yer alır. Cami, Mehmet Muhyiddin Efendi (Üftade) tarafından 1572 yılında yaptırılmıştır. Bir depremde yıkılan cami, 1770 yılında Kadı Altıparmak İbrahim'in izni ile torunu Kutup İbrahim Efendi tarafından temelinden yenilenmiştir. Kayıtlarda 1843 yılında Vali Rıza Paşa'nın camiye ve külliye içindeki köşkü onarttığı anlaşılmaktadır. 1855 depreminden sonra, 1859'da yeniden esaslı bir onarım görmüştür. Daha sonra 1869'da ziyaret nedeni ile gelen Serasker Hasan Rıza Paşa tarafından bir kez daha elden geçirilerek onarılmıştır.

Türbe ise yine 1869'da Serasker Hasan Rıza Paşa tarafından yenilenmiştir. Kare planlıdır, dış kapısı üzerinde on altı satırlık bir kitabesi vardır. Bunda, türbenin Hasan Rıza Paşa tarafından onarıldığı belgelenmektedir. Türbede Üftade ile çocuklarından Mustafa, Mehmet, Hayrettin ve Ahmet'in mezarlarının yanında müritleri ve tekke şeyhlerine ait toplam 19 adet sanduka bulunmaktadır. Abdülmecit 1845'te Bursa'yı ziyaret ettiğinde, türbeye bir Kâbe örtüsü hediye etmiştir.

MEHMED MUHYİDDİN ÜFTADE

Türk ve İslam tasavvuf hayatında önemli bir konuma sahip sufilere olan Mehmed Muhyiddin Efendi (Üftade), 1489 yılında Araplar Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Babası Manyalı, annesi ise Hamamlıkızık Köyü'ndendir.

Küçük yaşlardan itibaren birçok sıkıntı ve olumsuzluklar içerisinde, kendisine uzatılan elleri boş çevirmeyerek sınıksız sarılıp her anlamda ilmini geliştiren Hz. Üftade, genç yaşlarda Emir Sultan Camii'nde imam hatiplik görevi yapmış, büyüleyici sesi ile Ulucami ve bugün yoklar kervanına katılan Doğan Bey Camii'nde okuduğu ezanlar ile halkın takdirini kazanmıştır. Aynı zamanda babasının yönlendirmesiyle başladığı 'Kazzazlık' mesleğini icra etmiştir.

Üftade olarak anılmasının sebebi menkıbelerde şöyle anlatılır: 1550 yılında Ulucami ve Doğan Bey Mescidi'nde müezzinlik ve imamlık görevi üstlenen Mehmed Muhyiddin Efendi'ye cemaat ve mütevelliler tarafından, yaptığı hizmete karşılık para ödenmesi kararlaştırılmış. Aynı günün gecesinde gördüğü rüyada kendisine 'mertebenden üftade oldun' uyarısı yapılmış bunun üzerine aldığı vazifeleri terk etmiş, bundan böyle 'Üftade' olarak anılmaya başlanmıştır.

Dağ eteğinde kurduğu tekkede sayısız talebe yetiştiren Üftade Hazretleri'nin en çok bilinen talebeleri Aziz Mahmud Hüdayi ve Veli Dede adındaki sufilerdir.

Vefat tarihine kadar Emir Sultan Camii'nde imam hatiplik görevini aksatmadan sürdüren Üftade Hazretleri, 91 yaşında iken 26 Temmuz 1580 yılında vefat etmiş ve bugünkü türbesine defnedilmiştir.

Halvetiye tarikatına mensup olan Üftade Hazretleri, ilmi yanında şair bir kişiliğe sahiptir. Divanı ve bir adet hutbe mecmuası mevcuttur.

ÜFTADE TEKKE ve CAMİİ

Uludağ eteklerinde,
Molla Fenâri
Mahallesi'nde, Derman
Caddesi'nde yer
alan yapı, 16.yy'da
Mehmed Muhyiddin
Efendi tarafından
yaptırılmıştır. 6.0 x 6.75
m. iç ölçülerine sahip
olan caminin üzeri
çatı ile örtülmüştür.
İlk yapısının kubbeli
olduğu yönünde
görüşler vardır. İç
tavan süslemeleri
dikkat çekicidir.
Üftade Külliyesi'nde;
mescit, semahane,
harem, çilehane ve
çeşme vardır. Mescit
ile aynı çatı altında
bulunan semahane,
son cemaat yeri olarak
kullanılmaktadır.
Semahanenin
kuzeyinde
bulunması gereken
selamlık, günümüze
gelememiştir. Çilehane,
iki katlı, kare planlı ve
ahşap tavanlı basit bir
yapıdır. Çilehane içinde
Üftade'nin çok sayıda
özel eşyası ile sema
için kullanılan defler
bulunmaktadır.

Cami, 1975 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarıma tabi tutulmuş, kuzeye bakan duvarların bir kısmı tuğlayla yenilenmiştir. Mescit pencereleri eski yapısından kalan en orijinal kısımdır. Avluda halk tarafından şifalı olduğuna inanılan 'Hü Çeşmesi' adıyla anılan bir çeşme bulunur.

Günümüzde cami, tekke yapısı ve çilehane bölümü çevresiyle birlikte Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından restorasyona alınmıştır. Restorasyon sonrası Üftade Hazretleri'ne ait özel eşyaların ve tekke eşyalarının sergilendiği müze bölümü de oluşturulması hedeflenmiştir.

VANİ MEHMED EFENDİ CAMİİ ve KABRİ

Mezarı Bursa'nın Kestel ilçesinin merkezinde, aynı isim ile anılan caminin içerisinde. Van'ın Hoşap (Güzelsu) ilçesinde dünyaya gelmiş olan Mehmed Efendi'nin babası Bestami Efendi'dir. İlk tahsilini Van'da yapmış, daha sonra Tebriz, Gence ve Karabağ gibi dönemin ilim merkezlerine giderek buralarda bulunan âlimlerden özellikle de Molla Nureddin Efendi'den tefsir, fıkıh ve hadis dersleri alarak kendisini yetiştirmeye çalışmıştır. Bu arada birçok tarikatla irtibat kurmasına karşın devamlılık sağlayamamıştır.

Bir süre sonra Erzurum'a yerleşen Mehmed Efendi burada Erzurumlu Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa ile oldukça sıcak dostluk kurmuştur. Fazıl Ahmed Paşa sadrazamlık görevine getirilince onun IV. Avcı Sultan Mehmed'e önerisiyle birlikte İstanbul'a gelerek hünkâr şeyhi, sultan imamı ve şehzade hocası görevlerinde bulunmuştur. IV. Avcı Sultan Mehmed ile birlikte 1882 yılında Peç seferine katılmışlardır. Ortaya atılan fitne ve dedikodulardan ötürü Kestel'de iskân etmek üzere Bursa'ya sürgüne gönderilmiştir.

Bir ara Medine kadılığı da yapan Mehmed Efendi, Kestel'e tamamen yerleşerek burada cami, zaviye ve hamam yaptırmıştır.

Sultan İbrahim onun adına Kestel, Susıǧırlık, Adaköy, Kazıklı, Başköy, Yenişehir ve Koyunhisar'ı tahsis etmiştir.

Necip Paşa ve Kara Mustafa Paşalar ile birlikte ordu şeyhi olarak katıldığı Viyana seferinde ordu Haçlılara yenilince tekrar Bursa'ya dönmüştür. 10 Ekim 1685 yılında vefat eden Mehmed Efendi söz konusu yere defnedilmiştir. Aynı yerde 1713 yılında vefat eden oğlu Müderris Mahmud Efendi'nin de mezarı vardır. Cami ve türbe günümüzde Vakıflar Müdürlüğüne restorasyona tabi tutulmaktadır.

Devrinin önemli âlimleri arasında yer alan sufi, medrese-tasavvuf, Vahdet-i Vücut ve sesli zikir tartışmalarının yaşandığı bir dönemde hep bu konuların odak noktasında yer almıştır. Özellikle Niyazi-i Mısri ile girdikleri ilmi tartışmalar sonucunda birçok âlim ve mutasavvif gibi Niyazi-i Mısri de sürgüne gönderilmiştir.

Kaynaklarca tasavvufi hayatı yıpratıcı birçok olayın hep odak noktasında gösterildiğinden ve o dönem her isteği saray yönetimine yerine getirildiğinden ötürü Niyazi-i Mısri tarafından saray erkânına büyü yapmakla dahi suçlanmıştır.

Tahtakale Semti'nde, İnebey Caddesi üzerindedir. Avlu kapısı üzerinde bulunan kitabesine ve dönem kayıtlarına göre Fatih Sultan Mehmed döneminde Habip oğlu Hacı Şüca tarafından yaptırılmıştır. 1801-1802 (Hicri 1216) tarihinde Hoca Mehmet Emin Efendi bir konak ve kütüphane eklemek suretiyle Nakşibendi dergâhı yapmış, mescide ise bir minber ekleterek camiye dönüştürmüştür. Mehmed Emin Efendi'ye ait türbe cami yanındadır. Uzun süre harap durumda kalmış, 1969 yılında onararak ibadete açılmıştır. Üç bölümlü son cemaat yerinin yan bölümleri yuvarlak, orta bölümü beşik tonozludur. Kare planlı aslı ibadet mekânının üstü dıştan sekizgen kasanak, içten Türk üçgeni kuşağı üzerine oturmuş bir kubbe ile örtülmüştür.

Cami karşısında dergâha ait günümüze kadar gelen oldukça güzel konak ve harem kısımları, ilgisizlik ve bakımsızlıktan yok olmak üzeredir. Ancak Mehmed Efendi'nin torunlarından olan Gökçen ailesine ait yapıların yaşatılması ve sosyal bir işlev kazandırılması amacıyla aile tarafından Osmangazi Belediyesinin desteklediği bir çalışma mevcuttur.

MEHMED EMİN EFENDİ

Mehmed Emin Efendi, Hicri 1140 yılında Kerkük'te dünyaya gelmiştir. Soy olarak Peygamber Efendimiz'e dayandığı belirtilir. Yaşadığı bölgede sık sık İranlıların saldırılarına maruz kalmalarından ötürü ailece göç etmek zorunda kalmışlardır. Babasının vefatı ile Urfa'ya giderek burada ilim tahsiline başlamış, Abdullah Paşa'dan hat ve fen ilmini öğrenmiş, Hamavizade Şeyh Nebi-Abdu'n-Nebi'den dersler almış, o sıralarda Urfa'ya gelen ve hem zahiri hem de batini ilimlere sahip adı belirlenemeyen bir zatın sohbetlerinde bulunarak icazet almıştır. Kendisini her konuda yetiştirmeye çalışan Mehmed Emin Efendi, Abdullah Paşa'nın Halep'e tayini ile onunla birlikte oraya gitmiş, Halep'te bulunan ulema, mutasavvıf şahsiyetler, özellikle Nihali Efendi ile birlikte olarak istişarelerde bulunup onların bilgilerinden yararlanmaya çalışmıştır

Bir yıl sonra Diyarbakır'a, oradan da İstanbul'a geçmiştir. İstanbul'da Halep'te tanıştığı dostane ilişkiler kurduğu şahısların misafiri olarak evlerinde kalan zat, çok kısa zaman zarfında kendisini çevresine sevdirmiştir. Bir süre sonra Ragıp Paşa tarafından divan kâtipliğine tayin edilmiştir.

Bir gün Ayasofya Camii'nde Yasin-i Şerif'in tefsiri ile iştigal ettikleri bir sırada camide bir heyette tanıştığı ve daha önce rüyasında gördüğü kişi tarafından iftara davet edilir. Bu kişinin Şeyh Mehmed Ağah Efendi olduğu rivayet olunur. Bu gündən sonra aralarında manevi bir bağ oluşur. Şeyh Mehmed Ağah Efendi 1176 yılında vefat etmiştir. Onun vefatı sonrası kendisini tamamıyla maneviyata adayarak bu yönde çalışmalar yapmaya gayret eden Mehmed Emin Efendi, Hicri 1193 yılında İstanbul'dan Bursa'ya gelerek Şehadet Camii yakınlarındaki Sarı Zade Konağı'na yerleşmiştir.

Daha sonra bir davet icabı tekrar İstanbul'a dönmüş, bir süre bu şekilde gidip gelmeler yaşanmıştır. Daha sonra Veled-i Hâbib Mahallesi'nde mevcut mescide bir minber koydurarak bir de kütüphane ekletmiştir. Bir süre sonra yanında bulunan Abdullah Ağa konağını satın alarak misafirhane ve dervişlerin kalabileceği Nakşibendîyye külliyesi haline getirmiştir.

Hicri 1219 yılında tekrar İstanbul'a davet edilen zat, Fındıklı'da Ayaz Paşa konağında kalarak saray erkânı ile yakın ilişkiler kurmuştur. 1222 yılındaki bir olay üzerine tekrar Bursa'ya dönmüştür. Bu tarihten itibaren kendisini tamamen irşat, Kur'an-ı Kerim tefsiri ve hadis ilimlerini öğretmeye yönlendirerek, Manevi-i Manevi gibi eserlerin tetkikini yapmıştır.

1828 yılına kadar geçen zaman içerisinde hiçbir zaman Cemaati terk etmemeye gayret göstererek abdestsiz olmamayı kendisine düstur edinmiştir. Muhtaçlara ve ihtiyaç sahibi kimsesizlere elinden geldiğince yardımını esirgememiştir. İbadet halinde iken vefat eden zat, Ulucami'de kılınan namaz sonrası bu gün meftun bulunduğu yere defnedilmiştir.

VEYSEL KARANİ TÜRBESİ

Eski Gemlik yolu üzerinde yer alan türbe yapısı, Veysel Karani'ye duyulan sevgiden ötürü Anadolu'nun birçok yerinde olduğu üzere makam mezarı olarak yapılmıştır. Özellikle sünnet çocuklarının bir gelenek olarak getirildiği türbe, caminin yanındadır.

657 yılında Siffin Savaşı sırasında şehit olan Veysel Karani'nin asıl türbesi Siirt'in Baykan ilçesine bağlı Ziyaret Beldesi'ndedir.

VEYSEL KARANİ İslam büyüklerinden birisi olan Veysel Karani'nin doğum tarihi bilinmemekle beraber, Yemen'in Karn köyünde doğmuş, fakir bir ailenin bireyi olarak deve çobanlığıyla hayatını idame ettirmiştir. Müslüman olduktan sonra hazreti peygambere gitme, onu görme arzusuyla dolmuştur ama yaşlı ve hasta annesini, ona bakacak başka kimse olmaması sebebiyle yalnız bırakamamıştır.

Bu örnek davranışı menkıbelerde hep dillendirilmiştir. Hazreti Muhammed ise haberdar olduğu bu sevgiye karşılık kendisine 'Hırka-i Şerif'ini göndermiştir.

Günümüze kadar ulaşan Hırka-i Şerif, belli zamanlarda İstanbul'daki camiinde ziyarete açılmaktadır.

YAHŞI BEY TÜRBESİ

139 • 140 ***

Yahşi Bey Mahallesi'nde, Dere Sokak'ta, Gülçiçek Sultan Türbesi'nin doğusunda bir bahçe içerisinde yer alan bu türbe, Murad Hüdavendigâr ile Gülçiçek Hatun'un oğlu Yahşi Bey'e aittir. Ancak bu konuda bazı kaynaklara göre aykırı görüşler vardır. Şöyle ki; Yahşi Bey'in; Gülçiçek Hatun'un I. Murad ile evlenmeden evvel diğer eşinden doğan evladı olduğu ve I. Murad'ın kendi mahiyetine aldığı ifade edilir. Türbe, Gülçiçek Hatun tarafından yaptırılan caminin bahçesinde iken mescidin zamanla yıkılmasıyla bir evin bahçesinde kalmıştır. İlk bakışta fark edilemeyen ve merdiven ile inilen türbe tamamen toprak altında olup, horasan kubbeli bir tavan ile örtülmüştür. Yunan işgali sırasında ve daha önce Rum Mahallesi olması sebebi ile mezar taşlarının yok edildiği belirtilmektedir. Yahşi bey 1399 (Hicri 809) yılında Gülçiçek Hatun'un vakıf mütevelliliğini yapmış, Balıkesir valiliği görevinde bulunmuştur.

YEŞİL (ÇELEBİ MEHMED) KÜLLİYESİ

Külliye, Osmanlı'nın beşinci padişahı Sultan Çelebi Mehmed tarafından kent merkezinin doğusuna, Yıldırım Külliyesi ile şehir merkezi arasında hâkim bir noktada inşa ettirilmiştir. Yıldırım Bayezid'in ölümünden sonra yaklaşık 11 yıl süren fetret devrinin sona ermesiyle yapımına başlanan, Osmanlı Devleti'nin yeniden şahlanışını simgeler nitelikteki külliye, Osmanlı mimari eserleri arasında en zengin süslemelere sahip yapılardan oluşmaktadır.

Devletin birliğini yeniden tesis eden Sultan Çelebi Mehmed tarafından 1413 yılında inşa edilmeye başlanan Külliye, 1419 (Hicri 822) yılında tamamlanmıştır. Teziyat, nakış ve boyaların tamamlanması ise II. Murad devrine, 1424 senesine kadar sürmüştür. Tam teşekküllü bir yaşam alanı olarak planlanan külliye bünyesinde cami, türbe, medrese, imaret, han, hamam ve çarşı yer almakta idi. Han günümüze gelmemiştir. Medrese ise Türk İslam Eserleri Müzesi olarak hizmet vermektedir.

Külliye zaman içerisinde İmaret-i Sultan, Sultaniye İmaret, Mehmed Han İmaret olarak da anılmıştır. Yeşil ismi konusunda farklı görüş ve rivayetler bulunur. Caminin kubbeleri ve minare tacının bir dönem yeşil çiniler ile kaplı olduğu görüşü bunlardan birisidir. Diğer bir inanış da külliye'nin bulunduğu mevkiinin doğasının yeşilliğinden ötürü bu ismi aldığıdır. İlk kez çok renkli sır altı tekniği Yeşil Külliyesi'nde kullanılmıştır. Turkuaz renkli orijinal çinilerin tonu, günümüzde üretilmemektedir.

Külliye'nin yapımında, mimar ve aynı zamanda vezir Hacı İvaz Paşa (türbesi İvaz Paşa Semti'ndedir), mimar Abdullah oğlu Timurtaş, nakkaşlar İlyas Ali ve oğlu Ali Paşa (Lâmîî Çelebi'nin dedesi), çini ustası Mecnun Dede (mezarı Tahtakale'dedir), ahşap oyma zanaatkarı Hacı Ahmed oğlu Tebrizli Hacı Ali ve kiremitçi Pir Mehmed Çelebi görev almışlardır.

SULTAN ÇELEBİ MEHMED

Bir anlamda Osmanlı'nın ikinci kurucusu olarak nitelendirebileceğimiz Çelebi Mehmed, 1379 yılında doğmuştur. Eğitimi Bursa Bey Sarayı'nda tamamlamış, ardından babası Yıldırım Bayezid tarafından Amasya sancağına vali olarak tayin edilmiştir. Valiliği sırasında da devlet işlerini öğrenmiştir. Çelebi Sultan Mehmed saltanatı boyunca 24 muharebeye bilfiil katılmıştır. Anadolu'da birliğin kurulması için başta kardeşleri Süleyman Çelebi ve Musa Çelebi olmak üzere çevresindekiler ile önemli bir mücadele vererek birliği tam olarak sağlamıştır. 1414'de Karaman'a sefer düzenlemiş, ardından Candaroğulları Beyliği'ni Osmanlı topraklarına katmıştır. 1415'de Venediklilerle ilk deniz savaşı yapılmıştır. 1416 ve 1417 yıllarında Avrupa'ya akınlar düzenlenmiş, 1419'da Tuna Nehri tekrar geçilmiş, 1420'de Eflak Voyvodası muharebede öldürülmüştür.

Sultan Çelebi Mehmed
 Babası : Yıldırım Bayezid
 Annesi : Devlet Hatun
 Doğumu : 1379
 Ölümü : 26 Mayıs 1421
 Saltanatı : 1413 – 1421 (8 sene)

Çelebi Sultan Mehmed 26 Mayıs 1421 yılında 42 yaşında Edirne'de vefat etmiştir. Naaşı, Bursa'ya getirilerek Yeşil Türbe'ye defnedilmiştir.

YEŞİL CAMİİ

Çelebi Şultan Mehmed tarafından 1419 – 1420 (Hicri 822) tarihinde inşa ettirilmiştir. Mimarı, sarayda sanat örgütünün de başında olan Vezir Hacı İvaz Paşa'dır. Cami yapımında aralarında Tebrizlilerin de bulunduğu beş sanatçı çalışmıştır ve beşinin de kitabesi bulunmaktadır. Nakışları, Lâmi Çelebi'nin dedesi Nakkaş Ali bin İlyas Ali tarafından 1424'de (hicri 827) tamamlanmıştır. Bezeme ve tezeynatları II. Murad döneminde tamamlanmış olan camide taş, ahşap, alçı ve kalem işi ile her türlü süs kullanılmıştır.

Osmanlı Devleti'nin bu zor dönemlerinde mükemmel bir uyum içerisinde ortaya konulan bu yapıya o günlerin psikolojik durumunu göz önünde bulundurarak hayran olmamak elde değildir. Camiye aynı bir güzellik ve özellik katan çini işlemleri Mecnun Mehmed adında bir sanatkar tarafından yapılmıştır. Ahmet Vefik Paşa tarafından yaptırılan onarımlar sonucunda çinilerden bir bölümü yenilenmiştir.

Cami sadece taş kullanılarak yapılmış ve mermer plakalarla kaplanmıştır. Orhan ve Muradiye camilerinde örneği görülen taş-tuğlının birlikte kullanıldığı Selçuklu mimari özelliği yansıtmaz. "ters T" planlı (tabhâneli-zaviyeli) camilerdendir. İki katlıdır. Duvarları kesme taş ile örülerek dışı dönemi itibarıyla değer verilen pembe mermerlerin de yer aldığı mermer tabakalarla kaplanmıştır. Cami, ardı sıra iki kubbeli mekân, yanlarında kubbeli birer oda ve köşelerde yer alan ve genel amaçlı kullanım için yapılmış birer odadan meydana gelir. Odaların kible duvarlarında alçı işçiliği ile yapılmış raflar ve ocağ yer almaktadır. Asıl ibadet alanı iki kademelidir. Aynı seviyeye getirilmek amacıyla bir dönem mermer işçiliğinin önemli bir örneği olan fiskiyeli şadırvanın bulunduğu alanın doldurulduğu daha sonra Ahmet Vefik Paşa döneminde yeniden açığa çıkartıldığı ifade

edilmektedir. Ancak şadırvanı çevreleyen gümüş ve altın kakmalı parmaklıklar ile yeşil mermer şadırvanın üzerindeki değerli taşlar bulunamamıştır. Yakın zamanda çalınan mermer fiskiyenin yerine imitasyonu konulmuştur.

Caminin yüksek mihrabı kayda değer nadide eserlerdendir. Elektrikğin gelmesinden sonra tesisat döşemeleri yapılırken çevre çinileri zarar görmüştür. Üzeri İslami ahlak ve kuralları içeren ayet ve hadislerle zenginleştirilmiş kapısı, göz alıcı bir zenginlik içeren mermer işçiliği ile pencereleri görülmeye değer yanlarındandır. Pencere parmaklıklarından güneydeki iki tanesi bronz olup altın kaplamalıdır. Minareleri kapsamlı onarımlar geçirmiştir. Evliya Çelebi seyahatnamesinde camiyi anlatırken minarelerinin çinilerle kaplı olduğundan bahseder.

Osmanlı'da ilk hünkâr mahfilî Yeşil Camii'ne yapılmıştır. İkinci katın içe bakan orta kısmındadır. Çini ve altın süslemelidir. Alt bölümünde küfi olarak "Ali" yazılıdır.

Taç kapısı, Anadolu Selçuklu tarzındadır. Tek farkı dışa taşkın olmamasıdır. Revak koyma düşüncesi ile kapının dışa taşkın yapılmamış olduğu kanısı mevcuttur. Son cemaat mahallinin tamamlanmadığı yönündeki görüş ağırlıktadır. Bu konuda taç kapının kapanmaması için revak yapılmadığı, bütçesinin bittiği için tamamlanmadığı veya Çelebi Mehmed'in vefatı üzerine yarım bırakıldığı gibi farklı görüşler de mevcuttur. Yarım kalan yazı süslemeleri dikkat çekicidir.

1532, 1573, 1630, 1658, 1671, 1733, 1780, 1818, 1840, 1880, 1875 ve 1907 yıllarında farklı şekillerde onarımlar gören cami, günümüzde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyona tabi tutulmaktadır.

YEŞİL TÜRBE

Çelebi Sultan Mehmed tarafından 1421 yılında, Yeşil Camii'nin güneyine inşa ettirilmiştir. Sultanın ölümünden 40 gün önce inşası bitmiştir. Diğer bütün külliyelerde cami en yüksek konumda olduğu halde burada türbe yüksek konumdadır. Külliye'nin en tanınmış yapısıdır. Bursa'nın ve hatta ülkemizin turistik tanıtım sembollerinden birisidir. Dışı tamamen çini kaplı olması açısından bir örneği daha yoktur ve bir anlamda fetret devrinin ardından Osmanlı'nın şahlanışının anıtsal bir simgesidir. Çelebi Mehmed'in ölümünden 40 gün önce tamamlanan türbenin mimarı İvaz Paşa Sementi'ndeki mütevazı türbesinde mefun bulunan Hacı İvaz Paşa'dır. Ahşap oymasını Tebrizli Ahmed oğlu Ali'nin yapmış olduğu türbede, kalem işçiliği ve çinilerin yerleştirilmesinde baş ustalık yapma görevi de Lâmi Çelebi'nin dedesi Nakkaş Ali bin İlyas Ali'nin olmuştur. Çini işlemelerinin tamamını Mecnun Dede adındaki zanaatkar tarafından yapılmıştır.

Türbenin bodrumu da mevcuttur ve naaşlar, girişi doğu tarafında olan ve şu anda kapalı durumda bulunan bodrum kattadır.

Çini sandukayı sultan kendisi yaptırdığından ve vefatından sonra sanduka kırılarak içine defnedilemeyeceğinden dolayı türbenin iki katlı yapılmış olduğu görüşü de mevcuttur. Türbede 9 mezar bulunur. Edirne'de vefat ettikten sonra Bursa'ya getirilerek türbesine defnedilen Çelebi Sultan Mehmed'e ait sandukanın yanı sıra oğulları Mustafa (öl.1423), Mahmud (öl.1428), ve Yusuf (öl.1428) ile kızları Selçuk Hatun (öl.1485), Hafsa Sultan,

Ayşe Hatun ve Sitti Hatun ile sütanesi Daye Hatun'a ait çinili sandukalar yer almaktadır.

Türbede görülebilen hemen her bir yere sanat eseri yerleştirilerek adeta ruha hitap edilmiştir. İç tarafı eşsiz güzellikte turkuaz çiniler ile kaplanan türbenin ceviz ağacından oyma ahşap kapısı gerçek bir sanat eseridir. Kapı yanları, kemeri ve söveleri mermerden yapılmıştır. 1855 yılında hasar gören giriş daha sonra horasan ile sıvanarak tamir edilmiştir. Tacı tezhip süslemeli olan çinili mihrabı, kendisini bu güne kadar getirebilen sayılı şaheserlerdendir. Mihrabın içindeki mum süslemelerinin birinin altında Allah, diğerinin altında Muhammed yazılıdır. Dış yüzeyi kubbeyle kadar yine turkuaz çiniler ile kaplı olan türbenin bir zamanlar kubbesinin de aynı şekilde kaplanmış olduğu çeşitli rivayetlerde ifade edilir. Hiç bozulmadan günümüze kadar gelen çinilerin bulunduğu özgün duvar, giriş kapısının solunda yer alır.

Türbe bünyesinde cüzhanlar (Kur'an cüzü okuyan hafızlar), duagu (maşlı dua okuyucular), devirhan, ammehan, fetihhan; ihlashan, fatihahan, buharihan, mükebbir, naathan gibi aralarına kadınların da olduğu belli duaları okumakla görevli kişiler bulunmaktaydı. Bunların yanında türbeyi her daim bekleyen ve temizliği ile görevli "türbedar" mutlak surette mevcuttu.

Türbenin bahçesinin doğusunda ve kuzeyinde Osmanlı Devleti'nde görev yapmış kâtip, vezir, vali ve mezar taşlarında adları tam olarak okunamayan bazı kişilerin defnedildiği 11 mezar bulunmaktadır. Birinin mezar taşı yoktur.

YILDIRIM (YILDIRIM BAYEZİD)

KÜLLİYESİ

Sultan Yıldırım Bayezid tarafından şehrin en doğusuna, bir anlamda şehre gelen ipek yoluna hâkim bir tepe üzerine kurulan külliye bütünlüğü içerisinde; cami, medrese, hamam, imaret, han, ahır, kuyu ve darüşşifa yer almaktadır. Ancak vakfiyesinde iki adet medreseden bahsedilmektedir. Bugün sadece cami, türbe, hamam, medrese ve darüşşifa günümüze gelebilmiştir. Yapıldığı dönemde külliye duvarlar ile çevrelenmiş, kuzey ve batı kısmında kapılar ile girişler sağlanmıştır. Darüşşifa külliye bütünlüğünden ayrıdır.

SULTAN YILDIRIM BAYEZİD

Sultan I. Bayezid harp meydanlarında göstermiş olduğu kahramanlıklardan ötürü 'Yıldırım' lakabını almıştır.

Çocukluğu Bursa sarayında geçen Yıldırım Bayezid, dönemin önemli ilim adamlarından aldığı derslerle her anlamda oldukça iyi yetişmiştir. Babası dillere destan bir düşün ile Germiyanoglu'nun kızı ile evlendirmiştir.

Kütahya'da valilik yapmış, Kosova'da şehit olan babası Murad Hüdavendigâr'ın vasiyeti üzerine 1389 yılında 29 yaşında iken tahta oturmuştur.

Yıldırım Bayezid tahta geçtikten sonra, babası Murad Hüdavendigâr'ın vefatı üzerine ilk iş olarak Anadolu'daki ayaklanmaların tamamını bastırmıştır.

Germiyanogulları, Aydınoğulları, Mentеше ve Saruhan Beyliği Osmanlı'ya katılmıştır. Yine Hâmid Beyliğine bağlı Isparta, Burdur, göller bölgesi Osmanlıların olmuştur.

Sultan Yıldırım Bayezid
 Saltanatı : 1389-1403
 Annesi : Gülçiçek Hatun
 Babası : Murad Hüdavendigâr
 Doğumu : 1360
 Ölümü : 8 Mart 1403

1391'de Bizanslılardan Şile alınmış, İstanbul 7 ay boyunca kuşatılmış, Tuna Nehri geçilerek Romanya Osmanlılara katılmıştır. 1392'de Silivri ve Selânik, 1393'de Bulgaristan fethedilmiş, 1394'de Kastamonu ve çevresi ile Arnavutluk ve çevresi Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1396'da Haçlı ordusuna karşı Niğbolu'da zafer kazanılmıştır. Bu zafer, Osmanlı Türk Devleti'nin, doğu İslâm âleminde de tanınmasına sebep olmuş, Mısır'daki Abbasi Halifesi (Birinci Mutevekkil) Yıldırım Bayezid'e tebrik için gönderdiği mektubunda, Türk Padişahına: "Sultan-ı İklim-i Rum" unvanı ile hitap etmiştir. 1397'de Salona Piskoposu, Yıldırım'ı bizzat davet ederek halkın zulümden kurtarılmasını talep etmiş, bunun üzerine, Silivri, Mora ve Attika Bizanslılar'dan alınmıştır. Karaman Beyliği ve Dulkadir Beyliği Osmanlı topraklarına katılmıştır.

1402 yılında Timur ile giriştiği Ankara Savaşı'nı kaybetmiş, 7 ay 12 gün esir olarak Timur'un yanında kalan bu büyük Sultan, 8 Mart 1403 yılında 43 yaşında vefat etmiştir. Cenazesi oğlu Çelebi tarafından Bursa'ya getirilerek, külliyesi içerisindeki türbesine defnedilmiştir. Geriye Musa Çelebi, Süleyman Çelebi, Mustafa Çelebi, İsa Çelebi, Mehmed Çelebi, Ertuğrul Çelebi, Kasım Çelebi ve Fatma Sultan adındaki çocuklarını bırakmıştır.

YILDIRIM BAYEZİD TÜRBESİ

Yıldırım Bayezid'in büyük oğlu Süleyman Çelebi tarafından 1406 (Rebiulahir 809) tarihinde. Mimar Hüseyin oğlu Ali'ye yaptırılmıştır. Türbe dikdörtgen plan üzerine inşa edilmiştir. Sekizgen kasnak üzerine kondurulmuş kubbe ile örtülmüştür. Ön giriş kısmı üzeri üç kubbeye örtülü revaktan oluşmaktadır.

Türbede Yıldırım Bayezid (öl. 1402), Musa Çelebi (öl. 1413) ve İsa Çelebi'nin (öl. 1410) sandukaları mevcuttur.

Türbe 1618, 1640, 1649, 1780, 1846 yıllarında onarımlar geçirmiştir.

Emir Sultan Mahallesi'nde, cadde üzerindedir. Kaynaklarda "Zeyniler", "Taceddin" veya "Abdüllatif Kudsi Zaviyesi" olarak anılmıştır. Cami II. Murad devrinde Hoca Ramazan tarafından 1449 yılında Abdullatif Kudsi adına yaptırılmıştır. Kazasker Muallimzade Ahmed Efendi tarafından 1568 yılında minber eklenerek camiye çevrilmiştir. Muallimzade Efendi aynı zamanda İncirli Caddesi üzerinde bir çifte hamam yaptırarak buraya vakfeylemiştir.

Cami önünde suyu Fatih Sultan Mehmed'in fermanı ile verilen tarihi bir çeşme bulunur. Zeyniler Dergâhı'nın kurucusu Abdüllatif Kutsi Hazretleri'nin türbesi ise caminin kuzeybatısında yer almaktadır. Caminin güneyinde bu gün evlerin bulunduğu alanda Molla Hüsrev Medresesi bulunmaktadır.

Zeyniyye Tarikatı'nın merkezi durumundaki bu cami haziresinde başta Molla Hüsrev olmak üzere birçok ilim adamı, devlet adamı, şair ve müellif ait dört yüze yakın önemli şahsiyetin mezarları olduğu ifade edilmektedir.

ALFABETİK FİHRİST

Yapı Adı	Sayfa No	Harita Koordinatları
• Abdal Mehmet Camii ve Türbesi	8	5D
• Abdal Murad Mezarı	10	4E
• Abdal Musa (Musa Baba) Camii ve Kabri	12	7F
• Abdüllatif Kutsi Türbesi	14	7E
• Ahmet Paşa Medrese ve Türbesi	18	4D
• Ahmetbey Köyü Şehitliği	16	3B
• Akbıyık (Şemseddün Ahmed) Türbesi	20	5E
• Aksu Köyü Şehitliği	22	7C
• Alâaddin Bey Camii	24	4E
• Ali Mest-i Edhemi (Elmas Dede) Kabri	37	6D
• Âşık Yunus Kabri (Kara Abdürrezzak Camii Haziresi)	64	6E
• Ay Dede Mezarı	23	4-5F
• Azeb Bey Camii ve Türbesi	26	3D
• Baba Sultan (Geyikli Baba)	48	7C
• Baba Zakir Mezarı	27	6E
• Barak Fakih Mezarı	28	7C
• Başçı İbrahim Camii ve Mezarı	29	5E
• Bekir Dede Türbesi ve Zagefranlık Mescidi	30	5D
• Bursa Mevlevihanesi	31	4E
• Camii Kebir (Ulucami)	122	5E
• Camii Muhammed (İsmail Hakkı Bursevi Camii ve Kabri)	60	5D
• Çağlayan Köyü Şehitliği	32	3B
• Çobanbey Türbesi	32	6F
• Darülkurra Muallimhânesi	33	4E
• Davut Kadı (Kara Davut) Kabri	65	7E
• Daye Hatun (Taya Kadın) Camii Haziresi	34	5D
• Devlet Hatun Türbesi	35	6E
• Doğan Bey Mezarı	36	5D
• Doğlu Baba	36	2E
• Elmas Dede (Ali Mest-i Edhemi Kabri)	37	6D
• Emirsultan Külliyesi	38	6-7D
• Ertuğrul Camii ve Türbesi	44	5D
• Esiri Mehmed Efendi Türbesi	45	5D
• Eskici Mehmed Dede Türbesi	46	5E
• Gazi Timurtaş Paşa (Sarı) Türbesi	47	5E
• Geyikli Baba (Baba Sultan)	48	7C
• Gözetici (Gözlüce) Dede	50	5E
• Gülçiçek Hatun Türbesi	50	4D
• Hacı İvaz Paşa ve Ahi Çelebi Türbesi	51	4E
• Hamza Bey Külliyesi	54	3D
• Haraççioğlu Medresesi	56	4-5E
• Hatice Sultan Türbesi	57	3C
• Hızır Dede (Muk'ad Hızır Dede)	57	4F
• Hüsamettin Bursevi Tekke Mescidi ve Türbesi	58	5F
• İsmail Hakkı Bursevi Camii (Camii Muhammed) ve Kabri	60	5D
• Kabil-i Vücut Ali Efendi	64	4E
• Kara Abdürrezzak Camii Haziresi (Âşık Yunus Kabri)	64	6E
• Kara Davut (Davut Kadı) Kabri	65	7E
• Kara Timurtaş Paşa Külliyesi	118	6D
• Karabaş-i Veli Dergâhı	66	5E
• Karagöz Anıtmezarı	67	2B
• Köpüklü Medrese	68	4E

Yapı Adı	Sayfa No	Harita Koordinatları
• Lâmi Çelebi Kabri - Nakkaş Ali Mescidi	97	4D
• Molla Arab Camii ve Mezarı	68	6F
• Molla Fenâri Camii ve Kabri	70	5F
• Molla Güranlı Türbesi	72	4E
• Molla Hayali Mezarı	72	7E
• Molla Hüsrev	74	7E
• Molla İlyas	76	4E
• Molla Zeyrek	76	4E
• Muk'ad Hızır Dede (Hızır Dede)	57	4F
• Murad (I) Hüdâvendigâr Külliyesi	77	1-2B
• Muradiye Külliyesi	82	4D
• Musa Baba (Abdal Musa) Camii ve Kabri	12	7F
• Nakkaş Ali Mescidi - Lâmi Çelebi Kabri	97	4D
• Numaniye Dergâhı	98	4D
• Okçu Baba Türbesi	99	5E
• Omur (Umur) Bey Camii ve Türbesi	124	6E-F
• Orhan Gazi ve Türbesi	102	4D
• Oruç Bey Türbesi	104	4E
• Osman Gazi ve Türbesi	100	4D
• Pars Bey (Şehreküstü) Camii ve Türbesi	105	5D
• Pehlivan Dede Mezarı	106	6E
• Pir Emir Sultan Mehmed Türbesi	107	7F
• Sarı Timurtaş Paşa (Gazi) Türbesi	47	5E
• Selami Efendi Dergâhı	108	6E
• Selimzade Camii	106	6D
• Seyyid Nâsır Türbesi	109	4E
• Seyyid Usûl Tekkesi (Kültür Merkezi)	110	4D
• Sinan Dede Mezarı	111	7E
• Somuncu Baba Evi ve Fırınları	112	5E
• Süleyman Çelebi Türbesi	114	2B
• Şabaniye Hacı Şevki Efendi Tekkesi Geleneksel Sanatlar Merkezi	115	6E
• Şehreküstü (Pars Bey) Camii ve Türbesi	105	5D
• Şeker Hoca Mezarı	116	5E
• Şemseddün Ahmed (Akbiyık) Türbesi	20	5E
• Şimşirli Dede Mezarı	116	4D
• Tahtalı Köyü Şehitliği	117	1A
• Taya Kadın (Daye Hatun) Camii Haziresi	34	5D
• Timurtaş Paşa (Kara Timurtaş Paşa Külliyesi)	118	6D
• Tophane Şehitliği	120	4D
• Ulucami (Camii Kebir)	122	5E
• Umur (Omur) Bey Camii ve Türbesi	124	6E-F
• Üç Hanım Kızlar Türbesi	126	4D
• Üç Kozlar Dergâhı ve Üç Kuzular Mezarı	127	4F
• Üftade Camii ve Türbesi	128	4E
• Üftade Tekke ve Camii	130	4F
• Vani Mehmed Efendi Kabri	132	7C
• Veled-i Habib Camii ve Kabri	134	5E
• Veysel Karani Türbesi	136	6B
• Yahşi Bey Türbesi	137	4D
• Yeşil Külliyesi	138	6E
• Yıldırım Külliyesi	144	6-7D
• Zagefranlık Mescidi ve Bekir Dede Türbesi	30	5D
• Zeyniler Camii ve Haziresi	147	7E

KAYNAKÇA

- Bedri Mermutlu, Hasan Basri Öcalan, Tarihi Bursa Mezar Taşları-Bursa Hazireleri, 2011
- Eser Çalkıuşu, Bursa Dini Mimarisinde Türk Barok Bezemeleri, 2010
- Evliya Çelebi, Seyahatname
- Gönül Cantay, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifahaneleri, 1992
- Hasan Turyan, Bursa Evliyalari ve Tarihi Eserleri, 1982
- Kâmil Kepecioğlu, Bursa Kütüğü, 2010
- Kâzım Baykal, Bursa ve Anıtları, 1993
- Mehmed Şemseddin (Ulusoy), Bursa Dergâhları Yadigâr-ı Şemsi, 1914, Mustafa Kara-Kadir Altansoy, 1997
- Mustafa Kara, Bursa'da Tarikatlar ve Tekkeler, 1990
- Yılmaz Akkılıç, Bursa Ansiklopedisi, 2002
- Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa Şehitleri ve Şehitlikleri